

મત્રાસ પુલખ'મા

અત્રીસ પુતળીમાંની વાર્તા.

(ભાગ ૪ થો.) Reg No 122

પુસ્તકાલય રાજકોટ શાસન મંત્રાલય, રાજકોટ. [કો. ૭-૮-૨]

આ કીર્તિના આજ પીઠામાં સ્થાપના થઈ છે આના નામ નામ કીર્તિ.

(વાંચો) સચિત્ર ધાર્મિક પુસ્તકો.

નરસિંહ મહેતા ભાગ ૧-૨ સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

મીરાંબાઈ ભાગ (૧-૨) સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

રામલીલા ભાગ ૧-૨ સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

વીણાવેલી ભાગ ૧-૨ સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

સતિ દ્રૌપદી સચિત્ર ૦-૧૦-૦

મદ્દાલસા ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ સચિત્ર કી. ૦-૧૦-૦

રાજ કઠીઆરો સંપૂર્ણ ૧ ૪-૦

રક્ષક કે ભક્ષક ? ૦-૧૦-૦

સતિ સીતા સચિત્ર ૦-૧૦-૦

પતિનારાયણ વૃત ૦-૬-૦

સત્યનારાયણની કથા ૦-૬-૦

વારાંગના કે દેવાંગના ? ૦-૧૦-૦

બત્રીસ પુતળીમાંની જુદી જુદી વાતો ૧ થી ૧૦

ભાગમાં સચિત્ર દરેક ભાગની કી ૦-૮-૦

કામલતા સચિત્ર ૦-૮-૦

સમાજનો શીકાર ૦-૧૦-૦

સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર ને તારામતી

ત્રીઅંકી નાટક સચિત્ર ૦-૧૦-૦

ચિતોડનો કરણ કી. ૦-૮-૦

પ્રતાપી પ્રમિલા કી. ૦-૮-૦

રૂપિરાજનાં પદ સચિત્ર કી ૦-૮

ચતુર સ્ત્રી વિજ્ઞાસ ગરબાવળી.

(લગનનાં ગીત સથે) ૦-૮-૦

જુહમી જનેતા યાને પરીવર્તન

સચિત્ર ૦-૧૦-૦

હિંદુ સંસાર સચિત્ર ૦-૧૦-૦

જીવતી ચુડેલ સચિત્ર ૦ ૮-૦

રાજા હરિશ્ચંદ્ર હરિગીતમાં સચિત્ર ૦-૬-૦

ખોડાણા ભાગ ૧-૨ સચિત્ર દરેક ભાગના ૦-૬

પવિત્રકુમાર સચિત્ર ૦ ૧૦

પારસમાણી ૧૯૨ પાનાં

,, મોટી ૨૫૬ પાનાં

ભક્તશીરોમાણી પા ૧૧ ૧૯૨ કી. ૦-૮

ઝેરી ઝવેરી સચિત્ર કી. ૦-૧૧

એકજ પૈસો સચિત્ર કી. ૦

ભક્તશીરોમાણી પાનાં ૨૫૬ કી. ૦-૧

પવિત્ર લીલાવતી (હરિગીતમાં) ૦-૬-૦

સતી તારામતી વાર્તામાં સચિત્ર ૦-૧૦-૦

કોણુ ચાક્રાક ? સચિત્ર ૦-૧૦-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૨૬૩૨ ધર્મીક

પુસ્તકનું નામ ૮. શ્રી ૨૧ ઉત્તરમીનાયનો

વિષય ૪ - : ૪

બત્રીસ પુતળીમાંની વાતો.

ભાગ ૪ થો.

સાગરની વાર્તા

નૌકાની વાર્તા

મેના પોપટની વાર્તા

કાટના ઘોડાની વાર્તા

પ્રકાશક

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ

ગીર્જાદિડ—અમદાવાદ

પ્રથમ પ્રકાશ
મને ૧૯૨૫

પ્રત ૨૦૦૦
૫ ૧૯૮૫

[સર્વાધિકાર પ્રકાશકને સ્વાધિન]

‘સુવપ્રકાશ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ’માં મુળચંદલાઈ ત્રીકમલાલે બાંધ્યું
૧૦ કાળુપુર દેવકશાળા—અમદાવાદ.

દિ. ૦-૮-૦

વારતા ૧૨ મી સાગરની.

માદલી નામની તેરમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી મણપત ગુણનીધી, દેવ રૂડા દાતાર; શીંદુર અંગે શોભીતુ. મોદીક અમરત આહાર. પીતા પંચાનન પ્રભુ, ગીરભાત ગુણનીધ; લક્ષ લાભ બે પુત્ર છે, અન્ની છે સુધ બુધ તેત્રીશ કરોડમાં એ મણી, સર્ગ પહેલો પુણ્ય; નવનધિનામ ગણેશનું, રીધશિવ કરોડ રાય. હંશવાહની માતા તું, વીણા પુસ્તક હાથ; સાય કરો માતા શર સ્વતી, વદ્યે આપો વાણ; શારદા કરો ગુણ સ્તવું, પ્રીતે પુણ્ય પાય; સીંહાસન-અત્રીશમાં, વરણવું વિક્રમરાય; ચુકન્યો ન્યાય ગોવાળીધે, થયુ ભોજને બણ; તે હેઠળથી કહાડીયું, સીંહાસન પ્રમાણ; રત્ન જડીત કંચનતણુ, અધીક તેજ અપાર; પાછળ જડી છે પુતળી, પુરણ વીરને બાર; ભોજ લાવ્યો સભા વચે, મેટ્યું રાણીને પાસ; ધનજય-વીધરમની. ઓછવ મંગળ થાય ઘેર ઘેર નોબત ગડગડે, જેમ વિવાદીત અંગ, ટોડે તોરણ બાંધીયાં, રૂડે શોભીતરંગ જોતીક પુરાણીને વેદીયા, મેળવ્યા વીપ્ર અનેક; સીંહાસન આશનતણુ, આપ્યું મહુરત એક, રાય ભોજ હરખ્યો ઘણું. જે બોલ્યા બહુ દન; શીંહાસન બેઠા તણું, કરવા માંડ્યું મન, સહુ મહુરત લગ્ન બહુ, જેણે દીશ; શીંહાસન પુજા કરી, પાય નમાણું શીશ. કુમકુમ અંતન અક્ષત ધરી કાંધા દાનને પુન્ય; નમ્ર ભોજન કરાવિયા ભોજરાજ રાજન. વીપ્ર વચન મસ્તકધરિ, બેસવા ઘાંઘા હામ, માં કહી બોલી પુતળી, માંદળી જેતું નામ, રાજ ભોજ ન બેસતું, રાય આમન અતી સાર; વીક્રમ સરખા નહીં તમો, પરદુઃખલગ્નહાર. રાજ પગ બેંચી રહ્યા. કહો મુખથી વાણ; પ્રાકરમજે વીકરમતણું. તેહમુણુકાન. ચોપાઇ-ભોજ પ્રતે બોલી માદલી. કહુ કથા વીકરમની વળી; એક સમે બેઠા છે રાય, ભરપુર છે પરવ સભાય. બેઠા મોટા પંડીત ઘણા, અનેક જ્ઞાનીઓ તેણા. કંઈ પુરાણી કંઈ વેદિયા, કંઈક ઉપાસી કંઈ ભેદયા; અનેક જ્ઞાનીને નાટકી ઘણા, હશારત ચેતકી. વળી પીંગળ જાતીક બહુ પ્રધાન, આડે સભા તે સહુ; વીક્રમ માહારાજ બેઠા ન્યાંહ, ફરે છત્રકનકતું ત્યાંહ. નાચે અપશરા અપરંપાર, ગુણીજન ગાયે છે ગુણ માર. પંડીતને પુછે છે રાય, કહો ભાઈ જશ શાથી થાય, જેથી પામીયે સવળું સુખ, ટાળીયે માહાદુ ખીયાનાં દુઃખ. આ લોકમાં પોહોયે મન આશ, પરલોકમાં જમ નાવે પાસ. સકળ લોક તે કેમ વશ થાય, તેહ તણો તો શો ઉપાય; ચાર પગરથ પામે જેહ, દુનીયામાં રી વસ્તુ તેહ, દોહરા-બેઠા છે પંડીત સહુ, અવર બીજા મેહેરાણુ બહુ એક વસ્તુ કહો મુને. મન વીચારી વાણ. સઉએ જ્ઞાન વિચારીયું, બેઠા જમ એકાંત; વાત પુછી એ વીક્રમે, ભાગવી તેની ભરાત.

સોરઠો-ભોજ જેમ રંગ રાજ, પરવાથી પ્રપંચ છે તે સહુ ધનને કાજ. ભોજ ભોજને વશીકરણ; ધરમ કામ મોક્ષને અરથ, તે સરવેને પામીયે જે માંડે હોય ગ્રથ. ધન સંદા પુખ્ત ખરચીયે; જમન પુન્ય માહા દાન, આ લોક તે જશ ઘણા; પરલોકે હરી માન, ધન જેની પાસે ઘણું, ચોપાઇ-વીક્રમ કહે મેં આન્યું સહી, સાથી મોટી

લક્ષ્મી કહી; તે લક્ષ્મી ક્રમ આવે હાય, તે વાણી બોલો મુજ સાથ. મનવાંછીત ગ્રથ ખરચું ધણે, નવ ખુટે ભંડાર તે તણે; તેના મુજને કહો ઉપાય, મળ્યા છે સઉ પડિતે કહયો છે ભેદ, કહે રાય ન કરશે બેદ, દ્રવ્ય પામ્યાનો એજ મર્મ, પુરવજનમ લખ્યું હોય કર્મ. વળી છે બીજે એક ઉપાય, તે કહીયે તે સાંભળો ગય વીરનુ યજ કહેવાયે બેદ. મનશા સીધ ધરે વળી તેહ; સકળ, દેવતું સ્થાપન કરે. ખરચે હામ આપે મન ઈરે; તે યજ બ્યારે પુરો થાય. આનંદ પામે વધકુંઠરાય; તે સમે સાગરદાન કીજીએ, તે મનવાંછીત લક્ષ્મી લીજીએ; વિકરમ બોલ્યો મુકી મામ, સાગર દાન તે શાનું નામ, ત્યારે બોલ્યા સરવે રૂખી, સાંભળ રાજ મહીપત મુખી, એક વસ્ત્રનું નરનેનાર નીકળે ધર મુકીને બહાર; સઉ સમરણ કરે, તેતો શોચ રૂદે નવધરે; પ્રસન્ન થાય નહીયોના ધણિ લક્ષ્મી આપે અનગળ ધણિ, યજ આરંભ્યાની કરીયે પેર, નોતર મોકલુ અરણવ ઘેર, આવ્યો છે એટલે, મન વાંછીત પામ્યો તેટલે; દ્રવ્ય અધીક આવ્યો બ્યારે, ધરમ પરમાર્ય મોતાહરે; પંડીતનિ વાત રાજ મન વશીવડા રૂશીજ મોટા બ્રહ્મ યજ તણે માંડ્યો આરંભ; જે જે વસ્તુ પુસ્તકમાં નિસરે, તે તે અણિધરમાં ભરે. કર્યો આરંભ રાજએ સજ, ધરમ તણી બંધાવી ધ્વજ; નચ તોરણ બાંધ્યાં બારણે, યજ સ્મારંભ તણે કારણે, આઘ ગણપતીનું સ્થાનક કર્યું, રૂદ્રકળશ ગંગોદક ભર્યું; બ્રહ્માસન પ્રણીતા સનમાન, નવગ્રહ સ્થાપ્યા તેણે હામ, ચોસક બેગણી માંડળ જેહ, ભૈરવ કુંડ કરાવ્યો તેહ. વાયુ યજીને વરણ, નાગ પરવત સરીતા સરણ. કસ સ્થાપના કીધી તીર. વિપ્ર તેડાવ્યો તેહ. વાયુ યજીને વરણ, નાગ પરવત સરીતા સરણ. સકળ સ્થાપના કીધી તીર, વિપ્ર તેડાવ્યો વિક્રમ વીર. આચરણ છે અગની હોત્રી. લખી આપી તેને કકોત્રી, કહ્યું રાએ સાંભળો રૂશી રાજ, બીજો સાગર નોતરવા કાજ; મોહોટાં માણસો આઘ રતી સ્તુતી કરબે અમા રી વતી; કહેબે ઉજેણી પગધરો, વિકરમ યજ સકળજ કરો; આવેતો તેડી લાવબે, કરી નુતર પાછા આવબે. વિપ્ર મોકલ્યો સાગર હામ, રાજ થયો પોતાને કામ; જવ તલવરત પંચામરતખીર, કરે આહુતિ વીકરમ વીર. નવગ્રહેનાં અપ્યાંદાન, દેવતાઇ રચના સનમાન; બેગણી સોને આપીયો ભોગ, એ ટાળે દુખ વ્યાધી રોગ, જેને જે ઘટે તે ધરયાં, તેને મન ગમે તેવાં કરયાં; મહા ઉલટ ભેર વાંધ્યો રોગ પછે થયો ત્યાં પુરણ જંગ; રાએ પુરણાહુતી કરી, પછે દાન દેવા મતી ધરી.

દોહરા-તેડાવ્યા બીચક ધણ, વળી તે દુરબળ જન, તે મળીયા નવખંડનાજેને ધન લેવાનું મન. રાજ પુત્ર પોતા તણા, વળી તે ધરની નાર; એકક વસ્ત્ર અંગે નીસરયા ધરતી બાર. હસ્તિ ઘોડા પાલખી, અર્પણ ગ્રથ ભંડાર, કશનારપણ સરવે કર્યું, કાણુ ન લાખી વાર; જેવું કરમ છે. તેવું પામ્યો તેહ, પંચ રાત્ર બ્યાં રાય ધર. કંચન વરશયો મેહ, તે શોભા બેઠ વીકરમે કર્યો યજ દઈ દાન; કરકી તો છોડે નહીં, રોમજ છે ધાણુ ચોપાહ-કર્યો યજ તેવીકમવીર, વિપ્ર ગયોછે સામરતીર; મેહ અહાવ્યો મનનિ આશ, ગયો આપ સાગરને પાસ, જઈ સાગર આવાહન કર્યું

ચોખા ચંદન સ્તુતિ કીજીએ, બેડી હાથ માગી લીજીએ તેડે છે પૃથ્વીપતી રાજ,
તમે ત્યાં આવો મહારાજ, કરે અગ વિક્રમ રાજન, તમ દર્શનનું અદકુ મન, કહ્યા
છે બહુ અધિક વિવેક, તે હુકમ કહુ જીવ્યા એક સ્તુતિ તે બ્રાહ્મણે કરીસમુદ્ર પ્રગ
ટ્યો રૂપે ધરી. હા ભાઈ તું તેડવા આવિયો, તે મહારા મનમાં ભાવીયો, રાજ પ્રત્યે
પુન્યજ કરે, તે દેખીને હઈડું કરે. વીકરમ બેયાની ઈચ્છા ધણી, માહારે હોંશ અદકી
તે તાણી, અનેક કરોડ તિરથ મુજ માંહ. કેમ આવું હું એકલો ત્યાંહ. દોહરા—મુજ
માંહી વસે મછ કછ. જીવ અનેરા જાત, તેતો મન ઈચ્છે ધણું, બેઠ્યે વીકરમ સંત,
ઈશ્વરને વાહાણું નહી. વીધા વાત કે રૂપ. નહિ કાહાપણુ નહી ચાતુરી. નહી ભિક્ષુક
નહી ભુપ, અતી વાહાલો પ્રમારથી, બીજે એકદાતાર, ત્રીજે ભક્ત વાહાલો ધણું,
ચોથો અસુર અપાર. સાચો વાહાલો સરવથી, જેનું કામળ મન, મોટે દરશન ઈચ્છી
એ, એવો છે રાજન, વિકરમને જઈને કહેજે અહીં આવે તું આજ, જીવ સૌ દરશન
કરે, તો સરે સર્વના કાજ, મોટે કહો જઈ વિનતિ, સુર પુરૂષ મહાધિર, મુજને દરશન
આપવા, આવજે માહારે તિર. દુખ ભાગે કંઈ જન તણા પરદુખ ભજન નામ.
એવું બાળી રાયજી, કરો હમાઈ કામ. ચોપાઈ—ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો વાળુ. સાભળ
સાગરનું અબ્જણુ; તુને તેડવા આવ્યો હું, મુજ સાથે આવે નહી તું. વીક્રમન કરે
માહા માલ ચડી સાગરને અદકી રીશ, ભરમ આપ ચડાવ્યા શીશ; જેમ જેમ રાજ
મોહોટો કર્યો, તેમ તેમ તું અહંકારે ભર્યો. મોહોટો યજ્ઞ આખર માનવી, મુજ તોલ
આવે મનહવી; દીધી વિપ્રને ગાળો બેચાર, રહીશ ઉભો નો ખાઈશ માર, ઉતાવળો
રાય આગળ જજે, થવાય એવા તું તો થજ, જ્યાં હું તો નવ પ્રસન્ન થયો, તાગે યજ્ઞ
તો એળે ગયો, એમ કહીને ટુંકારો કર્યો, કહેજે અરથ તાહરો નવ સર્યો, બ્રાહ્મણ
કરોધ કરીને વાળ્યો, આપ મામને પંથે પાળ્યો, પુરો યજ્ઞ થયો જેટલો. બ્રાહ્મણ ઘેર આ-
વ્યો તેટલો, રાજ છવ ધરે છે શીશ. જઈ વિપ્રે દીધી આશિશ, કહો કયાંથી આવ્યા
માહારાજ, શું મુજને નુતરે મોકલ્યો તમે, સાગર પાસ ગયાંતા અમે, તેમા નીર
અખોટે ભરયું, મેટી ચોખા નુતડ કરયું, મનશ રૂપ કાપ્યો તે થઈ, મેંવાતો તમાર
કહી, મહારાજ કરે છે ભગ, તમને તેડવાના છે લાગ, ત્યારે તેણે કરિછે રીસ, ગાળો
દીધીછે દસ વીસ, મુજને પણ દીધી બે ચાર. તેને આપ્યો અતિ અંહકાર, કરોધથી
બોલ્યો વાણીયો. જી કહે બોળું છું પાણિયો, ના આપ્યો પત્રજ મુજને એક, ચુક્યો
ધરનું કામવરીક, તે સ્થાનક મુજને વામીયો, દક્ષણમાં ગળો પામીયો, માહારાજ સરખા
દીશો વાન. તે ઉતારો એનું માન, તેને નમાવો બેતમ રાય, તો મારૂ મનશીતળ થાય.
દોહરા—વાત સુણી તે વિપ્રનિ, મન હરખ્યો રાજન, આસ્વાગત કીધી ધણી,
બોલાવો મુની જન. અરણ્ય પીબડું સહી, વિચારયું વિકરમ વીર, રોચ્યા તે ત્યાં
શું કરે; જેમાં ઝાડુ નીર; સોપ્યું રાજ પ્રધાનને, તેડ્યો વીર અબેદ, યથો રાજ એક
લેખ રાખો સાગરશું બેદ, કોને વાત કહી, નહો મનમાં સખી ધીર, ઉપાશીક હાંક
દેવને, આવ્યો સાગર તીર. દીધી આણુ ઈશ્વર તણે, આદ કર્યા દસ બાર, બે કાંઈ

બળ હોય તુજ વીણે, તો પ્રગટ આવ આ કાર. નોહે બાહણ બાપડો, જેને દીધી આબ; મારી સંજે શું કરો. તે તો બોલી પાળ, મુણ્યો બોલ અહંકારનો, માનવીમાં સુવરત. પોતાને રૂપે કરી, સાગર આવ્યો તરત.

ચોપાધ-દ્રષ્ટે દ્રષ્ટ બેઉ જણ મળ્યા, રાયે દિઠો સાગર રૂપ, સિંધુએ દિઠો છે ભુપ, યજ્ઞ તણી મેં માંડી પેર. કેમ ન આવ્યો મારે ઘેર, તે વાતનું કારણ કહે, આવોકે મુખે અહિં રહો. ત્યારે બોલ્યા સાગર સિંધુ, સાંભળેરે વિક્રમ મુજ બંધુ; ગમેનેવો પણ માનવી તું, કેમ આવું તુજ દેરી હું; રત્નાગર તે માહરં નામ, કર અણચિંત-વ્યાં ભારે કામ. સરવ સરીતાનો ભરથાર, માહારા પ્રાક્રમ અપ્રમપાર, સહુકો આવે મારે પાસ, હું નવ કરં બીજની આશ વસે તિરથ મુજ માંહે ઘણા. રત્ન કોટીચિંતામણિ તણા. વાત અરણુવ કેરી સાંભળી, મનમાંહે ગયો પરજળી; જે આણે અહ-કો અહંકાર, તેનું નામ મોહોદા ગુમાર. દોહરા-રત્ન કાહાડયાં તુજ નામથી, બાંધ્યો કરિને ચોર, મુકાવ્યો મહાલક્ષ્મીએ, કયાં ગયું તાહરં જોર, અગસ્ત જ્યારે પીગયા; સુનાકીથી ઘાટ, તાર જોર તે કંઈ ગયું, પુંઠળ બાંધી પાજ. કહેતો વળી કહુ વણ, જે બોલે પુરાણ. વચન એવાં સાંભળી, મન રીઝ્યો મેરાણ.

ચોપાધ-જા જીવતો છાંડ મુજ તીર નહિતો હવડાં બોણ નીર; પૃથ્વિ બધિપા-ણિએ સજી, મુજ આગળ તાહરં શું ગજી. સતાવદિ મોટે સાંખીએ, નહિ તે મહાન દોષીએ; માંનાં વચન સાગી રાડ. પોતા તણી ભાગી છે આડ. વિક્રમ રાયતો જોઈ રહ્યા, અરણુવ તો અલોપજ થયા; મારી છોળને વધું નિર, તાણ્યો જળમાં વિક્રમ તર; થયો આકળો પાણી માંહ. વરૂણ સમરણ કીધું તાંહ. મુખથી મંત્ર વરૂણને કહે, ઉદક અંધી અળગુ રહે; જળને ધોપીયો વીક્રમરાય, મહા કોપ સાગરનેથાય, મનજી કછને મોહો અહિં. તે પ્રયે પછે વાણી કહી, રાજને અહકુ મારજે, પ્રાણ દે-હમાં ઉગારજે.

દોહરા-રાજ દુખ પામ્યો વણ. નવ સહેવાણી વાત; પ્રાન ધરયું વૈતાળનું, મરી હરસીધ માત, આઘ શકત તું ધશ્વરી, મંભાયા પ્રયંડ; આચર દેવ્યા નવખંડ-ની, વ્યાપી રહી નવખંડ. સરજન પાલણ સંહારણી, સ્થાવર જંગમ હોય; જેને પાસુ તાહરં ગાંછ ન શકે કોય, તુ તુળજને તોતળા, હીંગરાજ હરસીધ અલકા આરામુરી અબિકા, બળધારી બહુચર ધિર.

સૌરઠો-દાતા નવ નિધાન, અડસઠ લોચન અરણુદા ગુણિ ગીરી સમાન, માહ કાળી મહા સરસ્વતી, અષ્ટ સંતે વેરધ, ચપન કરોડ આમુડ છે; નવ કરોડકાત્યાધ સ્ત્રીરૂપ તે સરવ તું દોહરો-પશુ પંખીને વનસ્પતિ, માયા મોહ અહંકાર; સકળરૂપ તું ધશ્વરી, નોધારા આધાર ચોપાધ-શક્તિ કેરી સ્તુતિ કરી, પ્રસન્ન થયાં ત્રીપુરામુ-દસી, મુજ સેવકને દુખજ દે, મુખે એ કયમસાગર કહે તેડાવ્યા વાયુને અજ્ઞ એય,

આવ્યા સમીપ માતાને ઘેર; સકળ પદ્ધતિ પામ્યા અમો, હેત કરિ તેડાવ્યોતમો, શે-
વકને આજ્ઞા દીજીએ, કરજેડિ અમો ક્રીજીએ, કહે પ્રધવીને કહે છે રવિ વાયુ કહે
નાંખુ ફેરવિ; અગ્નિ કહે જે પ્રલેકરે, દો આજ્ઞા મસ્તક ધરે, દોહરો અંડી કહેછે દેવને
સાગરતરે જાઓ; સાગરને બાંધો જઈ, મુકાવો વિકરમ રાય. મુકો બધાનિરને, પ્રગ-
ટાવો માહાઆગ; તોડો માન સાગર તણું, વિક્રમને લાગે પાય, વાયુ જળ ઉડાડીયું,
લેઈ ગયો આકાશ; પછે પાંવક પરજીયો, દવ લાગ્યો ચોપાસ. મછ કયુ સહેતરફ-
ડયા, નવ શેહેવાણિ જવાળ; અરણ્ય ક્રીધો આકળો, જાણ્યું ખુટ્યો કાળ, સાગર-
માંના જીવતે કરે ઘણા પોકાર; તેવામાં જઈ આગીયો, દે આગ્ય તણો માર. પડ્યો
ત્રાસ ત્યાં અતિ ઘણો, નાહા સઘળા જંત, વિકરમ આવ્યા બારણે, ક્રીધું બળઅનંત.

ચોપાઈ-દીઠા અગ્નિ ઠામોઠામ, સાગરે તો મુકી મામ; વાયુ જેમઆકાશે પુઠે
પાવક અગ્નિ કરે, એકે વાતે ચાલ્યું નહી, કરજેડીને આવ્યો તહિરેહ રેવહરે અ-
ગ્નિ પુછું હું, મુજ સાથે વટે કેમ તું; વાયુ કેમભેદે છે આજ; વહતા તુજને કયમન
આવેલાજ, કુણુ દિવસનું છે તમ વેહેર, વહવા આવ્યાછોથુજ ઘેર દોહરા-સાગર
પ્રત્યે બોલીયા, વાયુ અગ્નિ બે બાણુ, કોપ્યા હરસીધ માડી, તે લેશે તુજ પ્રાણુ. વિ-
કરમ શેવક અંડિનો, ઈંદ્ર તણા કુમાર; તેને જઈ પ્રસન કરો, મુખ પામો આઠાર,
તારવિના શીધી નહિ, કરો કરોડ ઉપાય. વિનવ રાજ વિરને; તો તમને મુખ થાય,
ચોપાઈ-વચન સાંભળ્યાં એવાં શરવ, સાગરનો તબવ્યો ગર્વ, જોડ્યાહાથ ધરણી
એ રૂપ; આવ્યો જ્યાં બેડાછે ભુપ, તમો મોહોટા પ્રથવિપતધણિ. મેં અવગણના
ક્રીધ ઘણિ; તાહારે પર દુખની છે રીત, મુજ સંગાથે કરીએ પ્રીત. શાનો ખારરા-
બને સાથ, વળગ્યાં બાહ શાહીને હાથ.

દોહરા-અગ્નિ વાયુને આપી સીખ, તે થયો તેને ઠામ; કીરપા કરી મુજ ઉપર
આવો ઉજેણી ગામ. યજ્ઞ સફળ માહારો કરો, થઈ મારા મહારાજ; સાથેઆવાંમા-
હરે, રહે માહારીવાજ. ચોપાઈ-સાગર કહે સાંભળ તું બ્રાત; મુજઆવ્યાની કહું
એક વાત; લક્ષ કરોડ મુજ માંહે જંત, તે યજ્ઞનો જે આણો અંત, હું આવુંતમારે
ગામ, જીવ તરફી મરે આ ઠામ. જીવ સહુનિ હત્યા લેશે, તો મુજને તેડી જા દેશ;
તુજ સંગાથે વહું હું, તેનું દુખ નવ આણીશ તું.

દોહરા-સાગર કહે મુણુ રાયજી, સદેહ મનનો મેલ, થાઉં ચોશીગલતુજને,
આપુ તુજને તેહ. જેથી કામ થાએ ઘણું પળોંચે મનની આશ; પાંચ રત્ન પ્રતાપ
વંત, તે તે માહારે પાસ; દેવ શહુને દુરલભ ઘણાં, રત્નાકરનું સાર, તે રત્ન આપુ
તુજને પ્રાકમ અપરમપાર, તે રત્ન મેં સંચાર્યાં, માટે રત્નાકર નામ, પ્રસન થઈ તુ-
જને, મુકી મનની મામ.

ચોપાઈ-એમ કહિ પાતાળે ગયો, ઉલટ આપ મન મોહિથયો, રત્નરાખ્યાતોં

ધરમાં સાચ. આણી આપીયા તેને પાંચ. દેખી હરખ્યો ઘણો, મરમ કહોભાઈ એહજ તણો, એ વસ્તનાં કહો ભાઈ નામ, નીપજે એથી શાંશાં કામ, એક રતનને કરમાં રખે, પછે વિચાર કરે મન વિખે, જેલો ચીતવે મનમાં દ્રવ્ય, આપે ઇષ્ટને તે આગળ સરવ. એના ગુણ છે અપરંપાર નવ ખુટ ખરચે ભંડાર, બીજું રતન મુખ આગળ ધરે, આપ મન વિચારજ કરે. કટક દળ ચીતવે જેટલું. પ્રગટ ગાય તતક્ષણ તેટલું જે જેવસ્ત આણુપણ હોય, નવ નવાં નિત્ય દ્રષ્ટે જોય. ચોથે અમરત મેવા અહાર, ભક્ષ ભોજન બહુ વીવિધ પ્રકાર પાંચમું રતન હોય જેને પાસ, અંતરમોક્ષ પદવિનો વાસ. સાષી મુરાપીને પાતકી, માત્ર દરોહ સ્ત્રી વધ પારકી, વધ-કુટે કઈલાશ કે ઈંદ્રાસન રતન પ્રતાપ જાય તે જન. કહું વખાણ એ પાંચે તણું. એ દેવને દુરલભ છે ઘણું મોહાટા યજ્ઞને પુન્યે કરી, એ વસ્તુ આગળ ધરિ. જેવી મનમાં ઇચ્છા હતી, તેતો પામ્યા પદ્ધતિ પતી, વાયુ અગ્નિ ક્રીધા વીહાય, પ્રદક્ષણ કરિ લાગ્યા પાય, આદ્યશક્તિ તે તમ પ્રતાપ. અરણ્ય વશ ક્રીધીછે આપ, દેવ આપ ઠેકાણે ગયા, અરણ્ય રાજ મુખીયા થયા. સીંધુ તણી આજ્ઞા તો લીધ, વીકરમપંથ કરો તે સીંધ. ગડગડ્યાં ઢોલ મરદંગ નીશાન, ધેર આવ્યા વીક્રમ મુલ્લણ, થયો પ્રભને શીતળ દેહ. દુષે વરચો ત્યાં તો મેહ.

દોહરા—આવી ધેર ઉભા રહ્યા, વીકરમ નેણી વાર; બ્રાહ્મણ પેલો આવીયો રાય સભાનેહાર. ચોપાઈ—ભડે માહારાજ આવ્યા તમો, ઘણો આનંદ પામ્યો છું અમો; અરણ્યવનો ઉતર્યો ગરવ, તેણે અંગ મુજ કુલ્યું સરવ. હું ગયો નુતરાને કાજ, તે દાહાડાની મનમાં દાઝ; નવ જમાડ્યો નવ દક્ષણા કરી. તેણે રીસમુજ હાડિવડ. તમ યજ્ઞમાં હું નવ રહ્યો; હું તો નોતર દેવા ગયો; તમ ધરની દક્ષણા ચુકાવો, મુજને તમો નીરમુખ મુકીયો. સહુકો પામ્યા દક્ષણા રૂખી, એકલો રહ્યો છું હું નીરમુખી ઉપર કરો તમારો હાથ, આપ વીચારો રૂદેયા સાથ.

દોહરો—વીકરમે મન વીચાર્યું. તથી પામ્યો એ બ્રહ્મ; મુજ ધેરથી નીરમુખ ગયો, તે તહી માહારો ધર્મ. પાંચ રતન છે મુજ કને, તેમાંથી લોને એક, ગુણ છે સ-ઉના બુબુવા, મન કરજે વીવેક.

ચોપાઈ—કહે બ્રાહ્મણ એથી શું થાય, તેના ગુણ સંભળાવો રાય; એક થકીયામે છે ધન, બીજે મેવા અમ્રત અન. ત્રીજે આણુશણ વસ્ત્ર અપાર, ચોથેથી કટક દળ સાર; પાંચમે મોક્ષ પદવી પામીએ, ભવસાગરતો ભવ વાડીએ બ્રાહ્મણને મનઅચરત અડ્યો, મુણિ વાત વિમાશે પડ્યો; એ પાંચમાંથી કિયુ લેઉ, કિયાં ચાર પાછાં હું દેઉ. માહારાજ પુછું માહારે ધેર, પછે કંઈ લીધાનિ પેર; એવું કહીને પાછો વળ્યો, કહું સહોદરને સંભળો. રાજાએ કહી છે વાત, પાંચ રતન પણ બુજવિ ભાત; કહો તેનિ એક લીજે ભત; ધરમાં પાંચ માણસનિ મ્રત. આપ આપનિ જાણનિ નાત.

એક પોતે ને બીજે તા, ત્રીજે પુત્રને તેની માત; પાંચમી પોતા કેરી નાર, સહુ મળીને કર્યા વિચાર, બ્રાહ્મણ કહે બે ગ્રંથ, સરશે તેથી આપણો અરથ; ધણી-ચાણી કહે લાવો અન, જેથી કરે આપણું મન; પુત્ર કહે રોન્યા લીજીએ; રાજ થઈ આનંદ કીજીએ; વહુ કહે લાવો શાળગાર; તો વાંધે રૂપ અપરંભપાર; તાત કહે લાવો મોક્ષ રતન, તો કાયાતું કરિએ જતન; બીજી સર્વ ખોટુ એહ, આપણું સાધનકરીએ દેહ; આપ આપણિ ચલવિ મુજ; વઢી પડ્યાં વઢતામાં ગુજ; પુત્રકહે બેબીજી લેશ, તો ઉઠી જશું પરદેશ; વરધ કહે બે લાવે બાળ, તો આણું હવડાં મુજ કાળ.

દોહરો—રાડ થઈ ધર વીખને, ઝુરણુ લાગ્યાં મન; રાત્રી ત્રણુ રાધ્યું નહી, કોય ન પામ્યા અંન. ભુખ્યા બ્રાહ્મણ કળકળે, મુજે નહી કંઈ પેન; રીસ કરીને : આવિયો રાજ કેરે ધર. સમાચાર સવળો કહ્યો, રીરો ખોદ્યો વાણ; રાજ તમારા રતનથી થાય માગુસની હાણ. આસ્વાગત રાજ કરે, કેમ થોડા હો દુખ, શુ માગો છો મુજ કને, ધંધર ભાગે ભુખ. મનુશ પાંચ મુજ ધર વીખે, બુબુવાં સહુનાં મન; એક રતન આપો તમો; મોટે તણ્યું અન, હરખ્યા રાય હઈડા વિખે, શાને ખોટી થાઓ રતન એ લીજીએ, શીઘ્ર થઈને જાઓ. કાં પહેલું તમો નવ કહ્યું, શીઘ્ર કરી મનઃદ્યાજ; રતન પાંચ લઈને વળો, કરીએ રૂડાં કાજ.

ચોપાઈ—કુમકુમ ચંદન ચરયા પાય, ચરણામ્રત લીધું છે રાય; હેતધરયુ રૂઢયાની સાથ, આપ્યાં રતન બ્રાહ્મણને હાથ. હરખ્યા બ્રાહ્મણ મન ઉલાહ, દીધો રાયને આશીરવાહ; કોટી કડ્યાણુ તાહરે થઈ. તારા વીવન સરવે જાએ. એવું તાહરે રેજે મન, આશ પુરો જાચક જન; હરખ ભર્યો તે આવિયો. પાંચ રતન આપેલાવિયો; પાંચે જણની પોતી આશ, મુખ ભોમવ્યું લીલ વીલાશ. મુણે સાંભળે વીકમચરિત્ર, સદા મન તેનું પવિત્ર; પાંચે પાતીક તેની જાચ, દ્રઢ રૂઢે તે કોમળ થાય. એવું સાંભળી આપે દાન, આ લોકે પરલોકે માન; સરવથી તે મોટું પુન્ય, એહ સમો નહી કાંઈ અન્ય; વીકમનું વખાણુજ કહ્યું, એ પુન્યથી સરવે થયું; આપે એકને પામે લાખ, તેની વેદ પુરાણે શાખ.

દોહરા—કહે માહલી ભોજ મુણો, એવા થયા તેરાય, એવા બે થાઓ તમો, તો ધરો સિંહાશન પાય, એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ, એહ કથાપુરણુ થઈ કહે કવિ સામળદાસ. સોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજેડ, સામળલટ કહે બોલજો, જે જે શ્રી રણુછોડ.

વારતા ૧૪ નડકાની.

મુલદ્રા નામની ચઉદમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

દોહરો—આદ નમુ ભઈરવ તુને, માગુ ઉત્તમ બુદ્ધ, કીરયા કરે ખાહાવીરતું, આપો

વાણી શુદ્ધ. શ્રી સારદા તુજને નમુ, ગણપત પુબ્ધ પાય, દીનઉપર દયા કરો, તો અંથ આલતો થાય, વળી ભોજે વીમાશીયું, લીધું મુહુરત જેહ, શીંહાસન તે નીરખીયુ, આનંદ પામ્યો તેહ. પુબ્ધ પ્રદક્ષણા કરી બેશણ ઘાલી હામ, બોલી મુલદ્રા પુતળી રખે બેશો આ ઠામ. શીંહાસન વીક્રમતણું, નહી બીજનું કામ, જે બેસે એ આસને, પ્રદુખભંજન નામ, કહે ભોજ મુણ પુતળી, વીકરમ મહીમા જેહ, વીસ્તારી મુજને કહો, સાંભળવા ઈચ્છું તેહ.

ચોપાઠ—કહે સોભાગી સાંભળ રાય, કહુ વીકરમ તણો મહીમાય, જે સાંભળતાં પાતીક જાય, વાધે પુન્ય પવીત્રજ થાય, દોહરા—એક સમે તે આસને, બેઠો વીકરમ રાય, ત્યાંહાં પ્રધાન પોતાતણે, પાળે પમલે જાય; ત્યાં શોભા છે અવનવી. જેવું ઈંદ્રાસન; મુરનાયક થકી અધીક, બેઠો છે રાજન; કામ સમાન રૂપ છે, કારણ સમે દાતાર, પ્રાકમી બીજે કો નહી, એવો કયો કીરતાર; ઉપાશીક હરશધીનો વીસ્તુભક્ત પરી માણુ; શીળધર્મ શાહશીક ઘણા, સકળ શાસ્ત્ર સુજાણુ, સકળ કળા ગુણ શીવ શામ બંદીશ લક્ષણ પુર; અસ્ત્ર શસ્ત્ર જાણે અધીક, વૈરાગી વીર મહા મુર; તેના જેવી આ થમા. આવે નબીજે કોય; થયા ઘણા થાશે ઘણા. દેવજ સાખીયા હોય, રાજા બેઠા રંગમાં, આવ્યા નીજ પ્રધાન, પ્રણામ રાજ રિતે કર્યો, રાય દીધાં માન. કહેનેકાના કાંઈ અવનવું. જે કહેવું હોય તેહ; તો તે પ્રમાણે કરું, તેમાં નહિ સદેહ. જે માગે: તે આપીયે, એમ બોલ્યો નરનાથ; ત્યારે વજર ઉભો રહ્યો બેડીને બે હાથ, પુદ્ગાંબો તો સાંભળો મનનું કારણ મુજ; વાત કહુ વરસ પાંચની, બ્યારે નોહોતો પુત્ર, મેલે છું હતું હિર વંડાનું, ઝુરતો મનમાં આપ; ત્યારે બુદ્ધ એક ઉકલી, તમ ચરણ પ્રતાપ. જે માહરે તન આવશે, અંગે મુખીઓ થાઉ; શ્વેત બંધુ રામેશ્વરે, પુબ્ધ કરવા જાઉ, તે બાધા મનમાં ધરિ, પ્રસન્ન થયા શ્રીરામ; પામ્યો પુત્ર ઇચ્છા થકી, ધરયુ સમદત નામ; બેહુ વરસ પાંચમુ, તે બધા મુજ શીશ; દેવનું રણ ચાતી દોહલું, જાણું છું, અહરનીશ હુકમ હોય તો એકલો પાળે પંથે જાઉ, નીરખ લક્ષમણ રામને, વાચાશીમ થાઉ. મુણીરાય રીજ્યો ઘણું, સીંચ કરો એ કામ; રતન અમુલજ અવનવાં, આપ્યા બહુ વિઘરામ. લેઈ આજ્ઞા મંદીર ગયો, સહુનીશીખતાંહાં લીધ, સમુહુરત જેઈ પરીયાણનું, પંથ કરો છે સીધ.

ચોપાઠ—પ્રધાન પાળા પંથે જાય, નથી પાસ બીજે કોઈ સાથ; લક્ષમણજનું ચંતન કરે, પાતીક સકળ જનમનાં હરે. એક મુકે બીજુ લે ગામ; દીવસે કુચ રાતે મુકામ; માસ બે માસે લક્ષમણજ ગયો, પામ્યો દરશન મુખીયો થયો. બ્યાહાં શ્રીરામિ બાંધિપાજ, મન નામનો રથ સીંધ્યા આજ; તે સ્થાનક છે રણીયામણું, સઉતીજશમાં સોહામણું; સીતાવાડી તે પુરૂશ પુરાણ, ત્યાંહાં મેહેલ્યું ભાગ્યાસજ બાણ. તેનિશાભા અદકી હોય, પુન્ય મહીમા ન જાણે કોય; પ્રધાન તોતે સ્થાનક પામીયો. દુકિત તેહ

તહાં વામીઓ, મન મનોરથ પોતી આશ, નહિયે માથવંટો ખટ માસ; તેવો મન વિચારજ કરી, આપે રહ્યો તે સ્થાનક ઠરી; આ વાતતો અહીંયાથી રહી, ઉઝેણીમાં શીગત થઈ; વીકરમ કરે નીત રૂડાં કાજ; ધરમ મારગ લાવે રાજ. પ્રજા સહુને રૂડાં સુખ ભાગે છે દુખીયાના દુખ. ના અક્ષર રાજ નવ કહે, મુખે પ્રજા પોતાને રહે, પ્રધાનને આહ્યાની વાત, થઈ ગયા સંવતસર સાત, પ્રધાન તો રાજને ઘણા, શીદ સાંભારે શાની મળ્યા; નિશી ચર્યા જેવા એક દન, નગર ખર્ચે આહ્યા રાજન, નગર વારતા શ્રવણે મુખે, નારી એક બેઠી છે ભણે; માઝમરાત મધવેળા બુઝે; રામાએક તે ધરમા રૂઝે; હણે હાઈડુને અદકુ રો, વિવીધપેર વિલાપજ કરે. તે દીકુ રાજાએ ડાઢ, ઉપન્યુ છે મનમાંહે કટ. રાજા બેઠો પાસે મુઢ, પુત્રી પુત્રી ત્યાં મુખથી કહી; શા દુખે કરે આંસુપાત, મન મુકી કહો મુજ વાત; મંથરાયે રૂઝે શા માટ એવડાશા છે અતી ઉચાટ; તે દુખ જે તું ન કહે મુને બ્રહ્મહત્યાદીક તુને.

દોહરા—મોલી નાર તે મુખ થકી, માહાર દુખ છે ધોર; તમ આગળ તે કયમકહુ, તમે જાને છો ચેર. હું અખળા છું એકલી, નહી પાસે મુજ નાવ; ઘર નહિ ઉઘાડુ અમે. જેમ આવ્યા તેમ જાઓ, દુખ કહે શું નીપજે, અજાણ્યા આગળવાત, તેનો ભાગી નવશકે ફેકટ શી વિખ્યાત. ચોપડ—ત્યારે વીકમ બોહ્યા વાણ. સાંભળખાઈ તું ચતુર મુજાણ; નહી ચોર લંપટ કે જાન, વીકરમરાય નીશ્વય નીરધાર; નીશ ચર્યા જેવા કારણે, આવ્યા છું તાહરે ખારણે પુત્રી બેઠેન જેવી માહરી, મેનો દાઝ મુણી તાહરી; ખર ઉઘાડી ઉત્તર દો, જે દુખ હોય તે મુજને કહો; ને દુખ જે ભાગુ નહિ આજ, લાગે કુળ માહારાજને લાજ; જે નવ ટાણું તાહરે શોક, તોતીરથત્રવ થાજે ફેક; એવી પ્રતીજ્ઞારાયે કરી, તે નારીએ ચીનમાં ધરી, નારીએ ઉઘાડ્યાં ખાર, ધરી હરખ મનમાંહે અસર; રાજા બેઠો પાટે જઈ, નારી લાકજ રીને રહી, તમારો પ્રધાન તે મારો પતી, તેની નારી હું છું સતી, તે સ્વેતમંધુરામેશ્વર ગયા, તેનેસાત સંવતસર થયા. અહરનીશ જેઉછું વાટ, મોહોટો મારે મન ઉચાટ. ખટ માસનોહ તો વાયદો, બીજે કાંઈ નથી કાયદો; ભજા ભુડાની ખખરજ નથી, તે દુખે જુરે સરવથી તે આવે તો પોચે આશ, નહિતો હું ખાણુ કરું નાશ.

દોહરા—મહીપત કહે મુણુ માનની, કાળજ સ્થીર કરી રાખ્ય; તે તુજને હું મેળવું, તેમાં શ્રી સુરજની શાખ, માસ ખટ પાસે મેળવું, કરું તમારું કામ; મટાડુ દુખ દલડા થકી, તો વીકમ મારૂ નામ સતોખી તે મુંદરી, વચન દીધ બહુ પેર, પ્રાતુશકાળે રાયજી, વિકરમઆવ્યા ઘેર, વિચાર કર્યો મન આપશું શાકરનો ઉપાય. જેવે તવે સંદેશો, આળગતો નન થાય. પુરવ દેશ પરદેશો ફરવું મોટું કામ, દીવસ જેતાં જેતાં જશે, હરસીધ પોઆડે હાથ, આપે જાણુ એકલા રહેશે કુળની લાજ; રામેશ્વર દરશન કરું, એક પથ દો કાજ. મુખું પાટ પ્રધાનને, ન કરીશ કોશું ગુજ;

પંથ પળાયો એકલો, જેને અદક્રી મુજ સ્મરણ હરસીધ માતનુ, વિર તણે ત્યાં પ્રવેશ અથ સજ આપે પાડ્યો, કીધો દક્ષણ દેશએક માસ દિન આઠમાં, કીધાંહરિ દરશન સ્તવેતબંધુ દરશન કરી, થયું મન પ્રસન્ન. ગુપતદાન દીધાં ઘણાં કોઈ નબ-
ણે રાય બીજે દીવસ પ્રધાનની શોધ લેવાને જાય; જેયાં તરૂં વર વાડીયો, જેયાં વડ મંડપ ગામ, પુછ્યું કાંઈ પટે તયે, કાંઈ જાણુ નામ અહરનીશા આપે ભમ્યો, રાજા
વિક્રમવિર, પ્રાતસમે તે પરવર્યે; દક્ષણા સાગર તીર ત્યાં વાડી કદળી તણિ, શી-
ના વન કહેવાય. અરૂણવ અતી બીહામણું. ત્યાંહાં આવ્યો રાય.

ચોપાઠ-ત્યાંહાં પડ્યો દીઠો રંક, કાયા તેની થઈ કરંક. નેત્ર બેઠિ ગયાંછે મળી શરીર તણિ તો ચઢતન ટળિ. વિના વસ્ત્ર પડ્યોછે ધરણ, હાલે હાથ હઠ્યુને ચરણ
ન મુજે ન મુજે કાન, નથી આપ રૂદેમાં જ્ઞાન. રાજા તેની પાસે ગયો, સદેહ આપ રૂ
દેમાં થયો, શકે દેહ પ્રગટયો છે રોમ, કે કોનો થયો વીજેગ બેઠિ એને શાનુદુખ, ઇ-
શ્વર એની ભાગે ભુખ. રાય બેઠો તે પાસે દીશ, દીધું આપ ખોળામાં શીશ. મુખપ-
ખાળી પાયુ નીર, આસના વાશના દીધી ધીર; કોઈક ચેતના તેન થઈ, દુરમત આપ
રૂદેથી ગઈ. નેત્ર ઉઘાડી તવ જોઈયું, રાજાનું મનડુ મોહિયું, રાજા કહે સાંભળ તું
વીર, બોલ મુજશું આણીને ધીર; કુણ જાતને કુણ તુજગામ, શું દુખ છે કહે તાહા-
ર નામ. શા માટે આ સ્થાનક પડ્યો, કોણ દવેશી દુશમન નડ્યો, શો છે આહારને
શું ખાઓ અન, શા ઉપર છે તમારું મન તે મન મુકીને કહે દુખ સદાશીવજી કર
શે મુખ; સત વચન જે નવ કહે વાણ, તો આશક્તિ તુજને આણુ એવા સમા દી
ધા છે રાય, દુખીયાનું મન પ્રલ થાય.

દોહરા-દુખીયો બોલ્યો રાયશું, તું કયાંથી આવ્યો આજ, વિચાર કરવા મા-
હારી કને, સમ દેવાને કાજ. મારે દુખ છે સાગર ભર્યું, તેનું તાહારે શું કામ; જેમ
પરદુખભંજન આવિયો; વિક્રમપોતાનું નામ. એ તારા મણે આકાશના સાગરજળ
તોળાય, આવે પાર પૃથ્વી તણી, પણ માહાર દુખ ન કળાય; ડોલે બધા ડુંગરા,
સમુદ્ર મુકે મરજદ ફાટે હઠડુતેહનું, મુણે અમારી વાત, તમોએ વાળી મુજચેતના
મુખ પમાડ્યું દેહ; પાયુ નીર મને મુખ થયું, જેમ બપૈયો મેહ. તે માટે સાચું
બોલીએ, કહુ માહરા દુખની પેર. અમો તો પ્રાણ તણુ ઇલાં પછી તમો પધારજે
ધેર, ચોપાઠ-જાત કાત્રી મુજ માળવ ગામ, મણીસાગર છે મારું નામ, હું વીક્રમવીર
તણો પ્રધાન, રાજ તણું અદકુ મન માન. માગી આજ્ઞા નીર્ગમુ રાજ, આવ્યે જાત્રા
શરે કાજ, સ્વેત બંધુ રામેશ્વર રામ, અડશાં તિરથ કરવા કામ. જેતો જેતો આવ્યો
છું આંહ, દિઠું કઉતક સાગરમાંહ. નડિકા આવ્યું તરતું એક, તેની શોભા પરમ
વિશેક. કનક તણું તે છે પ્રચંડ, તે માંહે દિશા નવ ખંડ, એક ખંડમાં તો સાગર
સાત, દિશા કઉતક પરવત વાત, બીજે ખંડતો દશ દિગપાળ, ત્રીજે ખંડ ચોથે

પાતાળ, પાંચમે દેવ છડે માનવિ, સાત રૂખી અધિરવ દાનવી. આઠમે વનસ્પતિ નવકુળ નાગ અષ્ટ કુળ પરવત હારે ભાગ. નવમે યૃધ્વી કેરે પીઠ, એવું અચરત નવમે દિહ; તે મધ્ય છે વ્રક્ષ અનુપ, ઉપમા ન કરિ શકે ભુપ અવનવો રંજ અતિ ઘણો, તેની શોભાનો નહીં ઘણો, કલ્પવ્રક્ષ અમરત કુળ સોય તે મેં દ્રષ્ટે જોય; તે નઉકાની ખેડખુલાગ. તેમાં બેઠીતી નઉતમ નાર. જેવી રતન કમળ દીવડી, રવચં વીંચાતા હાથે ઘડી, જેવો કમળ લતાનો વંદ્ર, જેવો શરદ પુનમનો ચંદ્ર, અંગે શણ-ગાર સંજ્યાતા સોળા. મુખબીડાંતાતાં તંગોળા હું આ સ્થાનક આવ્યો જેટલે નારી નઉકાલાવિ તેટલે. ચંદ્ર આભથી નિકળે જેમ, મેં જોતકાર દીઠીછે તેમ. હેઠ ઉતરી પછે તે વાર. આવી આ વાડી મોઝાર; વેળા પુષ્પ એક મહુરત રહિ, પાછી તે નઉકામાં ગદા, તે સમે દુર્ગત મધરાત; એક સંજિ બીજ તે સાથ, હુ તે બેવાને તેડે ચડયો, મોહ પામીને હેઠો પડયો; તે નારિ નઉકા જાળમાં ગયું, તેનું મુજને માહાદુખ થયું. તે બેવાને મુજને કોડ, એની હું શહે અદકા હોડ, તે નઉકાને તેહજનાર વ્રથ ભરિને જેઉ એકવાર; ત્યારે માહાર દુખજ બચ, દેહ શિતળ મુખ શાતા થાય, સંભારતાં વાગે મોહ બાણ, આયુશ બળથી જાતા પ્રાણ. દુખે કહું તમ આગળ અતી, તમથી કામ સરે નહિ રતી, સ્તુતીકે નિંવા માહારી કરો, આપ સ્થાનક પોતે પરવરો, તમે કોણ છો રહોછો કયાંહ. શા કામે આવ્યાછો આંહ, તે સાચું બે નકહો મુને, તો દીધા સમ તે લાગે તુને; એવો સુષ્યો તેનો ઉપદેશ; બાલ્યો વિક્રમવર નરેશ હવે એનું કાગળ લહયું કામ હતું તે નીરવે થયું.

દેહરા-ઉઠેણિપત રાયજી, વિક્રમ માહાર નામ; તું મુજને નવગ્રોળખે, તોનહી તહાર કામ, મેં મોકલ્યો તુને જાત્રા, કરવા મુણ પ્રધાન સ્ત્રી દુખપામે છે તાહારી, વીજહળ થયું છે મન, તેનું દુખ મેં સાંભળ્યું સંતોષી તે માટ. તમને જેવા કારણે મેં લીધી દક્ષણ વાટ; પાળો પંથે પરવર્યો. એક પંથ દો કાજ સ્વંત બધેજ નીર-ખીયા, ભાગ્ય અમારું આજ; નવખંડ વસમા નીરખતાં હું આવ્યો અરણવ તીર, દુખનો ભારો દીકા તુને ધારણ નવ રહયું ધીર; રાય પ્રધાન બહુ મળ્યા. ભાગી મનની ભરાત, કર્મ શંભેજે લખવાસા ક્રીધી વાત એકાંત ચોપાઈ-પ્રધાનને કહે છે રાજન; ધિરજ રાખ ભાઈ તારે મન; તે નઉકા નારદેખાડુ તુને પરદુખભંજન બલો મુને માહારા મનનો ભાગુ ભેદ, તોબલોસત બોલ્યા છે વેદ; મનના મનોરથ તમને દેઉ, અંન ઉદક મુખ ત્યારે લેઉ, વીક્રમે મુખથી વાચા કહી, તે પ્રધાને સાચી લહી; સંતોષ્યો તેને દેઈ માન, વળી ચેતના આવી સાન, રહ્યા બે તે સ્થાનક કરિ, આપ વીમતની મુજજ કરી, રાત અરધ મઘ જેટલે, નઉકા તરત આવ્યું તેટલે. અમન તેજ અધારે જશું, દિહું રાબલ્યે નઉકા તમ. જેમ આભમાંથી નીકળે રવી, તેમ અગારે ઉદોતજ હવિ; જળદળ તેજ આકાશે થયું; તે દેખી રાયનું દુખદુખયું;

જેમ પહેલી કહિતિ વાત, તેવિ પ્રતક્ષ દીડી સાક્ષાત, આ દુખીયાનો શો કહુ વાંક, આ શોભા તે આંધા આંક; નડિકા નાર કો નવલી પેર, તે દેખી પ્રધાનને લાગી લે-
હેર. મોહ પામ્યો પડ્યો તે ધરણ, ગયું ચેતન હલાવે અરણ; મોહ નવ પામ્યો વિકરમ
વિર રાખી આપ રૂંદમાં ધીર. અજીન એકાંતે રાજ રહ્યો, નેના મોહ રૂંદમાં સહ્યો,
તેડે નડિકા રાખ્યું ઠરિ, ને નારી દેડી ઉતરિ; જોખન વેશ છુટા કરિ કેશ, વાડી માંદે
ક્રીધા પરવેશ; વિગુણાં પુષ્પ તીલાં ખાળો ભરિ, તેણીએ સીરેની પુલ્લ કરી. એક ઘડી
તે સ્થાનક રહિ, નડિકામાં જાવા તતખર થઈ, વિક્રમે વિચાર ક્રીધા મનમાં, નડિકા
નારિ જાએ કયાં; નડિકામાં પૃથ્વીનું પીડ, પ્રતક્ષ સરવે નજરે દીડ એ કારમી
વિદ્યા છે અશ્વમેવ, કરિ ગયાં કોઈ દીસે દેવ, વ્યંતર વેશી કે શાકણી, જક્ષ કીનજ
દાનવ ડાકણી; શિદ્ધજનક કે મોહની; તરણી કે પુત્રી કોઈની, એનિ ચરચા જુગતે
જોડે, માહારા મનનો સદેહ ખોડે; આસુ વિમાસણ કરિ, ખેડા નડિકા માંદે ઠરિ;
અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે હોપ, રાજને નવ દેખે કોય. એટલે આવિ તે યામનિ, એવિ નહિ
ભુતળ ભામનિ; ખેડી નાવમાં તેનો જઈ, દ્રઢ ચીત પોતે મન થઈ, ખેડયું નાવ નવ
લાગી વાર; ગઈ છે અરણ્ય ખેટને ઠાર. આપે નાર ઉતરિ તે ઠાર; ગઈ આપ પોતે
દરબાર; ગુફા એક મોટી તે ઠામ, ધેવર પાર છે તેનું નામ; ચાલી આપ એકલી તે
પેડી તે ધેવર ધરમાં; પુઠે થયો તે વિક્રમ વિર, રાખિ આપ રૂંદમાં ધીર, સ-
મરિ દરસિદ્ધ ચંડિમાત, જે પ્રતાપે ન કરે વાત; સુંદર ત્યાં સજ્યા પાથરિ, તેડિપર
ખેડી સુંદરિ; તે પાસે છે બીજી સખી કરે વાત માંહેા માંહી મુખી; હસે રમેને કરે ક-
લોલ, મુખ ભરયાં બીડાં તંબાળ, ઉતારિ મુકયા શણગાર તબ્યો કંઠ મુકતાંના હાર.
નગ્ન થઈ મુવા કારણે, તવ વિક્રમ રહ્યો ખારણે; પરનારિ સહોદર સહિ, આપ
રૂંદે વિચાર્યું તહીં, રહ્યો મીચી બે આપે નેન, જોયાં નહિ નારિનાં ચેન.
તે મુતાં બે આપે સતી, પ્રગટ થયો ત્યારે પુરપતી; કર્યું આપે વિક્રમનું
રૂપ, સજ્યા આગળ ઉભો ભુપ, દીપક જોત બળે છે ધણિ, ત્યાં જઈ ઉભે
ઉજેણિ ધણિ, ખેડે નારિએ દીડા તેહ સ્વરૂપ રાય માનવીની દેહ ઝળકીને જા-
ગી બે નાર, બય પામી મન કર્યો વિચાર; કુણ છે તું કેમ આવ્યો આંહ, મુતા મઝ
રા મંદીર માંહ; ચોર લાંપટ કે છો ધુત ડાકણ ખેતર કે વ્યંતર ભુત, સત્ય બોલ પુણ્ણ
છું હું, નવ બોલીશ કાંઈ જુઠું તું; તાહરો ખુટયો દીસે કાળ, આવશે હમણાં મારો
આપ; બે આવે છે મારો તાત, તો ને તારી કરશે વાત. માટે આયુશ તું હારિયો; તારે
મોતે તુને મારીયો; આવરદા તુજ આવી રહ્યો, મુખ વહેતા પાણિમા ગયો; માટે તું
તો સાચું બોલ, તાહરા રૂંદેના પડદા બોલ, અરણ્ય ઉદે હોશે જ્યાહરે, તુને પીલી મારે
તાહરે. માટે વચન કહોને મુખ, કહો વિગત મુખ છે કે દુખ. એવી વાત સાંભળી
છે જોહ, મહીપત મન વિચારે તેહ. ત્યારે વિક્રમ બોલ્યા વાણ, મુજને માહાવિરજ

બલુ, પ્રથમ નામ કહો તમારું, ત્યાર પુઠે પુછો માહરું; કુણુતાતને કુણુજ માત, ક-
હો આપ વિગતનિ વાત, જ્યારથ જે હોય બ્રહ્મહત્યા પાપ, જનમથકિ માંડિનેજેહ,
વિગત વાત નકહો સદેહ; ત્યારપુઠે કહેશુ જીઅમો, મન ગમે તે પુછો તમો. દોહરા-
નારિ કહેસુણનરપતિ, કહુતુજ આગળઆજ; સમદિધે સાચુ કહું, મહેલિ મનનિલા-
જ, ધનવંતશાનિ દીકરિ, સામિક પુરમાં વાસ; રામાપતિ નય વિખે, રામસંઘછે બા-
ધ; રેહતી નિત આનદશુ, શાહ શીરોમણુ નામ; રામ ભદ્રરાજ તણું, કરતી વજરિ
કામ, હળ પરાહિ આવિયું, વીંટયો માહરો દેશ જોધાસહુ ચડયા ગામતણા નરેશ; ખ-
ટઆસ અમે હીંડે રહયા હાર્યો અવીપત રાશ; પ્રબ નાહી સહુ નગ્નિ, સહુકો દોહશ
બજ રણમાં અન નવ મળ્યું સંતાપ્યુ શહુ દેહ; રાય પ્રધાનિ પુત્રિયો નાહાં અમો
અખેય રમતાં હુતા જેટલે એટલે પરિયો ત્રાસ; વાટ જોવા અમો નવ રહ્યા, માતપી-
તાને પાસ સઉ નાંહા ઉતર દશા, અમો બે દક્ષણ પંથ, નાહો નવ જોયું ધરિ ન ગણિ
મનમાં ચંત; એક એક રાત એક દીન ભમ્યા આવ્યું ભયાનક વન; એટલે મારગમાં
મળ્યો એકરાક્ષસ કેરોતન; તે દેખી ધરજ્યા અમો, પડીયાં બેઉ જણુ ધરણુ. તેણે
આસ્વાગત કરિ, અમને લીધાં શરણુ, બેઉને ખંધે ધાતિયાં, ને ઉડયાં આકાશ, એક
પલકમાં આણિયાં, આ અરણુવ પાસ, ખાન પાન સુખ સેજડિ, તાહતા વિધના
ભોગ. મોહાટ્ટ અમને એક દુખ, માત પીતાના વિજેગ, ઉણુપતો એકે નથી, સુખ
છે સાગરપુર. એક દુખ દેહમાં, અમ સહોદર દુર. એનો વિગત અમ તણું, પણુ
તાહરો ઉચાટ, આવશે તાત હમારો, તાહરો ઘરશે ઘાટ. દીસો છો કોઈ રાજવિ,
પવિત્ર પોને જાત, દહાપણુ તો હિસે ઘણું, પણુ હોરો તુજ ઘાત. કુણુ પાપ તુજ પ્રગ-
દીયું કે ગ્રહ વાંકા તુજ, કુણુ અરથે આવ્યા તમો, નેહ બતાવો મુજ. મેં વીગત મા-
હરું કહ્યું, તમ આગળ આ દીશ, તેમ સાચુ તમો ના કહો, સ્ત્રી હત્યા તમ શીશ.
ચોપાઈ-રાજ બોલ્યો તુંજે ઠાર, બેડી સાંભળવા બે નાર, જુહી વાત નવ બોલું અમો,
દ્રઢ વીશ્વામ માનોજી તમો. નય ઉજેણિ માહરું ગામ, વીરજીત વીરકમ માહરું નામ,
શેવક માત હરશીધ તણો, ધજ્જર ઉપર નેહ છે ઘણો, આદે ધંદ્ર તણો છુ પુત્ર, હવડાં
આનવ વશે સુત્ર, ત્રિજો છે વિર વધતાર. જાહી રવરગ ગતિ પાતાળ. ગજોબ્રાહ્મણ-
ની વારે ચડું, પાપી દુષ્ટનો ઘાટજ ઘડું, માહરે નહી કોનિ શીર બીક, ઇષ્ટ પ્રતાપે
અંગ અજીત, જયકતે ગમતી દેઉ લાહાણુ, પરકાજે આપું છુ પ્રાણુ, દુખ ભંજન
કરું પરકામ, જાણે સહુ નવખડે નામ. મુખે ઓપમા શી કહું અમો, વીસ વશા જા-
ણો છો તમો, રંકનો રંકે દુખીયાનો દાસ, કરું છું એક અંબાની આશ, જયક પુજન
રૈયતને તમુ, અસધિ અન્યાદને હમુ, એ ઓળખીલો માહારિ જાત, આવ્યાનુ કારણુ
કહું વાત, પરદુખ દેખી પ્રથમ જાઉં, અંન ઉઠક વળતી હું ખાઉં, એક દીવસ મહા-
રો પ્રધાન, ભરી સભામાં દીધાં માન. તેણે જુગતે જોડયા હાથ, બોલ્યો દીન વચન

મુજ સાથ;મેં કહ્યું મારાજી તમે, નિસ્સે તે તો આપુ અમો. કહે પ્રધાન આજ્ઞા દીજીએ, જાત્રા સ્વેતઅંધુ કીજીએ; પાળે પગલે કોહોતો જાઉ.ગુણ શ્રી રામેશ્વરના જાઉ.મેં તેને વરદાનજ દીધ, મને પંથ કર્યો છે સિધ; તે વાતને બહુ દીન ગયા, ઉચાર સહુ સજનને થયા. કાગળ પત્ર નહી ત્યાંહ ચીંતા કરે એના ઘરમાંહ,એક દહસ તજ્યું મેં રાજ,ભમ્યો ગામની ચરચા કાજ,તે પ્રધાન કેરી નાર,રૂઢન કરતી ઘર મોઝાર; રોતી રાખી મેં પ્રીત કરી, ત્યારે તે બોલી મુંઢરી, કહે મારા સ્વામીને ગયા,વરસ સાત તો વેગે ગયાં; કોઈ અપવાદ બેઠી છે માળ,લોક મને ચડાવે આળ. માટેઅથાગ રાતે રોડિ,આપવાત કરી પ્રાણજ ખોડિ, મેં દીધીછે તેને આશ, જોજો વાટ પુરા ખટમાસ. આંબુસઘ મનાવું મન,ત્યાર પછી લેઉ જળ અંન;આસના વાસના દેઈને વળ્યો; દક્ષણા પાળે પંથે પળ્યો શોધ લેવા આવ્યો છું અમો, જ્યાંહાં નીતવાડી જાઓતમે;ત્યાંહાં પ્રધાન પડ્યો તાહરો;તેને મોહ લાગ્યો તાહરો, તે દુખીયો થઈ વાડીમાં પડ્યો,કાલ અમારી દ્રષ્ટે ચડ્યો,તેના દુખનો લિધા પાર, ત્યારે તે બોલ્યો વેહેવાર, નડિકા વરૂક્ષ મનોહર સતી; અલૌકિક શોભાછે અતી,તે જોતાં તપેછે તન, લુખ્ય થઈ રહ્યું છે મન. નહિ તને મન મોહોક પણું, નડિકા જોવા હું શજ ઘણું,સમદીવાતો સાચું કહ્યું ત્યાંથી જાણ તો અમને થયું,હું રહ્યો વાડી માંહ; નડિકા સહીત તુ આવિ તાંહ;એ દ્રષ્ટ વિદ્યા આપે કરિ,બેઠો નડિકામાંહે ડરી. ચરચા જોઈ તમને પરખીયાં,માહારા અંતકરણ હરખીયાં, પ્રધાન ઉપરઅદકુ હેત, લેઈ જશુ નડિકા વ્રક્ષ સમેત, દેખાડિ માગીશું દાજ, મહારે કરવું એનું કાજ, લખ્યું વિધાતાનુ તે થયું,નડિકા તાહરેથી ગયું.

દોહરા-તાહરે બોલ્યાં તારૂણી, સાંભળ ભારે ભુપ; જ્યાં લગી ગાજે તમે.નથી દીઠો રાક્ષસ રૂપ, પરછંદ પર્વત ગડે,ગડે દશ દીગયાળ;પગ પ્રહારે ધરૂં ધરા,એવો ભયાનક કાળ, માર્યો કોનો નવ મરે. પર્વત જોવો દેહ; અમર કિધો અમરે મળી, અજીત નામછે તેહ,તેહવડાંજે આવશે,કરશે તમારી વાત.શું જોરકરેઈઉ ઉપાસના કરે હરહીવ માત; અમરજ એથી ઓસરે, ત્યાં તારૂં જોર,રાખો હુંથ હમી વિખે, મીથ્યા લવરી શોર. વીક્રમ કહે વીનતા મુણો, કોણ રાક્ષસની રીત;અમર કીધો અમને મળી, કીયા દીવસની પ્રીત, એ નડિકા ક્યાંથી પામીયો, ક્યાંથી પામ્યો ઝાડ, કુણ ઇષ્ટ ઉપાસના,જે કરે એ બહુ લાડ. શો ગુણ એ નડિકા વિખે,શો ગુણ વ્રક્ષમાં હોય. શાં ફળ એથી નિપજે. પ્રગટ પારખું જોય,રાક્ષસ કયમ અમર થયો, આખર મરશે કયમ,તેજે સાચુ કહો નહી,તો સત બ્રહ્મહત્યા સમ,રામ દવાઈ દેઈ તુને. ઇષ્ટ દેવની આણ;ઉતપત કહો એ દુષ્ટની, બોલો સાચી વાણ.ચોપાઈ-રામા કહે સાંભળરે રાય,સમ દિધાં તે કુણ ઉપાય;લુણ ખાઈએ છીએ અમો,તેનું મહોત પુછાછોતમે લુણ હરામ જો અંગે અડે,તેના પીત્રી નરકે પડે;લુણ હરામનું મોહો-

દ્રં પાપ, ઇષ્ટદેવ દે અમને શ્રાપ. માટે શી અમારે ગરજ. તુજ આગળ કહીયે શી અરજ; શીતે બેઠ અમ આગળ ધરો. શુ અમને તમે નાહાલજ કરો, એક વાતનું અમને કાજ, તે કહેતાં આવે લાજ. લાજે કામ વણસેછે રાય. માગ્યાવીના નવ ધી-રમે ખાય. માદરે હાયે કોલજ ધરો. અમ બે સ્ત્રીને આપે વરો; પવીત્ર દેહધું બેબન ભાગ, એક બતાવું રૂંડે લાગ; તુજમાં બળ દિસેછે અતી શીળ શતોશ હાતામહી-પતી, દિસેછે તુજ મોહોદ્રં, કર્મ, સદ ઇશ્વર રાખે તુજ ધર્મ, બેયાં સામુદ્રીક એધાણ, નિકમરાય તું સતમુજળ, અરબુન થકી અધીકાં તે ચેહેન; આબન બાહુ કમળવંત નન. કિતાવળો થઈ બાલજ બોલ, અમ સાનીધ આપો કોલ. પછે વચન દેઉ હું ત-રત, રાક્ષસનું બતાવું મરત હસ્તીથી બે અરથ ન સરે, તે ધરતા ઉંદરથી મરે. દોહરા-વિકરમે મન વિચારીયુ, કરવો એક ઉપાય, વાળે એવું વાળ્યે. તો હાયે જ-મદાર, વાચા પાળે માહરી, એહ વચન દે હાય, રિસ ન રાખે અંગમાં, હું પરણું તે સાથ. માગુ શીશ હાજર કરે વણ મુલે વેચાય. કરી વાત પુછે નહી, માહરી સ્ત્રીથાય; વચન મુણી વનીતા હરયાં, મન વશી તે વાત. વચન દિધું એક એકને, મુણિ માં-રો માંહ પચાત.

આપદ-રાણી કહે સાંભળરે રાય, એ રાક્ષસનો જે મહીમાય, લંકાસરણું અતી મુખ ગામ. લક્ષ્મણ પુર છે તેનું નામ, રાવણ જીતી પાછા ફરયા, દુહાંબી નાદ શ્રી રામે કરયા, ત્રણ જાણે વારયાં ત્રણ ગામ, આપ આપણું ધરયા છે નામ, ત્યાં વસ્યા અતવાદી લોક, સદા હરખ નહી કાંતે શોક, નીરમે નિરોગી તેની દેહ, મનવાંછીત વસે બે મેહ, નહિ ત્યાંહાં તો આણુ લક્ષ્મણુનિ રૂંડે, આવે દુષ્ટ કોઈ કપટ કરી, પુર પેસ્તામાં બયે મરી, છયે રૂતુ ખીલે એક કાળ, રૂંડે વનસ્પતિ ભાર અદાર, દેવ સ-શીખા સરવે જન, એવું નય ત્યાં નહી વિવન. તે સમે સાગરની તીર, ગહેતો આ રાક્ષસનો વિર, મોહોટો બંધવ તેનો નષ્ટ, દેતા બ્રહ્મ રૂપીને કષ્ટ; ગોબ્રાહ્મણને વેગે હણે, પુન્ય દયા હઠીતે નવ ગણે, પાપી મહા વરેરી છાપ, નીત પ્રને કરે બહુ પાપ, નેણે એવું ઇહડે ધરયું, લક્ષ્મણ પુર તે ઉદય કરું, એવી વીચારી મનમાં પેર, દીવ-સ ઊગમતે આવ્યો ધેર, બેઠા માતા પીતાને પ્રાત. તે આગળ માંડી કહિવાત, સહુ માહારી સાથે સંચરો, લક્ષ્મણ પુર સાથે પરવરો. મહા શોભા તે ગામજ તણી, વન-વાડી પુલીછે વણી, મુંદર મહેલ રચ્યો છે બ્યાંય, આપણુ સઉ વશીએ જઈ ત્યાંહ, સઉકોને પમાડુ શોક, નાશી જશે ત્યાં સરવે લોક. તેને દુઃખ અદકું દેઈશું, ધનસ-રવે ખુચી લેઈશું, એવો ઘાટ તે ધરમાં વર્યો. નાહાતા ભાઈને કોપજ ચડ્યો, એ વાંત તું જુઠી કરે, વણ વેઠે બહુ ધું મરે. રાવણ કેરાં છેલ્લાં શીશ, જેને માથે હુલાં ઈશંઈદ્રજીતથી ઈંદ્રજ હરીયો, લક્ષ્મણુએ તે મારીયો, એનું બળ છે અમરમણીર મુકી છાંડો એ વીચાર, તેનું તો વારયું નવ કરયું, પુરમાં જવાનું મન ધરયું કુંદ બે

કુખીલો તેડયો સંગ, આપે આયુધબીડ્યાં અંગ. સકળસાથતેકેડેગયો નહાનોબંધવ
બહારે રહ્યો; લક્ષ્મણની ફરે બે આયુધેડું મુદ્દાનચક્ર બાણ; પુરપ્રવેશ કરેજેટલે,
બાળી ભસ્મ કર્યો તેડલે, દેવદુધમીના પાગ્યા નાર, ગામ મધે થયો ઉલાસ, રાક્ષસ
મનની ધાતબજાઈ. બળ નાહાના બંધવને મધ, તેણે નયણે નિરજ ભરયું દુઃખ
અંતાઃકરણમાં ધરયું; તેણે મનમાં રાખ્યો ખાર, નવ મુઠે એક વિચાર; ક્રીયેપ્રકાર
વહેરજ લેઉ ભારે દંડ લોકોને દેઉ લોકો ઉપર જેરજ કરે, કુટુંબ સાહુની
પેરે મરે.

દોહરા-તે સ્થાનક આસન દ્રઢ કરી, રાક્ષસ બેઠો ઠામે કરી; શીતકાળે જળમાં
જાઈ રહે, વરશાકાળે ઓગલે સહે પંચા અગ્નિ ઉનાળામાંય, દહીત કષ્ટ વેદે છે
ત્યાંહ. પૂજન કરતે દીન બહુ મયા. તોયે શીવનેના આવી દયા, નવરાત્રીની હુલ
રાત, રમવા આવ્યાં પારવતી માત; અંગ શાયુગાર સજ્યાછે સોળ, જોગણિ સંગ
કરે કલોલ; દુષ્ટ બેઠો તે રકંજ થઈ, ગરબ માત તે પાસે ગઈ; કાયા કરૂપ દીડી તે
તણિ, દયા દેવને આવી ઘણી; ઉઠાડીને ઉભો કર્યો, તે ઉપર નેહ અદકો ધર્યો,
કહે વીગત તાપાર તુ આજ, આ સ્થાનક બેઠો કુણ કાજ, ત્યારે દુષ્ટે જોડયાહાય,
બોલ્યો તે પારવતી સાથ, કરી શેવાશંભુનિ ઘણી, અરજ તથી સુલતા મુજતણિ.
એ વરદાન આપોજી માય, જેથી શંભુ પ્રસન થાય, વાર કહી કંઠાણીનીધ ગયાં, અ-
જનેશ્વર ધારો જાઈ રહ્યાં, શીવજી વીરાજે બોળાનાથ. ત્યાં આવ્યાં પારવતી માત,
અરધ પાદથી પુજન દિધ; ચરણાગ્રત સહુ મુસ્તક લીધ; પ્રસન થયા ત્રિલોકજપતી,
કાંઈ વરદાન માંગો શુભ સતી; માહારાજ તમ સરખો શીર નાવ, નિત લાખેજો
માહારે લાવ. એક બહાર બેઠો છે રંક, એના કરમનો શો છે વાંક, આપોવરદાન
તો સામા જાઓ. મારા કહયાથી પ્રસન થાઓ; ત્યારે શિવ કહે સાંભળ નાર. એ
પાપીછે અપ્રમયાર. એનો શોક તો ત્યારે સમે, લક્ષ્મણ પુરને ઉઠ્ઠવસ કરે. એવીહુશ
ધધયામાં ધરે. માટે એ મુજને નહી ગમે, બીજુ કહોતે મુસ્તક લઉ, વરદાન એને
તો નહી દેઉ, ફરી ફરિ પારવતી કહે, પ્રતી ઉતર તેનો તે દે; સ્ત્રીને હાને શિવ કહે
નાય, અરસપરસ સ્પર્ધા એમ થાય, કહી કહિને થાક્યા મુંદરિ, શિવે વાત ઝેનવ
ધરિ. ત્રિપુરા મુંદરિ આવ્યો બાહાર બેઠો તો રાક્ષસ જે દાર. તુજ માટેમેં શિવને
કહયું, ચિંતામણિએ ચીત નવ લહયું; મુજથી અપાય તે આપું હું, જેમએમાઝી
બેનેતું, કહેદઈત સાંભળ મુજ માત; પ્રસન કરવા છે બોળોનાથ પ્રસન પરબલ
મુજને થાય, સીધ બતાવો ઉપાય દોહરા-કહે કલ્યાણિ સાંભળો રાક્ષસ કેરાસય,
કામ કરેડુ હોય સરવથા. તો મળી યાંક બગો ત્યાંહાં વાડી છે હેમાન, કનક
સ્થન કંઈ કરોડ; તે મધ્યે એક પ્રજા છે, બાવનાચંદન બેડ; તે ચંદન શિવશિર ચીંટ
તો સરે ત્યારે કાજ કંઈલાજ સંહીત નવજાડતું, હવડાં આપે રાજ; ત્યારે રાક્ષસ

બોલીયો, તેમાં શો ગુણ હોય, પુલ્લ આવન ચંદન તણિ, ક્યું તાંહિ કરતા હોય, ચોપાઈ-કહે પારવતી સાંભળ ભરાત, ભાવતચંદનની કહુવાત; બ્રહ્માએ સર-જ્યો છે એક, નહી બીજે તે બેડ વશેક, રાજ સકળ મુગંધી તણો મહિમા તેઅ. તિ ઘણો, કહેતાં મહીમા નવ કહેવાય, મહેશ દેવ દાનવ બય; જે નાગને માથેહોય, મણિ, તે રક્ષા કરે પ્રજાજ તણી; કંઈ કોટાનઘાટીને લક્ષ. નાગરરહ્યા તેણે પ્રજા એક, બેજન ઉચો ગંભીર આવના ચંદન મળીયાચળ તિર; પાંદડે ને ડાળે ડાળ, વાળગ્યા માક ભયાનક કાળ, નથી જણાતું તેને વાન. કેવો પ્રજાને કેવું પાન; સત વર સ નાગજ થયા, તેને પાંખઆવે નિજ કાય. તે અંતરિક્ષ આકાશે ભમે, મળીઆ ચળ પરવત ભમે, મુગંધ કારણ રહે તે તીર, અન આહાર નવ બેઘએ નીર દશ બેજન ફરતા છે નાગ; નહી પણ મેલ્યા કેરો માગ; દુર વરક્ષ શો બેજન ઘણા અડે વાયુ તે દશજ ઘણા મુગંધ અડે તે મુખડ થાય એવો છે તેનો મહીમાય પારવતી કહે સાંભળ એહ, નીરએ ચ દન લાવો તેહ.

દોહરા-શીવને શીશ મહા વીખ છે, રાત દીવસ બહુ ઝાળ. તેલે કરીનેદેહમાં, વ્યાપે છે મહા કાળ આપે ચંદન આવના, સમરપે શીવને શીશ; તો પરી બ્રહ્મપ્રસ-ન થશે, એ સેવક તું ઈશ પછે ઉણમ નહી કરી મનવાંછીત વર માગ. કંઈલાશ સહીત એ આપશે, નહી રાખે રહેવા બગ. બાકી ઉપાય બીજે નથી. મેં બેયું બહુ પેર; જે ગમે તો એ કરો, નહીતર બચો ઘેર. દુષ્ટ હશીને બોલીયો, માહરો ઘડીઆ ઘાટ; બેજે શીવ પ્રસન થવા. દેખાડે છે વાટ.

ચોપાઈ-કહે પારવતી સાંભળ પુત્ર તુજઆગળ કહુ સાચુ મુત્ર; નાગજીતમંત્ર આપુ હું, એ પ્રતાપ બદ્ધશ તું; નહી લે કોઈ તાહાર નામ, મનવાંછીત થાશે તુજ કામ. અન જમારયા પાયુ નીર, હેને કરીને દીધાં ધીર; આપ્યો મંત્ર નાગ જીતજ તાંગો, આજેવો નેહ માતાએ ઘણો; મળીયાચળ પરવત એકવાર, માહારો મંત્રફરશે તે દાર: જ્યારે તાહર દુખડુ જસે, પછે મંત્ર એ ખોટો થશે, સખી મોકલી એકપોતે સાથ, ઉડણુ મણિ એક આપ્યો હાથ. આજ્ઞા ઉમીયાજની લીધ, કર્યો પંથ પોતે સંધિ; મંત્ર માતાને મુખથી ભણ્યો, ભો કોમનો લેખે નવ ગણ્યો; મળીયાચળસમી-પે જાય, દીઠી ત્યાં એક નઉતમ શોભાય, નહીં પગ મેહેલણુ કેરો માગ, વીસબેજન મુધી છે નાગ વાયુ તણુ તે ભક્ષણુ કરે. ચંદન પ્રેમલ હઈડે ધરે. તેહ પ્રજાનો પ્રેમલ જેહ દેવતાને દુર્લભ છે તેહ; બ્રહ્માએ ઘડ્યાં છે કરોડ, નથી પ્રજા કંઈ એની બેડ, નાગવીના નહી કો સંમ, નથી જણાતો તેનો દમ કાળો પરવત હોયે જેમ, ચંદન પ્રજા દીસે છે તેમ; આવે બેહક મુગંધી તણો, માટે છોડ એ ચંદન તણો, તે બેતા ચોહાએ મન કોડ, વચે ચંદન પ્રજાનો છે છોડ; ડાભો મળીયાચળ ગંભીર, જમણુ અરણુવ કેર નીર; ઉમીયા મંત્ર તણો પ્રતાપ, આવ્યો દાનવ આપો આપ; તપા

નિદ્રા નવ લાગે ભુખ, ન વાંધે દેહમાં કાંઈ દુખ. દેવતા અંતરીક્ષ આવે સર્વ, દેહ તણે મેલીને ગરવ, ઈંદ્ર તણે રાજ, પ્રિતે પ્રમદા લેવા કાળ, પુરવ જનમને સચે કરી, રહેા ઘનવ તે મનમાં ઠરી. લક્ષ્મીમંત્રને પુજા કરી, ચંદન ચોખા ભાર લીધ, ફરથો પાછો મન પોહોતી આરા, આવ્યા ઉમીયાળને પાસ; તમ પ્રતાપે અદ્ધિ આવી ચો, બાવના ચંદન તે લાવીયો, ચડાવ શંકર કરે ઇશ, પ્રશન થશે તને ભોળોઈશ વચન માતાનું મસ્તક ધરયું, પુજન પરમેશ્વરનું કરયું પંચાગ્રત પખાળજ કરી, ચંદન ચરચુ શંકર હરી; શીવને સીશ અમનની ઝાળ, તેને પીડાને નહી પાર. વેળાતો લક્ષ વીંછી તણી, તેની વ્યથા શંભુને ધણી, ચંદન ચરચે દુખડુ ગયું, શીવનું સીશ તે શીતળ થયું. પ્રસન થયા તે ભોળો નાથ, મુકયો મુસ્તક ઉપર હાથ; મામ માગ આણીને હેત, આપુ લંકાવડ સમેત; આપુ ચઉદ ભુવનનું રાજ, નવી શ્રેષ્ઠી કરું તુજ કાળ, કહે તો ઈંદ્રાશન આપીએ, કહેતો શીવ કરી થાપીએ; કહે તો વસુ વઠકુંડ આમ, કહે તો પાડુ બ્રહ્મા નામ; કહે તો તુને આપુ રથ, મન માગ્યુ આપના સમરથ, મામ ઉણમ નવ રાખીશ દરી, તાહરી ભક્તિ મુજ મન વશી; ત્યારે દૈતે એડયા હાથ, માગ્યુ આપો ભોળાનાથ; એવી હુશ હઈમાં ધર, લક્ષણમરને હઠવચ કરાખડગ લેઈને પુરમાં ધસુ, લક્ષમણ મોહોલે હું જઈ વસુ; સામે જે બાંપે, હથીયાર કર પ્રાગે તેણે ઠાર; ન કોઈના મારથો હું, કો અણત ચરણુલવી તું; તે ગમનું પામુ રાજ, ત્યારે મનની બાંધે દાઝ; શીવ પ્રતે રાક્ષસ કહે વાત, એવું વરદાન આપો તે તાત.

દોહરો—પરમેશ્વર પ્રશન થયા, ચરણુલવી તું બણુ; લક્ષમણ પુર વશ તાહરે, આયુદ્ધ ધરને પાણુ. રામબાણુ લોપે નહિ, નવ લોપે ચક્ર ત્રીશુળ; વેહેર કરે તુજને મળી, તેનાં હું મુળ. હાથ મારો તુજ ઉપર, નહી લોપે તુને કોય; અણત અતગી બળ સમે, ચરણુલવી તું હોય; કોઈ સેવક પ્રમટશે. કરે પુજ દે માન, ચડાવે ચંદન બાવના, ત્યાં લગી વરદાન. ચોપાટ—શેવક કોઈ પ્રમટ માહરો, તે વેરી બણુ તાહરો; ચંદન મળીયાચળ લાવશે; પાછો આ સ્થાનકે આવશે; મારી પુજ કરશે કોડ, તે તુજ સાથ જતે દોડ, બાકી જતે નહી તુજ સાથ, એક વચન આપુ તુજ હાથ. ઉઠથો હઠિત પગે લાગીયો, મન વાંછીત વર તે માગીયો; તાજ યઈ બાંધ્યાં હથીયાર, હણુ ન લાગી તેન વાર. લક્ષમણ પુરની દેશ વળ્યા, એટલે બ્રહ્મણ સામા મળ્યા; કેહેરે બ્રહ્મણ છે ઠયાંહ, એમ કહી ઝાલી છે બાંહ. અરે હઠીત તુ મુકજ મને, લક્ષમણનું ચક્રમાર તુને; હઠીત કહે દેખાડે મામ, નહીતર તુજને માફ ઠામ. પાંચ બુમ વાંપે બહુ ત્યાંહ, પોકાર મુકયો લક્ષમણ પુર માંહ; ધાઈ આવ્યા પુરના રખવાળ, માણુ ત્રીશુળ આયુદ્ધ માહકાળ. શીવનું તેજ દીઠું અતી ધણું, નવ આલ્યું બળ કોઈ તણું; પાંચા હાર સઉ પાગે નમ્યા, તેજે દહીતે અઠકુ દમ્યા. તેની સ્તુતી જાણી ઘણી, અમરો પુરનો તુતો ધણી; અમે સહુ શેવક તાહારા, તમે દેશપતી માહારા છે;

તમે કહો તે કીજીએ, શેવને હુકમ દીધું; એમ કહી સઉએ કર બેઠીયા, બેર અહંકાર મનથી છોડીયા સહુકોએ ચરણ મુક્યાં શીશ, આવો પ્રતાપ પુણ્યજેઠશ. દોહરા—ત્યારેઠ્ઠીતજ ઉચર્યો, મુકને એ ગામ; બે જીવ્યાની ખપ કરો, તો મુકો એ ઠામ. એ ભોવન હું ભોગવું, કર અકલો રાજ; અ પુરને ઉધ્વંશ કરું તો ભાગે મારી દાઝ, ઉચાળા અહીંથી ભરો નહીતર ભાગુ હાડ, તમને મુકુ જીવના, તેડ ત સારો પાડ. ચોપાઈ—હા કહીને સહુ રઈવત રળી, તેના મનની પોતી રળી. લક્ષમણ છતા હુતા મેહેલ, તે આગળ ઈંદ્રાસન શેહેલ. ઉતર્યો દહીન તે માંહ, આસ્વામત પ્રીતી બહુ ત્યાંહ; મનમાંથી મુક્યો કાયદો, દસ દીવસ કીધો વાયદો, અગ્રા અહાર બોજનને કાજ, સોંપ્યું તેડ નચને રાજ; દસ દીવસમાં ખોલીયું ઠામ, સહુકો વસ શું બીજે ગામ, એમ સંતોશી રાખ્યો દુષ્ટ; સર્વ મેઠની પામી કષ્ટ. અંદન ચોખા કુમકુમ ધરયું લક્ષમણ આવાહન કરયું. કરબેરી રહ્યા સહુ નમી, એટલે પંચારથા લક્ષમણ જતી; જયજય કરી સહુ લાગ્યા ચરણ, બ્રાહ્મણ આદિ અહારે વરણ. કહો બાઈયો તમારે દુખ. શામાટે કરમાયું મુખ; કોણ દો માયા તમને નડયા, શા દુખે રાંકટમાં પડ્યા. કોણે લોપી અમારી આયુ, તે પાપીના લેઉ પ્રાણ, સહુ મળ્યા બેઠીને હાથ, બોલ્યા લક્ષમણજી સાથ, મહારાજ દહીત આગ્યો છે એક, તેમા પ્રદામ અતી વીશેક; તે આમળ નથી કાંઈ ચાલ, પુરમાં અતી પેઠ સાલ. તમ મહોલે ઉતરીયો તડ, ગાજે જેઠ અપાડો મેઠ; સંકુતા પ્રાણ લેનેતો હરી, જીવ્યા સહુ તેનો કરગરી ઉઠવશ કરો મુકો મને ગરવ નહીતર મક્ક કરું હું પરવ; દસ દીવસનો કીધો કરાર, તમે અમારી વાર લક્ષમણ દમત પાશે આવીયા, સંજે સહુ રૈયન લાવિયા; ઉડ્યો દમત ઝાડી કરણાણ, કહેસઝોકોના લગી પ્રાણ. હીમન ભક્ત લાગ્યા છો તમે; નહી જીવના મુકુ અમે, લક્ષમણે વિચારયું મન, મુજશુરાટે ન જીતે અન્ય; એમાં શીવ પુજનનું નુર, તે માટે બ્રહ્માચર પુર; એને ઈશ્વરનું વરદાન, પારવતી પ્રતાપે માન; રાડ કરતાં એ નહી મરે, કોઈનો ડરાવ્યો એ નહી ડરે; માટે દાવ પડે તે રમુ, ચીવ શેવક બચીને નમુ, એમ કહીને નામ્નું શીશ, હું બેવા આવ્યો આ દીશ; હું આવ્યો છું કરવા પ્રિય, તું વદવા ઝિંઝે એ રીત. દો આજ્ઞા તે કરીએ કામ, અમે છું તમારે નામ; બોલી બી તે મનમાં હસ્યો, આયુષ નાખી મળવા ધર્યોને મળી બેઠીને બેઠા બેય, અરસપરસ વાધોએ નેહ; જે કામે આવ્યા તે કહો, સુખે મોહોલ અમારે રહો. બુઠ નહી બોલીએ દેહ, મારે તો પ્રતિજ્ઞા નેહ; મોહોલ તમારા માંહી વસુ, બેર કરે તો ઉતર વસુ. ઝિંઝેશ કરો તમારે ગામ, તો નહિ લગી તમારે નામ; લક્ષમણ કહે એતો છે મેહેલ, તમને મુખ્યા અમારા મેહેલ, બીજે ઠામ કરાવું સહી રઈવત સવળી વાસુ તલ્લે; એકું લક્ષમણે વચારજ કહ્યું, તેનો કહીને મનમાં લઈ.

દોહરા-વિશ્વકર્માને તેડીયો, સ્વર્ગ તણો રચનાર; નમ્યો ચરણે જનેતા તણે, જેની બુદ્ધ અપાર, હુકમ પામુ હનુરનો, નામી લાગ્યો પાય; દરશન થયા દેવ ના, માફ મોટું ભાગ્ય કહો તો ઈંદ્રાસન રચુ, કહોતો કર કંઈલાશ; કહોતો વધકુલ વેગે રચું, જેતાં પોયે શાશ. કહો તો અવની બીજી રચું, કહોતો કર આકાશ; કહોતો અક્ષાંડ બીજી રચું, હું શેવક છું તમ દાસ. ચોપાઈ-સાંભળરે વિશ્વકર્માતું, શીખામણુ દેઉ હું; ઇંદ્ર મોરનાકારના કોણ ચીતરે, મુડા પાંખ કોણ લીડી કરે; હનુમાન આગળ શો થેકો મીઠાં પાછળ એકો, વાયુ આગળ વેગળ કરો, શીખામણુ શું ડાહ્યા થશે, મહેલ રચના કરો કાંઈ નવી; શોભા નવ કહેવાએ કવી; વધકુલ કંઈલાશ ઈંદ્રાસન, તેથી રચો અદકુ ભોવન, અદકી શોભા નજરે ભેઉ; તો તારા દળીદળ ખોલ વિશ્વકર્મા મન સાથે મચ્યું, આપ બુધે એક નડિકા રચ્યું; તેમાં આણ્યું બધુ અક્ષાંડ, માંહી આહાર નવખાંડ, સાત અરણ્યવ ખાજે મલીર, નવસે નવાણું સલીતા નીર, અષ્ટમુળે ધરન નર કુળ નામ, અડસડતીરથ કરા ભાગ, કર્યા કારમા ચંડિદ લોક, જેતામાં સમે સડે શોક; નડિકા મધે એક વાળ્યું વ્રક્ષ, તેથી નીપજે સવળી પક્ષ, ભાર અદાર તે વ્રક્ષજ ફળે, મન વાંછીત મેવા બહુ મળે. વરક્ષ છાયાતો કરે જે જંગ, વ્યાપે ન તેની દહ રોગ; તોહે દુષ્ઠ તેને મન ધોર, વ્યાપી ન શકે ત્યાં કોઈ ચોર; બધુ નગર વસે તે માંડ, જ્યાં ઇચ્છા ધરે ત્યાં જાય, અખુટ ભરયા તેમાં ભંડાર, વગુ ખેનીએ નીપજે કણશાર; ઈંદ્રાસનની લક્ષજ ગણું, કરચું તેજ તે નડિકા તણું આકારે નીરજા તે લલો. વિખાણતામાં કુટો કહો. વીશ્વકર્માએ હેતે કરચું, લક્ષમણજી મુખ આગળ ધરચું; પુર ભધું પરવેશજ થાય, અરણ્યવ સમીપે બેઠ જાય, ત્યાં તો મહેલ કર્યા કંઈલાશ, ત્યાં વાશયો લોકોનો વાસ; અક્ષાંડ નણો તમાસો જાય, ત્યાં દેખી નહી ગાજે કાય.

દોહરા-નીરજી નડિકા લક્ષમણે સૌ રૈયત સમેત, દિઠી કરામાત કારમી, ઉપન્યુ અદકુ હેત, છએ રતુ એક રતે, ફળ દીઠાં છે તાંડ; ગોળાકારે મેદની અડસડ તીરથ માંડ. વાડ શોભા વરક્ષની, વીચીધ મેવા ફળ આહાર, કણ કોકાર અતી વણો, વાડ ભરયા મંડાર, પુષ્પ પારી જાતીક સમા, જઈ જુઈ લટ લેહેકે ચુવા અંદન અગરજ, કસ્તુરિના બેહેક. એવુ દળી હરખીયાં લક્ષમણુપુરના લોક; જાવા સહુ તનખર થયા, મેહેલ્યા મનથી શોક. આવો ભાઈઓ બેશીએ, તરીએ અરણ્યવ તીર; બે જોજન જ્યાં બેઠ છે, વશીએ તેની તીર. મળીઆદે સહુ મેદની, વીચાર કરે છે ત્યાંડ; એટલે રાક્ષસ આવીઓ. સભા ભરિ તે માંડ નડિતમ નડિકા તીર-ખીયું, બેયો તેજા મરમ; દ્રષ્ટ ભરિ નીહારતાં, થઈ ગયો ચીત અલ્હા. આ રચના કોઈ દેવની, એ નડિકાશું નેહ; લક્ષમણુ પુર તે શું કરં, મારે લેહું એહ, ફરજોડેને દરખરે, કહેવાં આવે લાજ; લક્ષમણુ પુર મુખે રહો; મારે આતું મજ.

મુજને નડિકા દીલ્યો, મુખે મારે હાથ; વેર મચી કાંઈ માહરે, લેશ તમારે ક્ષાથ. ચોપાઈ—ત્યારે લક્ષમણ બોલ્યા બોલ, એનો નહિ તમારો તોલ; સાડ દેખીમે હલ વશું, એહ વાતનું કરણું કશું. તારે સૌવનું છે વરદાન, મારે અમો માયુ છું માન, અહુ બેલતાં બુધજ યશે, ત્યારે તારિ ઈજત જશે. વળી ફરી તું આવે કાલ, રૂડ દેખી કહેશે આલ; હું શ કરીને માગો તમો, તે દહાડી કેમ આપું અમો, મારે કાંઈક કરવી પેર કરવું વટયું તુજસાથે વેર; તે દહીતે બેડયા હાથ, બોલ્યા લક્ષમણને સાથ. એ નડિકા મુજને દિલ્યો, મુખે રાજપુરનું લીલ્યો; ફરી રંબડુ પુરના લોક. તો સૌવનું વરદાનજ ફોક. આ દેશ સામું બે બેંજી, તપ કીધું તેનું ફળ ખોડિ; તારાં દેશમાં બે પગ ધરું, તો વણ ખુટે મિશયે મરું. માગી માનને મેલી હોડ, એવા કમ ખાધા લખ દોડ; વિચાર કીધા સહુએ મળો, હતી બીક માથેથી ટળો, શીવ સમીપે સમ ખાય છે. મારે ભવ લાવટ બય છે; આણ્યો મન સાથે નેહને નડિકાતો આપું તેહને. પુરવાશીને આનંદ થયો, નડિકા લઇને રાક્ષસ મયો, સાગર બેટ ભણી ધરયો, કીધા મહેલ તેમાં જઈ વસ્યો, નડિકામાં પ્રથ્વીનું પીક, નજર ભરીને પોતે દીક; છયે રતને ભારે ફળે જે ઇચ્છા ધરે તે મળે, તેવી શોભા મનસુગમી, તેને ન રહી એકે કમી; કુંવરી કહે સાંભળો રાય. હું લાગુ છું તારે પાય મહા બળીઓ અછત છે એહ, પરવત જેવો એનો દેહ, તુ સત્યવાદિ છે રાજન, તો તુજશું માન્યું છે મન; મારે ચેતાવું છું આજ, પાણી પેલી બાંધુ પાજ; આવતાં પહેલાં નાશા બમો, શા મારે દુખીઆ બહુ થાયો. એ જીત્યો કોનો નવ બય તમને માનવ બાળી ખાય; ત્યાં મારું આવે નહી બેર. કહેશે કયાંથી આવ્યો ચોર, હું તો ચેતાવું છું આપ, પડે નહી મુજ માથે પાય; એવી વાત તે નારીએ કહી, તે વિક્રમ નવે લહિ. દોહરા—કહે મહીપત્રુણ માનની, ન આણુમનમાં દાઝ; અછત બળીઓ એ વણો, મુજથી આવે લાજ કાળ થાક્યા કંઈ એહથી, વારતા આખે દેશ; તુ કયાંથી એ વશ પડી, બેખત બાળે વેશ સંક્ષેપે કિતપત્ર કહો, લાહુ તમારો પાર; પડે વાટ એનાં વડું, તે કરવો વિચાર; કહે નારી નરપત્ર સુણો, સાગર તારે ગામ; રામપુરનો રજ્યો રણસીંચ છે નામ, તેની તો કુંવરી અમો, તાત તણુ છે રાજ, કોઈય વરત બેગે કદી, આવ્યાં પવન કાજ. સકળ નાર તે ગામની, તેમાં મારી માત: દોલ દહામા વાજતે સાગર તરિ જાત, અમો, પડ્યાં તે જળ વીંશી, કીડા કરતાં નીર; મગર એક તો આવીયે, સમુદ્ર કેરી તીર; ઝાંતી મુજને લઇ ગયો, લાવ્યો સ્થાનક આંહ, એટલે હહીત નાનો હનો, ઉંડા પાણી માંય, મુજને દિઠી મુખવિખે, ઝાલાતેની કોટ, મુકવિ લીધીમુને તેનીઠીધિ ચોટ આણીમેડીગામમાં ભડેભોજન સુખધાન; આણુશણુ વસ્ર ધણા, દેડે મુજને માન, એ હકીકત માહારી, તું તારે સંભાળ; હવડાં એ આવી જશે, પ્રાણુ ખોરી તતકાળ. ચોપાઈ—એ હકીકત તો અમતણી, થોડામાં વીંચત

કહુ ધણિપ્રથમ એ જાણને લાવીએ, હરશમિર મંદીર આવીએ, પછે મુજનેલાવ્યો
તો એહ, તન મન ધન મુખ્યો છે દેહ, બેન થઈ રમીએ છે તણ. મુઝેછો તો મુણને
કાન, પેટ તણી પુત્રી હોય જેમ, અમને રાક્ષસ રાખેછે તેમ; છવે તો તણે તાહારી,
શીખામણ સાંભળ માહરી, રાજ કહે સમજીયું હું ફરી ફરી શું કહે છે તું જાનારાઓ
આજની રાત, પછે સાંભળને મારી વાત. રાખો રાય અગોચર કામ, જેમ ન લઈ
શકે કોઈ નામ સાંજ સમે રાક્ષસ આવીયો, ભક્ષ પોતાતું લાવીયો; પેઠા પોતાના
ધરમાંહ, પુત્રી તણેની ઝાડી બાંહ. આણ્યુ હેત ધણું તે સાથે, આનંદમેર વીતી છે
રાત; પ્રાતઃ સમાની વેળા થયો, આપે હઠીત તે વનમાં ગયો. આવ્યો રાજ બારે
ફરી, કીધું સ્નાન સમરયા હરી; ત્યાં હું તો શીવનો પ્રસાદ; પેઠા માંહ આણી ઉલાદ,
પંચામ્રાનું પુજન કરયું, પુષ્પ અક્ષત લઈ ચંદન ધરયું; સ્તુતિ શ્રીશ્રી દેવન માન,
ધરયું માત હરસીધનું ક્યાન. પ્રગટયું જાજનાત માન સ્વરૂપ, દીકુ હરશન હરખ્યો
ભુપ; કર બેડી પગે લાગીયો. વરદાન વાંચીત માગીયો. આઘ શક્તિ અપરંપાર,
તું છે નોધારા આધાર; પંચમા ભુતમાં તું પરીવાર, આપે ધરણી રહ્યા છે ધરી, તું
બ્રહ્મા વિશ્વતુ રૂદ્ર, તુ બ્રહ્ તારા સુરજ ચંદ્રતું અવની પાતાળ આકાશ, જડ અઘતન-
માં તારો વાસ; દેવ રૂપી અરણ્યવને વેદ, તું કરતા હરતા સહ ભેદ. શેવક તારો સં-
કટ પડ્યો, વીકટ હઠીતને હાથે ચડ્યો; એને મારી કડકા કરે, તણ કન્યા છે તેને, વર
નઉકા વરસ લેધને જાઉં, પ્રધાનને ઓશીંગલ થાઉં; તે દુખીયાતું ભાગુ દુખ, ત્યારે
ત્યાં દેખાડું મુખ. તે પરનાપ સરવે તાહરો, તેમાં આલે નહિ માહારો; એવી સ્તુતી
રાજએ કરી, તે માતાએ ચીતમાં ધરી.

દોહરા-કહે દેવી રાજ મુણો, ધીર વીર દ્રઢ થાઓ; એક બેગણી મહારી, સાથે
તેડી જાઓ, મળીઆયળ પરવત વીશે, બાવના ચંદન જ્યાંહ; વાએ વેગે ઉડરો,
તુજને મુકશે તાંહ. નાગ બયાનક ત્યાં ઘણા, તેમાં ઝાઝુ બેર; નેમાંથી ઉગરયાતણો
તુજને કહું અંકેર, ચોપાઈ-શીવમંત્ર હઈપામાં ધરો, મરૂડ મંત્ર મુખે ઉચરો; એ
ખે મંત્ર બે ચુકી જશો, તો વ્યાપે ઝેરને દુખી થશે. વીક્રમ કહે લખ્યું તે થાય,
મારે માથે મોટી સાહ્ય; પ્રતેકાળ તણી આંચમાં તને લેશે ગણી ચાંચમાં; ઉંચા ચર
ણુને નીચું શીશ, આકાશ વીશે ચાક્યાં તે દીસ; પશુ પક્ષી તણો બહુ તાપ, દુખ પા-
મે એમ રાજ આપ. દેવી માહા આકારો ભમે, શીવ મંત્રથી દુખજ સમે; દશ દીસ-
ના વાયુ વાય, તેમ તેમ દેખી આકારો ભય; જાતે બેગણી પણ સમજી થઈ, આકાશ
મારગ મળી ગયાળ મઈદેવ દ્રઢ બુવે છે ચક્ષ; દીકો બાવના ચંદન વરસ. ઉતરી
હેરો રાજને લઈ, મુકયો પછી શીખામણ દઈ મુગધ દીકો ચંદન તણો, રાજને મોહ
લાગ્યો ઘણો; સત બેજન ફરતા બહુ નાગ, ભોમી તત્ર પડે નહી માગ, રતી ચંદન
લીધું બેટલે, હાક વરસ જાઓ તેટલો; દેવ પાખી નવ આવે કોય, તું તો જાતે માનવ

હોય. મુઠ્ઠી હાક તે વીસમે યથો, શીવમંત્ર રૂદ્રીયાર્થી ગયો, પડ્યો પૃથ્વી પરજ પા-
પાત. ત્યાં સમરીહરસીધ માત. દેવી આવી જલ્યામે વશી, ચંદન મુતને બોલ્યો
હશી; માનવી પણ પ્રતાપી ઘણો, આ પુત્ર ઈંદ્ર તણો, પંચાક્ષર જપુછું બપ, તે પ્ર-
તાપે આવ્યો આપ; મારવો છે પાપી એક જન, મારે કર્યું છે પુજન. રતી ભાર
એક ચંદન લેઉ, આપ મદા શીવને શીશ દેઉ; એમ કહીને ચંદન લીધ હું તારો હર-
સીધ એટલે ચંદન આવ્યું હાથ, પછી બહુ બેગલીને સાથ; લીધો ચાંચમાં પોતે
પાસ પછી આપ ઉડી આમશ. દીવસ પા લા ઘડીકા ચાર. પાછાં આવ્યાં તણે ધાર.
ઝાઝત માન બેઠી માવડી, પેહેરો કનક પગે પાવડી. બધા વનમાં બેઠેજી ધણો.
રતી ભાર તે ચંદન તણે; બેગલી લાગી પારવતી પાગ, પ્રસનથા વર કાંકિજ
માગ. માતા હું છું તાહારી દાર, મનુ તમની પા; મં ધર્યું પંખીણું તું રૂપ,
લીલો ચાંચમાં વિક્રમ ભુપ, મારે પ્રસન થાવ્યા એહને, પંખી સમળી દેહને; હંતેશું
માત મન ધર્યાં, દેવ ચક્ષુ સમળીનાં કર્યાં. એવે હાસીધનો પ્રતાપ, ભગતને મન
વાંછીત આપ.

દોહરા-રાજ્યે ચંદન ધર્યું, આપે ચરચ્યા ઈશ; હીમ થયી શીતળ થયુ;
નીલક કનુ શીશ, પ્રગટ પોતે શીવજ થયા, મગમાગ વરદાન; રાખીશમાં કંઈ ચાર-
નો, રહે તાર માન. માહારાજ માધ્યું આપીય. રાજા પ્રસન તું હોય; અજીત હાતીને
જીતીએ, મુજને નવ ગાંજે કાય, વાહુ વર આપીયો, મુરતક મુકયો હાથ; કમવાશ
શીખર તે પરવરયો દેવી ઉમીયા સાથ.

ચોપાદ—અરણ્ય અસ્ત થયો જ્યાહરે, રાજા ધર આવ્યા તાહરે; એટલે આવ્યો
હહીત પ્રયંત કરવા આયુધ મોટા ઉડ, પખી માનવી પામ્યો કષ્ટ, વીકાળ કરા
બેતામાં દ્રષ્ટ; અલ્યા કેમ મુજ લોપી આપુ, કોપી લેશું તારા પ્રાણ. કેમ પેટો
અરણ્યને નીર, કેમ તુજમાં છે એવડું ધીર; કહે વીક્રમ સાંભળરે મુઠ; મુજમાં તોછે
પ્રક્રમ પ્રોઠ હરસીધ શેવક વિક્રમ મુજ નામ, માળવા મુખ ઉગ્રજી ગામ; આવ્યો
ચરદુખભંજન કારણે, કરમ સંજેમ તારાખારણે, બાવાના ચંદન હું લાવીયો, શીવ
પુજન કરી આવીયો; મારે મનમા કરો વીચાર; ગમે તો બાધીને હથીયાર. નમો
પાગ લો જ્યો આજ, નહિતર ખુઓ જીવ સમે તે રાજ; અહંતારી તે દુષ્ટ
અબગ રાજ સામુ ખેચ્યું બાણ. શીવ વરદાનથી મીથ્યા ગયાં હતું રાક્ષસનું
તે રાજનું થયું; રાજ કહે ચેતાવું ચેત, મારે મન આવેછે હેત. ચેતાવ્યો એમ વીર
ખેવાર; પણ સમજ્યો નહી તે વાત કુમાર, મેહેલ્યુ ખડગ સમરીને ધરા, ધડથી પડીયુ
ધરણ શીશ. ગડગડ્યાં દુઃખી દેવજ તણા, વેર્યા પુષ્પ અંતરીક્ષથી ઘણાં; ગયો રાયજી
મોહોલા માહ, સ્ત્રીઓ તણ બેઠી છે ત્યાંહ. ધન વીક્રમ ધન તાહરી માત ધન તાહરે
માથે હરસીધ વિખ્યાત. રાજજી ગાંધર્વ વીવાહ કરો, અમ તણેને નેહે રો; વરાજ

કહે સાંભળ સખી, સાચી વાત કહુ હું સખી, નારી દહયું જે માહરું કરે; તે મારા ખરખરે વરે. એવી વાતનું વચનજ દે, તે માહરા હાથનું ખીડું લે, હવડાં તો અહીં એકાંત, મનમાં કાંઈ નવ રાખો ભરાંત; હઠયામાં હોય તે કહે મુખ, તે વાતનું નથી કાંઈ દુખ.

દોહરા-વચન એવું સાંભળી, બોલી સ્ત્રીઓ તણુ; પ્રતીક્ષા તેની કરું, રાજ સાંભળ લગ કરણ, વચન લોપે જે વાહર, તે કુંભી પાકે જાય; બ્રહ્મહત્યાદીક ભોમવે. કાયા કટી થાય. મુકો ગમે તો રણુ વીખે, કે રાખો તમારે પાસ; દુખ મુખ મન આપુરીએ, મુલ ખરીદા દાસ. પ્રીતરીત મનમાં કરી, હેતે ઝાલ્યો દાથ, ગાંધર્વ વીવા ત્યાં કરયો પરણ્યો પ્રથવીનાય. તણુ સ્ત્રીઓને પરણ્યો, પોહોતી મનની ચારા. રાજ મુખ પાચ્યો ઘણું, કહે દવી સામજદાસ ચોપાઈ-કહી કોડ ભર્યાં રતન, રાક્ષસ તેનાં કરતે જલન; તે ભંડાર પોતાના કર્યા, તેતો નડિકામાં સરવે ભરયા. મુકાડણ માણિક અસાર, સખ્યા ગણતાં નાવે પાર, તે લીધાં સરવે જતને કરી, કરી બેરા. ત્યાં તણુ મુંઢરી; મહેલી રાક્ષસની મેડીઓ, નડિકા નગર ભણી ખેડીઓ. ત્યાં પ્રધાન પોકારે પડ્યો, વિક્રમરાય ત્યાં જઈ ચડ્યો, ઉઠઉઠ માહારા પ્રધાન, દો ભોજનને ચાવો પાન, જુઓ ડહ નડિકાનો રંમ, વચ વક્ષ દગ્યો છે સંગ; અનેક બીજી શોભા ઘણી, પ્રથવીના મંડાણજ તણી; દશા દીશા માહે આકાશ, નદી પરવન સહુ છે પામ. ઉડ્યો વજર તે ચરચા બેઠું, મન ગયું તે સાથે મોઢી; મનડુ નવ રાખ્યું રહે ધીર, ન ખાય અન ન પીએ નીર; મનમાં થઈરહ્યો છે મજન, પડ્યો લોભમાં લાગી લગન, કહી ન શક્યો તે મુખથી વાત, પડ્યો પ્રથવીપતે જંપાપાન; દાંતે જલ કરડીને મર. રચના દેખી દેહ કયમ ધર. ઘર મુકે વહી દાહાડ થયા, તે સરવે માહારા મીચ થયા. મયા સ્ત્રી ઘેર બેતી હશે વાર, હું પડી રહ્યો આણે ઘર, મુજ પુકે રાજ આવી ચો, માત્ર અતીશે એ લાવીચો, નડિકા મહિ નથી કાંઈ ખોડ, પદમણીયો તણુ જુગતી બેડ; સમરથ એ લઈ જશે, ઘેર ઘેર તે બણીતો થશે; ત્યાં એ રાજ પામે માન. કહેશે નીરભાગી પ્રધાન; મને આરમી કહેશે લોક. તેનો મારે દેહમાં સોક. સમરથ બેતાં ફટક્યો પ્રાણ, થયો ઘેતો મહા અજણ, બેહેડો ગયો થયો ચાતમરમ, તેનો કોઈ નવ બણે મરમ વાત કાંઈ સુણે નવ માન. શરીર વસ્ત્રતણી ગઈ સાન, રાજને દેહ બહુ ગાળ, લીધો તેં મારો માલ, મહારી કન્યા પરણી હરી, તો રાજ તું જઈશ મરી. અનેક બીજાં મહેણાં કહે, સતવાદી રાજ સાંખી રહે, મુઠી વાળી ઉઠે મારવા, વળી જાય હેતે દારવા, વળી પોતાના કહાડે પ્રાણ. વળી રાજ સાંભા તાણે બાણ-લાખ હજાર કરે બહુ ચેહન, ફરી મયાં છે તેનાં નેન; શી કહુ વાત તે ઘેહેલા તણી, અનેક રેણુ ઉડાડે ઘણી.

દોહરા-રાજ કહે શું કરું, આ ક્યાં લાગીયુ પાપ, ગરીબ થઈને કરગરું, તકશા

૨ કરો એ માફ. ઘેઝા આગળ વાનડી, જ્ઞાની આગળ શોક; અરથી આગળવીનતી, જે કરવા તે ફેક. રાજા કહે આ લીજીયે. સરવે તમરો માલ; હું શેવડ છું તાહરો, જે મેહેલો માહરો જ્યાલ.

ચોપાઇ-તેનું કાળજી ના આવ્યું કામ, રાજા કહે લેઇ જામ; વાટે જાતા આવ્યું વંજ, અચરત પામ્યો સીઓ સંજ, નારી કહે એનું શું થયું, સંજેપે સરવ માંડી કહ્યું; પ્રધાન નાખ્યો નડિકા માંડ, ખેડ્યું નાવ ક્ષીપ્રાટે તાંડ. પ્રાતુસકાળ થયો જેટલે, કિજેણી નમ્ર આવ્યું તેટલે; જે જયકાર હવો જમ ભાણ. થયું બધાનગ્રમ જાણ. જય જય શબ્દહુવા બહુશોર; વાગ્યાંદુહણી તાંડાં ઘનધોર, પડો વાગ્યો કુકમ આલીયા, મોહોટા વજર મળવાઆવીયા. નહાંના મોહોટા નગ્રનાલોક. રાજા દેખીને સમાધાશોક, અનેક માળાઓ મોતીનણી, એક એકથી અઢકી ઘણી. સહુ સાથને દીધાંનાત, વહેમ્યા મેવામીકામ પાત, પ્રધાનને બોલાવા બય. ત્યારે તેને કરડીખાય, લઇ આગા કોઇ કહેવેર, ત્યારે તેને કહેશે મેર; કામ અજાણેમળવા જય. ત્યારેતેને કરડીખાય; કાઈઆવી વધાવેકૃત, ત્યારે તેને છોટે ધુળ; કોઇ આતીને રૂડો કહે, ત્યારે વસંતીન થઇ ઉભો રહે બધા નગરમાં વાલ્યું હાથ, સહુકા આવ્યું જેવાપાસ એક જ્યાલ તે નડિકાતણા બીજો જ્યાલ ઘેઝાનો ઘણો, શેરી કુંચી મડીએ મડી, જેવા મેઢની સહુએ મળ્યાં જેવા સરખી અધિક જાત. આવી સરવે રમયત માત; ચીત્ર માણ લખીયા હોય જેમ, નડિકા દેખી થંભળ્યા તેમ, વચે પ્રધાનનું કડિતક હોય, યુગી ન શકે વાનજ કોય; જેવું અચરત દેખે લોક, કો કહે તે વાને ફેક.

દોહરા-મોહોટા માણસ બહુ મળ્યાં, જે રાજનોસંગ; કાઈ કહે રાજા શી થકી, પ્રધાન તણો એ રંગ, કહે રાજા ચેટક થયુ, કાંઈક વાધો રોગ; ચીત ભરમ ઘેડી થયો, એના કરમનો ભોગ; અનેક ઉપાય એને કરયા, ન આવ્યું કાળજી કામ; મોકલો એને મેહેલમાં સહુકો લાગે કામ. સહોદર પ્રધાનના, તણે પુછી વાત; ચપકયો તે તું શા થકી, સાચી કહે સાક્ષાત; રાજા વીકમઆલીયા હું રહેતોનેકાર; માહાર હુડી લાવીયા; નડિકા વૃક્ષ તયુ નાર; એમ કહીને ક્ષી માળ, દશવીશ તે રાજા સાંખી રહયો, ન ચઢી મનમાં રીશ, હાંડાંકહી મુખ જાલ્યું કર પ્રહા ચોખાસ; દીવાનો દેખી સક; પોહોયડયો તેને વાસ. મોહોલે રાણી ઉતરયાં, રમયત અઢ સહુ ધેર, નડિકા મેલ્યું વાડીએ, શી થઇ તેની પેર.

ચોપાઇ-એમ કરતાં પડી જવ રાત, રાશે વીંચારયું રૂઢીયા સાથ, રમયતઆજ મળતી ઘણી; જેઉચરયા હું નમ્રજ તણી જેઠ કેવું ચાલે છે રાજ, જેઉ પ્રજા મુખે કારણકાજ. ધર માત હરસિધનું ધ્યાન, જેથી જશ પામુ છું માન; આયુધ અજે ધીરજ ધરિ. અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે કરી. સડિનેપોતે દેખે મન, એને કોઇ નવ દેખે અન્ય, ચોકચાવડી પોળેપોળ ટોળેટોળાં ઓળેઓળ, વાતો છાની છુપીને કરે, તે

વિક્રમ રાજ્ય મન ધરે; એક કહે છેલો એ નામ, તે રાજ્ય વિક્રમનાં કામ. પ્રધાન કંઈથી
ખામ્યો ધન, દેખી રાયતુ ટાંગકયું મન; કરયું કામણુ તે છેલો થયો, પોતે પદમની
દેખી વરણ, એક કહે નહિ એહ; સતવાદી રાજની દેહ, જેને જેવી સુખ પડે, તે
અનશુ તેવો ઘાટજ ધરે; અતેક વાત કરે બહુ સુખી, રાજ્ય સાંભળી થાયે દુખી; પેર
ધેરને પોળો બાહર, સડે લોકોને તેહ વિચાર; નાકાતુ મોહોડું બધું અજણ; સડે
ને મોહોડે એહ વખાણ. બંને પ્રધાન તે ખારે વાટ; સજન એડાં છે હાળી ખાટાબુદ્ધ
કહે, વીક્રમ દલમાં સાંખી રહે, ફેકટ સંઘટ્યાવિ પડ્યું, બુદ્ધ આળ તે મીથ્યા ચડ્યું;
આતઃકાળે આવ્યો ધેર, મનમા આપ વીચારી પેર, માહરો તો વાંકજ નથી, લો
કપવાહ ભુડા સરતથી; રામે સીતા કીધાં તાજ. લોક; પરાદ તણે કાજ; પ્રદુખમંજન
માહર નામ, આ વાતે ગયાનો કામ, માટે એને ડાલ્યો કર નહીતર શીવ સાનીયે
મરું, એવું રાય વીચારે જેહ, એક વાત ન સુજે તેહ. દોહરા-પડો વજડાવ્યો પુર વી
એ ગુણિલ હાલો હોય તે આવીને મુજને મળે, બીક ન અણો કાચ. પ્રધાનને કા-
લો કરે, ટાળે મારી દાઝ. કન્યા પરણાવું માહારી, આપું અડ્યું રાજ, વાગે કુંડી
નયમાં કોઈ ન ઘણે હામ. સહુ સુણી પાછાફરે, જે મોટાશું કામ; બધું કરો જઈરા
વળે, લેજે મહાર નામ; વાંકમને કહો એટલું, જીવહયા પ્રતિયાગ, હોય મરજતો આ
વળે પરમાને પેશાળ.

ચોપાઈ-કુંડીવાળો પાછો ફર્યો, સીય બુદ્ધાર રાજને કર્યો; બધા નયમાં કુંડી
ફરી, કોણ નવધરાં વર રામપુત્ર ગરજ, તો સાંભળજે અમારી અરજ. શેન્ય સહુ
સાથે લાવજે પ્રમાને પોશાળે આવજે. સુણી રાયજી પામ્યો સુખ. હવે ટાંગ્યું અમા-
રું દુખ, રવાં ઉઠે થયો જન સુર, ઉડ્યો રાજ પુન્યતું પુર; એની શોભાશી કહુ કથી,
બીજે ઘણ એટલ નથી. દોહરા-કનક ઘાટ પથરાવીયા, ખરચાવ્યો બહુ માલ, ચીઝ
મણુ જેલી ફરી, કનકલતા પોશાળ. મારગ ચંદન અરગજ, કસ્તુરીના બેહેડ; રાય
આદે સડે માનવી, મોતી તોરણ લેહેડ. રાય આદે સડે મેદની, પ્રધાન પંડીત સમેત;
પોશાળે રાડે પરવરયા આણી અદકુ હેત. રાજ જઈ ચરણે નમ્યો મેદમાં મુખ આમ
જી પાન; મોતી એવધાવ્યો વરતીયેદેધને ઝાઝા માન; ધનતુ ગુરે માહરો, તીર તુજ
ધન રૂપ; ધન રૂપ હીમત ભેખને, ધેર તેડ્યો વિક્રમ ભુપ; જેમ વખાણુ બચક કરે,
રાજ આપે લહાણુ, પ્રકારા વિધા તાહરિ, અરધવરતાયું આણુ. ચોપાઈ-એટલ છે
હ્યો વીરણજતી, રાય તમે સતવાદી સતી, હું પામી લહુ જેટલું; તારે કરવું પડશે
તેટલું, વચન હું તારું ન કરું પર; માએ પ્રાજ તો હાજર કરું, એવાતનો તમે આપો
કોલ, વીક્રમ મુજ બોલ્યો તે બોલ, શીવ ધરમ કરાવું તાજ, જધને મારમ ચલાવું રા-
જ, શીવ સ્નાન કરાવું આજ, તીરચસ્નાન મુકાવું તાજ. એકાદશી મુકાવું વરત, ગ્રાહણ
કોઈને ન આપે દાન, દેવરાવુ રાજને માન, નહી વીરનુ મારમ કુમતી. બધાવું એ

હોડે મુમતી નઉકારવાળી ઝંઘાણું હાથ, તેડુ પોશાણે દહાડી સાથ; ખરું માને તો ડોલ જઆલ, નહીતર મારગ તારેઆલ; ત્યારે વિક્રમ વીરમે થયો, પંડીત સામુ બેઠને રહ્યો, એકાત જઘને પડી ગુંજ, મુનેશી આપોએ મુજ, નમથી પાય તો રહેશે શરમ, નહીતર કંઠું જતીનું કરમ, તે બ્રાહ્મણ બોળા વેદીયા, દંવળ વાત મહી લેડિયા, કરી આવ્યાતે રાજ પાસ, અમારિતભા મુકો આસ. પાછા ફરને સડિકા બંધ, અમથી તે સાંભે નહી. થાય. ગજરમાં કોઇ માણુજ મરે, તુંતો કહીય જે જીવતો. કરે, વારતા આરી એને આપ, મુજને પુજ્ય કરીને થાપ. દાહરા-રાજ કહે મુણુ પુજજ, સત્ય વચન એ દેઉ; કદા ચીત કામ સરે નહી તો તાહરે શું લઉ, તે દંડ કહે તાહરે સુણે જેમ સઘળો સાથ; બોલો જે પરશે તમે તોડું પારસનાન બોટોપડું તો માર-જે નહી બેસે તુજ પાપ; સકળ દંડ દેજે મુને, એમ બોલ્યા મુખ આપ ચોપાઈ-પર-સ્થરે વચનભાખીયા. તેના સહી રાખ્યા સાલીયા; નેતો જઘનજ મર, જઘન જીતેતો જનક કરે, પછે વર્તાએ વીધા કરી, અંકાંત ખેડો આગન મગ, અંકાળી સીધે જક્ષાણી, બુદી વરતતણી ભક્ષણી, તતક્ષણુ આઘી કહે તું જગ. મનવાણીન વરદાન જ માગ; વળતો જઘને તે શુ બોલીયા, મન તણા પડદા બોલીયા. માંજે ડર પેલો પ્રધાન ઉતારું બ્રાહ્મણુનું માન, ટાળુ માનતા હરસીવ તણી. જઘન રીત ચલાવું ધ-ણી, સાંભળ્યું હરસીમનું નામ, જક્ષણી વિવારે મોહાટું કામ. કહે રાયનું પાછા વાળ, આરાધને હું આવીશ કાલ. ઉચીટ અંકાળણી બેઝણી, ઉચીટ અનનણી કોઝ પી. ભણ્યોમંત્ર ડીચીટ મુખ, ઉચીટ દેવી પામી સુખ, માગ જેમન દોગન હોમ, ઉચીટ પ્રાકમ બળકોડોતો કાડુ એટકદુર. કામગુ કાહાડું વહેતોપુર, કોડોતોવશ ડખનાર, કોડો નો અરી ચલાવું પાર, કહોતો ઘેલો રાહયો કર. માણુમ મોહન આપે માર, કહે તો દેશ બયો કામણું, કહેતો જળ મુકુ ભમણું; કહો તો દુશમન માર પર, કહો તો ભંડાર ભર અખુર.

દાહરાનાલે પુજ સુખ માવડી, નહી માહરે બહુ ઠાજ; પ્રધાન ઘેડો ઘણ પડયો. તે કરો સાંભે આજ. લોકાપવાહ માહરો ટળે તો રહે માહર માન; હું ઉપાસીક તાહરો, નિત્ય આકુ બળીદાન, તારો મંત્રી મુખે બની, પાય ગંગાજળ નીર; બત્રીસ લક્ષણા તે થશે, સાંભળ વિક્રમનીર. પ્રધાન ઘેર રાજ ગયો, વાયુ ગંગોઠક વરત; હતો તેથી સારો થયો, પ્રધાન રાયનો તરત. સ્વાર સહુ સાથી થયા. દઘને ટળ્યું કથ; તેહ સહુ સભા મળી, ખલક જીવે સડિ દ્રષ્ટ. રાજએ પુછાવ્યું, લોકને રઘયત ક્યાંહ; દીવસ અલેખે ભાગીયા, મુખ દુખ શું છે તાહ ચોપાઈ-પ્રધાન મન મહેલીને ગર્વ; કહું સભા સાંભળતાં સરવ; પ્રથમ આજ્ઞા માગી ગયા, રામેશ્વર નરખીસુ-ખીયો થયો, ગયો વાડીએએકજ દન, દીકુ નઉકા હરખ્યું મન; એહ ઉપરનેહ લાગ્યો ઘણો, મોહબાણુ લાગ્યો નારી તણે; પ્રાકમ કરતાં દીકો નહી, એટલે બરા આવ્યો

તહી, બહિરક ને દીપિ ધિર, ઉછરગે લઘ પાયુ નીર, ઓળખાણ કહાણી પુછ્યું
 હમ, નકિકા દેખી પામ્યો સુખ; તેહ બોલ લુપત લાવીયો, નકિકા નાર રાજ લાવીયો,
 સ્ત્રીઓ ત્રણ અનરગળ દ્રવ્ય, તે મેં દ્રષ્ટે હઠું સરવ; ઘેસો થવાની વાત નકુ, તેનો
 આપ મોહોડે નહી કહુ; કહેતાં આવે છે લાજ, કોપે રાયને વાણુસે કાજ; કહેતાં વાત
 જીવેથી બહી, સઘળી સભાનાં લુચો થાઉ; તેના બોલ સહુને મન વર્યા, ખડખડ
 સરવે રમ્યત હર્યા, દોહરા-કીકમ પદે વજરને, સન બોલતું આપ; સન વાત જો
 કહુ નહી, તો તારે માથે પાપ, રાખીશ માંમન ખરેખરો, ઉગળશે મુગ હેત; તેમાં
 જો ખીજુ અમો, તો મન મુજને એહ, આ રાખા સરવે સાંભળે, તમે પ્રતક્ષ કહે
 આજ; ઇશ્વર તાહરી માહરી, મંડરે રાખે લાજ. રીજુ પણ ખંજુ નહી, મુણતો
 તમારાં વાક્ય; કુંડી વન કુંડા તરો, તો શ્રી મુરજની સાખ. ચોપાઈ-સમ દીપા માટે
 સાંભળો, નકિકામુ ગતમાં ગેા, પ્રથમ નકિકા મેં રાખ્યું જ્યાં. વીનાર કુર્ચો મન
 માંહ. હું બહી નારી નકિકા નાય, કહાય આવે માહારે હાથ; વેણું કહિ લાલચમાં
 પડ્યો, પછે ઘાટ મન સા. પડ્યો; બીનો મન લાવ્યો ભોય. આવી વસ્ત્ર નકારી ન
 હોય. બળીયા છાવત દેખ રજણ, નીરચે લે લે માહાન પ્રાણ; ત્યારે ચીત
 ચીતામાં ભળ્યું ત્યાં આ-પ્રથમ વખત ભૂષ; દીકું કીકર સરવે રૂપ. પછી લીધે
 મારો પાર, લાવ્યો નકિકા નકિકમ નાર દોહરા-તે દેખી ઝુર અમો, મેં વહાસો કીધો
 ફેહ, જો જાતે નકિકા વીજે, તો દીધે ઉકત મેહ. પસ્તાયો હું મન વિજે, જો હિમત
 આપુત ધેર; નારી નકિકા એ સરવે આવત ધેર રાજ વીકમ છે માનવી, નથી
 શીષ કાંઈ પાંચહુ એ જોતો લાકો, ના આવત ઉની આંચ, વસ્ત પડી હોય વાટ-
 માં, પ્રથમ જાય ત્યાં જહ; તે હાથે તેને ચેર, તેમાં શો સંદેહ; દાશ કોને દેતો નથી,
 સંભાળુ આશા કરે તે નારી મહારો ધર્મ; ભારતામાં ભરાઈ ગયું, તે નીશાની
 સાથ; મન જણે અલાવિયું; તેને આવ્યું હાથ; શાય કરાવ્યા મનડા વાળે ન લહ્યો
 મનનો મર્મ ગયું કાળજી હાથથી, થમગયું ચીતભરમ, વીતી વાત સંતારને વસી હ-
 વડાં ઘેસો થાઉ, માટે જમગંગાવીજે ભેરવજવ ત્યાં ખાડે, શાન કાંઈ દેડ તજો, શાને
 અંગા બગ્યો, રાજ કહેતું તે દર જેમ તેમ મુખીયા થાઓ; તેવળા તેની ધરી, તેહ
 સભા તે કાર શ્રી કૃષ્ણપુર્ણ સરવે કરયું કાણુ ન લાગી વાર; તે સ્થાનક રમ્યત હતી
 ખલક સહુ સમેત નકિકા નાર નેત્રદા, એ ત્રણે આપુ હેત ચોપાઈ-રાય હાથે આપ્યેનો
 કોલ, નારી ન શકી બોલી બોલ, છે ઝાઝું સક્ષેપે કહું વીકરમરાયે પ્રાકમ લહ્યું
 જુઠેતે જુઠું જણશે, મોહોટા બન મનમાં આણશે, રામ કથારસ પરમ પત્રીત; તેહું વાર
 વીકરમ ચરીત કળજુમમાં ઉતમ એ જ્ઞાન સાંભળે પુન્યગંગોદક સ્નાન; દાન કરે
 અન વસ્ત્રજ તણું. બાળે પાપ પુન્ય વાધે તણું; આપે દસ ને પામે લાખ, તેનિ વેદ
 પુરાણે સાખ, કથા સાંભળે આણી ઉલ્લાસ: સેજે પામે વઠકું વાસ ભાવે કલાવે જે

સાંભળે, પાંચે પાતીકનેનાં ટળે વીકરમશેનતું શુભ ચરીત્ર, પરીયા સાત સુધી પચિત્ર દોદરા-પાંચ પાપ પ્રલે કરે, લેતાં એતું નામ; એત્રા જે દાતા થશે, બેશે આણે કામ; એક કયા સાંભળી આપશે, અન વસ બહુ દાન. આદેકે સુખ ભોગવે, પર-લોકે હરી માન એવું કહીને પુતળી આપે મધ આકાશ; એક કયા પુરણ થઇ, કહે કવી સામળદાસ શ્રોતાવકતા સાંભળે, કહે કવીતા કરજેડ; એકવાર સહુ બોલજે જ્યજ્ય શ્રી રાણછોડ.

ક્રીતિ શ્રી નઉકાની વારતા સમાપ્ત.

મેના પોપટની વારતા.

વ્રંદા નામની પંદરમી પુતળી બોલે છે તે વારતારા ન ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાનમઃ ચોપાઇ—શ્રી ગણપતીના પુત્ર પાય, શુદ્ધ શુદ્ધનો સ્વામી રૂઠા રાય, શીધી દેયણુ સુખદાતા દેવ, સુખ કામ સદા સુભશેવશુભ મતી દે સદા સરસ્વતી. માયા કરિ દો નીરમળ મતી; કપારમતા જ્યારે, કરે ત્રંથ ગરૂઓ તાહરે. મહુ કવી આમળ કરજેડ. કહુ રખે કોઈ દેતા બોડ; ગણ અક્ષર લહુ નહી બેદ. કાણું માત્ર નવ કરવા બેદ. વયુ વશ રાણુ જેમ જાય, કહેવા માત્ર છે મર્દિ કાય; કરતા હરતા ઈશ્વર ધીસ, સમરણ કીધું શ્રી જીગદિશ. ભોજરાજ ભારે ભડ ભુપ, અતોલ તેજ અધીપત રૂપ; ભાગ્ય પોતાને મન ભાવયો, લાખેણું આસન લાવીયો; હરખ ધરી ધાણું મન હેત, લાખ્યો આસન રાખા સંમેત; બેઠ મુરત લાખેણું લાગ; જીમને માંડ્યો જમણો પાગ. સહેજે સ્પર્શ કરે જેટલે, વ્રંદા નામ બોલી તેડલે; ભુપત ભોજ ન તું કરીશ ભાર, વીકરમ સરજો નહી દાતર. પારકુ કુખ કેખી-ને દાજ. પરકાજે હરે તન તાજ. તેત્રા થાઓનો પગજ ધરો નહીનો પ્રીતે પુત્ર કરો; થગ ખેંચી જોડ્યા જે પાન, કહો વીકરમ મહીમા ગુણવાન; પ્રીતે કરી બોલી પુતળી, ભોજ રાજ લે સાંભળી. દોદરા-વ્રંદા કહે તું ભોજ સુણ, સાંભળ્યું હશે તારે કાન પુછી જીઓ પુગણમાં, જે લખ્યું છે પાન. મેં જાણ્યું નેહું કહુ, મુદામ મુકી જમ; ઈંદુઅમ સસુદ્રમાં, નેહ પ્રદારે તેમ, ઉજેલી અતી રજીયામણું નવતેરી નીજ નામ પવીત્ર ભોગ્ય તીરથ તપ, ગુણસાગર એ ગામ. મહાકાળેશ્વર મહા જતી, શક્તિ સાચ હરસીધ; બાવનવીર બુધ આમળો, અષ્ટ સીધ નવ નીધ ગુણવંતી ગંગા નહી, ક્ષીપ્રા નીરમળ નામ. અધીપત ઉજવળ અતી, નીત કરે પરકામ; દુઃખનવ વ્યાપે દેશમાં, સુખ સાગર પેર, લીલા લેહેર લક્ષ્મી ધણી, મશીપત મનમાં મેહેર. આનંદ નીત નીત અતી ધણો, એક વાતે નહી નુન્ય; સહ લોક એશુ કહે, જે કરીએ આજુ નુન્ય. એક સમે રાજ ચડ્યો, સેન્ય સહિત શીકાર; દેઇ દદામાં દુંદભી; અલખત અમમપાર. અમ્બ અધીપતે તેડીયો, મયો તે લગળે વન; બીજે મારગે સેન્ય વળી,

કેઈ ન જાણે અન્ય દવખણેનો દિહો જ્યાંહ, રાખ ખેને પોતો ત્યાંહ, નાસે જનાવરો દેહશા, મહીપત પોતો ત્યાંહ, કડિતમ દીહુ ધરમું, રાખએ તેદિશ, પોપટ છે એક પીલડો રાતી. મણી છે શીખ નાહયો જઈ નદી વીશે, ધરયું ધધરનું ક્યાન; દવખાં પડવા દીત ધરયું, મનસાસીવે માન; વીચાર કરવો મન વીકરમે, પંખી નાહાં બધ પોપટ કેમ પાસે રહયો, એનો અચરજ થાય. સુતી શીધી તેણે સુરજની, પડે અ- જનીમાં જેમ માંકહીને સમ દીધા, છે સદસ કસમ, ધધર આણ છે તુજને, રાખ દવાઈ રાખ; જે પડે તું દવ વીખે, તો શ્રી સુરજ સાખ, પોપટ તો પડયો રહયો, બેઠો વીક્રમ હાય; શા માટે તેં સંમ કરયા બોલ્યો તેની સાથ; જા મા મ તું તાહરે, ધરવર પ્રેટે પંચ; હું મારી હું શે બહુ, તાહરે શાની ચંત. સતવાહી કહે સત મુણા. આપ હત્યા કરે આજ; શીયા છોકરાં પરણાવવાં, કીયુ જાય છે રાજ; કીયાં વહાણુ તુજ બુ. યાં, કે બુડયો વહેવાર; ક્યાં કલંક માથે ચડ્યાં કીયો પડ્યો મુજ માર; વનમાં નિત્ય આરો ચરે, પીયો નવાણુ નીર, કીયા દુખથી દેહ તજે, સહેજ વાતશ- રીર; પોપટ કહે પુછયા તણા; તાહરે શાનો અરથ; દુની મુણિ શું પામશે, જાંઠવ- ભરો પ્રથ; જે કામે તમે આપોયા, તે કામ કરીને જાઓ, આપ દુખ જે કો કહે તેનું મુરખ નામ; સાંભળીને તું શું કરે, કરે, કરી શકે મુજ કામ વચન આપ્યું તે વિકમે સાત પરીયાનો કોલ; લાગુ સંકટ તાહરે, સત વચન તું બોલ, ધધર આણ સાચું કહે, પ્રીયુ અમો, પ્રથમ તમાર નામ; ક્યાંથી આવ્યા કોણુ છો ક્યાં વસવાનો કામ. નથ ઉજેળી નરપતી, વિકરમસેન વડવીર; સેવક ગડિ બ્રાહ્મણ તણા, ધરમવંતધદ ધિર. સવારનો હું શીકારને, આવ્યો આ વન, અસ્વ ખેંચી હભો રહયો, તજતા દિશ તન; આહ અંત ઉતપત લગી, કહેતું વીગત વાત; મુખ કરે તને સહેજમાં, મોટી હસીય માત.

ચોપાછ-કહે શુક સાંભળ મહારાજ, મહારા દુખ કેરું એ કાજ; અથઘતી તણિ કહુ કથા, જે મને વિતિ તે ત્રયા. રાજવતી નગરીનો ભુપ, ભુપત સંગ એક ભારે ભુપ; તે નગરનો શેઠ મુજણ. પદમચંદ્રશા તેનું નામ, પુષ્પશેત તેનો મુત હોય. બત્રીશ લક્ષણુ બુખને જાય. તેને મુજશું અદકી પ્રીત. વાંનાદવાત કરે બહુ રીત એક સમે બેઠાં એકાંત, કડી વાત લાગી મન બ્રાંત, વીધાનાએ લખ્યું ક્યાં હશે મારો વીવાહ ક્યાં ઘરો; મુજમાં તેનું જ્ઞાન છે ઘણું મેં કારણ કહ્યું તે તણું, મ- છાવતિ નગરી છે એક. મનશંગ મહીપત વીવેક. ટેકચંદ શા તેનો શેઠ પદમ લોચ. નથ બુત્રી એક; ત્યાં વીવાહ થાશે તાહરો, સાચો બોલ માને માહરો; તે કન્યાનીપાસ; રહે, મદન આહની મેના કહે, તે મેના પણ ચતુર મુજણ, તેને મન પણ આવ્યું જ્ઞાન, મદયલોચના કહે મેના મુખ પુછુ વાત જાણે તે જાણે; માહરો વિવાહ મળશેક્યાંય તે જાણે તો જોને એક, મેનાએ કહ્યું તેક, પુષ્પચંદનું કીધું નામ; વધ્યો હરખનક

ક્ષણ લક્ષ્યું, પદમણિએપીતાને કહ્યું. શ્રીફળ મોકલ્યુ દઈમાન, આ પુરણુ જીમતેબધુ તેના લેખની રીતી કરી. તે વરને કન્યાવરી, કન્યા વળાત્રી ને સાથમાં હેંશે મેના આપી હાથમાં; હેન પ્રીતને ઉલટબેર, આવી આપ પોતાને ઘેર. કનક પાંચડું પોપટ તણુ. નમ્ર શેઠને હેતજ ધણું, મેનાને સુકી-ત્યાં મયા, એકડા સુક સારિકા રહ્યાં શુભ મેના દીઠી તે ઠામ. વાંધ્યા પોપટને મન કામ; જોરાવરી જરી નવ હોય કામની કરે ન કોય કાલાવાલા કીધા ધણા, વનીતા રંજીત વિખ્યાતણા, મેના કહે તુજ સામુ જોને નિશ્ચે પ્રાણ. તું તાહોં જાય. મુજ સામી જોડે આંખ, તોડી નંખાવુ તાહરી પાંખ; અરસપરસમાં રાટે રી, વડી એકનાં કરે બહુ પ્રીત, નરકે નારી નરવશ હોય, તે વેળા. નવ દેખે કોય, ધરમ કરમ કોઈ નવ ભણે છપો-સો કાયર એક મુર પહેલા તો તે પલુ નાસે કાજળ કોટડી માંહ, ત્યાં ડાહયો થઈ બેસે. સંગ ૧ જોને જેહ, તેહને પગસે પાસે; ચડે રેખ ધાનું ખરો, પથ બીજી કાંઈ એસે કામની સંગ પુરૂષ કામ વશ થાયે સહી, શામળ કહે સજન પુરૂષ તે પરનારી નેહ કરશે નહીં.

પોપાઇ-તે પોપટને વાંધ્યા કામ; ચુકયો ચીતયી તંભે કામ. જોરાવરી કરીં તેણે જર; કોપી તેનો મેના નાર, પ્રાતુસકાળ થયો બપોર; સહુ સુતા હઠયા તાહરે; લીધી નારીએમેના હાથ, શેઠ બોલ્યા પોપટની સાથ. એક જેહને પ્રીતજ ધણિ બોલાવવા માંડી આપણી, ત્યારે મેના બોલી ત્યાંહ. યેઠી નારીના કર માંહ. મુજ વાત ભાણીને કહિ રાત સમેવાતક જે થઈ, જે પોપટને મારે તું તો તારે ઘેર આવુ હું. મારા વ્રતનો કીધો ભંગ, અથડાન્યું અમારું અંગ; તે પોપટને શુણીએ દા નકર મારી હત્યા લો. કારણ રાત તણું જે થયું, રાણિએ રાજ આગળ કહું તમને પોપટ વહાલો ધણો. મહા અન્યાય પડ્યા તે તણો, તોળો ન્યાય તે અક્ષર આંક; જેમાં તે કોનો છે વાંક; નર નારીમાં કોણુ ડંડ, દેવા ઘટે તે દિજે ડંડ શેઠ કહે શુક સાંભળ વાત, સાચુ કહે શું વિત્તું રાત, આપણુ બે છઈએ એકાંત સાચુ કહે નવ રાખીશ ભરાંત; કહે પોપટ સાંભળ મહારા વાત કરતાં આવેછે લાજ રાત એક પાછો રહયો; પરેમદાને કામ પેદા થયો; આત્ર લાવ કટાક્ષે કરી, મુજને તો લીધો છેતરી નારી આગળ શું નરનું જોરા કીધો અંતનીએ ચોર રાણી આગળ થાયે સતી વાંક નથી અમારો રતી, કહે શા શેઠાણી સુણો, શાયે મુણ બેહ વીણુ ભલો, તમારી મેનાનો છે વાંક, ચુકાવ્યો પોપટ મારો રાંક જીવતી જીઠી નીશ્ચ હોય; પુરૂષ વાંક નવ કહાડે કાચ, શેઠાણી કહે મેઠાં સુંદરી, કથ આમળ મેના જીઠી કરી, કહે મારીક પુરણુ પેર, પુરૂષ જીંડ છે ઘેરઘેર, નારી નર સાચું સાંભળો મુકાદો મનનો આબળો, શું પુરૂષ તણી કહ વાત, જીઠી જાણુને નરની જાત, લખનારો તે એક કામ નારસંજ નરપત્રનું નામ; લખ શેરીમાં ધનયા વશેધન

ક્ષય નામે તન એક તસે, પુષ્પક પાટણનો રાજન, શુભ સંક્રમણ તેનું મન; મહુક ચંદ્રશા મોહોટો શેઠ, પરમવતિ પુત્રી એક પેટ. ધનદાય સાથે ત્રિવા ક્રીધ, શ્રીકૃષ્ણ સોંપી ક્રીધુ સીધ; કુળાચાર રાજસ ચુલ્લ રીત, પરણાવ્યા વરકન્યા નીત, ચીનારઠ આવ્યું તે પેર, કન્યા રહી પીતાનેગેર, ત્યાર પછી જે વીતક થાય, તે સાંભળો કહુ છું માય. દોહરા-વર તણો પીતા મુએ, મયો વજ્રજ વહેપાર; કપુત ઉડયો કુલસણે અવગુણ અપરમ પાર. રમે જુગદ્ધ રાંધ. ગુણકાના ઘેર જાય. દામ સવળો દેશવદ મયો, કપુત જણાયો કાય; વેચ્યાં મંદીર માળીયાં, વેચ્યાં વસ્ર શણગાર વેચ્યાં ચોપડા ચીતથી, ખોચો નગ્રમાં કાર, અંતન મળે ઇંદર ભરી, ન મળે દમડો દામ; અન્ય અધરમ ચાલે ઘણો, કરે કુડાં નીત દામ. દામ જતાં દુનીયા મઠ, સગપણ સાહુ સાથ, અઠ બુદ્ધી આમળ મઠ, આવી અઠકી અનાથ; મયા મામ સસરા તણે, દીકરા તેને માન; ભસે શેઠ પધારીયા, આપ્યાં ફેફળ પાન; વસ્ર વિવિધ ભાતનાં, ખાત પાન રીધ રીત; જમાન જણી જુગતશું, પુરણ કીધી પ્રીત, રાખ્યો પુરણ પ્રીત શું. અવધ એકજ માસ. સાસરવાસો સરવ કરયો, અતિ આનંદ ઉડાસ. સામા વળાવી સાસરે, કોઈ સાથે કંઈ કોઈ બીજું કહે નહી, પરવરીયો છે પંથ શામાતે છે મહા સતી; શીરામણ સુદર રૂપ સ્ત્રી પાળ પતીને કરે. ભસામણ કરી ભુપ. વીંશ દીવસ થયા વાટમાં આવ્યું અરણ્ય ત્યાં એક વિચારયું મન વાણીએ, વીંસત વાન વીવેક; દેવું થાયે દોહડું, રહેવા નહી ધર મુત; ચરચા બેશે ચંતિની, નગર શેઠના પુત; લાજ જશે મુજ લોકમાં, કરે કામની, વાત મુજ ઘેર નહી રહે માનની, જાણશે એનો તાત કંઈ કહે સુણ કામની, સોંપ મન શણગાર; વાટે વિધન હોએ ઘણું, તરફ અપરમપાર. ઘરેણાની માંસદારાખી પોતાને પાશ પાળો પોતે પરવરયો, પ્રેમદા પુઠે પાય; મહા વનમાં એક કારવો, મોટા આવ્યો કુપ પાણી પીવાની મસે, ભામની સાથે ભુપ. કોડે કામની, પીચો કથંજ આંક કોટ ઝાંઝીને કામની, નાંખી કુચ માંક, નમર તેનર તણું, પ્રિત આપણી પેર; કેટલે દહાડે આવીયો. ઘણો પેર તે ઘેર. કાંઈક ખોયુ જુગટે. કાંઈક દેવું ક્રીધ; કાંઈક ગુણકએ હરયું, વળી તે લીચો ક્રીધ.

ચોપડા-કામની તે કુવામાં પડી, વણું દુખ પામીતે ઘડી; મંદ પડ તે જાએ કહી થોડા પાણીએ ભુડી નહી; પ્રવેકાર તણી છે અચ, દોહવા દીવશ થયા છે પાંચ વટેમારગ તે જાણે, આવ્યા જળ પીવા કરણે; દીકી નારી કુપે પડી તતક્ષણ કાઢીતેણે ઘડી; દીકી રૂડી રાજ રતન, પુછ્યું તેને દામ વતન, મામ નામ પીતાણ તણું; હસ્થ જાણે તું છે ઘણું, દેહ દુખ વેઠતી જાય, પીયર નમ્ર પીતાના આઠ, માલન વસ્ર દુરખાળ દેહ. નારી ઉપર સૌને નેહ; વેગે કહિ વધા-મણી વાત, હરખ્યા માત લોતજે ભરાત; એકી તું કેમ આવી પથ, ક્યા મયો કામ

ની તુંજ કંથ; ક્યાં ગયા તાહરા શણુગાર, ક્યાં ગયોતે વસ્ત્ર ભંડાર. સામઢેયઈકુર બળ દેહ, તારણી વાત માંડી કહો તેહ. માનની કહે સુણ માંડી વાત, કહુ વીતકમા હર હો માત; સ્વામી સાધ ધણું માહારો, શણે શુભદીલથી ડાહરો;કરે ચાકરી મા હરી ધણી; તન મન ધન એ તરણી તણી, પાણી માણુનો દીએ દુધ, સપુત શાક પુત એ શુદ્ધ, મળ્યા તરકર વીશમ વાટમાં; ધણો સાથ છું ઠયો વાટમાં વનવન કરે નવ મળ્યુ;કષ્ટ કંથતણું નવ કથ્યુ;કોણ બળે ધણી ક્યાં ગયા મુજઉપર કરનાબહુ દયા; ભલે આવી તું મહારી બાઈ લીધાં ઓવારણાં સરવે ધાઈ; આંગાં વસ્ત્ર નવા શણુગાર, ભરથારને નવ ખેયો ભાર,કંથને નવ કુડો કહયો,દુખદાવાદળ દેહે સહયો; તરણી ત્યાં કરીને રહી, પુરૂષ તણી ત્યાં શી ગત થઈ, અભાગીયા પાસે શી આથ, કોડી એક નહી રહી હાથ. વરસ અઢી થયાં જ્યાહરે, મન વિચાર કરયો તાહરે, કા મની તો કુવામાં પડી, ગયો હશે જીવ તે ઘડી. વનમાં જે હડકીત હોયે, તે તો ત્યાં નવ બળે કાપ. લાલચ લેવાના આશરે, પાછો ફરી બઉ સાસરે,દહાડા દશ વીશ પરણો રહુ, કુસળખેમ ખભર જઈ કહુ, સાસરવાસો દે બહુ પેર,કષ્ટ કરીને લાડુ ઘેર, એમ વીચારી આલ્યો બળ, આવ્યો સાસરા મંદીર માંહ. મંદીરમાં પે-સે બેઠલે, ત્યાં જીવતી દીડી તેટલે;દ્રષ્ટ દ્રષ્ટ પોતાની મળે;અચરન પામી પાછો;વળે, દીઠા કામનીએ તે કંથ પાછો પરવરે. પંથ હેત ધરીને ઝાલ્યો તાથ;મહારાજ માહ-રી સાંભળો વાત. રખે રાખો મનમાં આંબળો,સાચી વાત માહરી સાંભળો, તે ચોવ-ડીયુ તેડુ ગયુ; જેમ લખ્યું તું તેમ થયું, એમાં નથી તમારો વાંક, લખ્યા હશે વિ ધાત્રાએ આંક; સાચી વાત અહીંયાં કહીનથી, બીજી બનાવીછે તે કથી; મેં રાખ્યો છે આપણો ભાર નથી બલતુ ટાંઈ આહાર. સુખે તમે મંદીરમાં બળ્યો .શા માટે ઓશીઆળા થાઓ, ડાહી એમ શીખામણુદીધ; પેઠા મંદીર કરીને પ્રીત ભેટયાં સા-મુ સસરો સહુ, કુટુંબ સહોદર માત્ર બહુ; ભલે ભલે સહુ બોલ્યા બોલ. વજડાવ્યાં છે ત્યાંતો ઢોલ;દીધાં વધામણા ઘાડાં ઘણાં,હરખ્યા મન સહોદર તણાં;ધેમર જલે-બી ઝાઝાં જન, ભાવથી કીધાં ભેજન; વાધા વસ્ત્ર આપ્યા શણુગાર, બીજી અન્ન-ખત અપ્રમયાર; એકાંત પેટે સુંદર સેજ નારી નરને આણે હેત; વીત્યા દન એમ દશને બાર, વણિક અન્ન કરયો વીચાર.

દોહરા—કુપમાં નાખીતી કામની, માથે મોટી ખોડ; વીસરના નહી વીસરે, જીવંતીને મન બેડ. ઓશીયાળો રહેવું અતી; મળી નારશુ ચીટ;પરાણે કરવીખી-તડી, પથર ઉપટ પીઠ. મધરાને જે માનની,નીદ્રામવશ હોય; નરનારી બે એકલાં, પાસ નહી ચીજી કોય. વીધ્યુ તારણી તણું.ભેરાવરીએ બણ; પલક એક બે પગ ધરી, પદમની પછાડે પ્રાણ. આણુણુ ઉતરીયાં, બાંધી ગફડી કીધ; અતી સુને એકલો, વાત વિદેશ લીધ.આતુસકાળ પેઠોદીયે,વોખીત દીડી વત; કુટી પીટીરિધ

રહ્યાં, તેનાં માતને તાત, ગયો મારગ કયાં મળે, વિચિત્ર ક્રીડા વરત; પાપી પદેશે
ગયો, માનની પામી મરત. પાપી પુરૂષ એવા ઘણા, ઘેર ઘેર એ સંસાર; મેના
પોપટને કહે, નિરમળ રૂડી નાર. શેઠ શેઠણ સાંભળે, અપાર એવો આંક; પુરૂષને
પાપી કહ્યો, વિનતાનો તહિ વાંક. શુક કહે શેઠ મુણે, કહુ વનીતાની વાત; સંસારમાં
સરખું નથી, જુગતે જોતે જાત, સુક કહે છે શેઠ મુણે, ભણે ભાવથી ભેદ; આપે
તે જોળે કામનિ, વનિતા અવગુણ ભેદ. ઇશ્વરના બનાવમાં, સહુમાં અધિક અનેક;
આપ આપમાં અતી ઘણું, વધુએ વધુ વિવેક. સરખું નહિ કોઈ શ્રેષ્ઠીમાં, નર નારિ
લેખુ કોઈ; ભલ્લા ભલિ પ્રથવિ ઘણિ, જુગતે નહિ કો જોડ.

ચોપાઈ-એક કાયર નાસતા ફરે, બીજે સુર જઈ સમનમુખ કને, એક સદાવરત
આપે અન, એક સ્ત્રીપથી તરપે તન. એક મુખપાલે અસ્વાર, બીજે શીર ઉપાડે
ભાર; એક કસોડ સાથે દામ, એક ફરે પર ઘરનાં કામ, એક સતવાદી છે શુભ આપ;
બીજે પલક નમુકે પાપ; એક નવ લે ભાઈનો ભેદ, બીજે વડે મુખ ચારે વેદ; એક
ફરે છે કુડાં કરમ, એક ધારે નિતે બહુ ધરમ; એક નાર બીજા શું મળે, બિજા
સ્વામી સાથે બળે; એક વાંજણ છોડાય ન સુત; બીજા પરણાવે છે પુત, એક વનિતા
ફરે વરત, બિજા શંખણિ કેરિ સરત; એક કંથને મારિ જાય, બીજા પતી પહોલે
નવ ખાય, એક આપના પાળે લાડ, બીજા પાપી ભાગે હાડ, એક ચઢી
ફરિ ચોરિ લિએ, બીજે જન મુકાવિ દીએ, એક નવાણ કરાવે ઘણા,
બીજે વેચે લાકડાં તે તણાં, એક પસાયણ ભામી કરે. બીજે કોને આપી
ફરે. એક પુરૂષ વસાવે ગામ. બીજે ટાલે વસ્તિનો ઠામ. એક ફળ એકોતર
ઉધરે, બિજે બુડાવા ફેરા ફરે; જાત એક પણ ગુણ છે જુગવા, આપ
આપણે કરમે હુવા, કહો તો કહુ તેનું દ્રષ્ટાત, ભાગુ ભામાન તાહરિ ભરાંત; શુક
કહે શેઠ સાંભળ મહારાજ. કહયુ કર તું કામનિ કાજ, નિચ જાત તો નારિ તણિ
કહો તો દેઉ સાખ ઘણિ કનકાવતી નગરિ શુભ કામ, કાતીસેન રાજાનું નામ;
લક્ષ્મીતી ત્યાં બક વાણિયો મુખસાગર જુગતે જાણિયો, નગરનું રૂડું નુર, પ્રાકમ
તેનાં છે બહુ પુર; સપુત નામે દીકરી. લક્ષણવંતી ભાગે ભડી; દામોદરશા તણો
દીકરો, વિજેયાળ કન્યાને વર્યો; પટાંતરે પંદર જોજન તણો, ગામ વેગળો દેશજ વણો,
વહાણવટી છે તેનો આપ, ગયો કમાવા પોતે આપ; ચડ્યો વહાણ ગણે વીદિશ;
પરમુલક પરધરતિ પ્રદેશ; પરનારી તે તનથી તણ, પરણી ભામની તેને ભણ; અ-
વિધા તે જાણે અન્ય, કો સ્ત્રીની સાથે ન મળે મન. લંગોટ બધેરાખે તે દન, નિચ
બુદ્ધિ કરે નહી જન; પછી જઈ પ્રદેશ રહ્યો, વિચાર શો વિનતાને થયો; ભર
જોજનમાં છે ભામની, કંદ્રપમાં સમજ કામની; અંગે અંગમાં પ્રગટ્યો કામ; નારી
અંગે નારનું નામ. બેઠો પુરણ મનમાં કરે, પરપુરૂષ હજીડામાં ધરે; ગ્રહસ્થાવર છે

ઘેર તે ઘણી, આવાગમન નહિ અન્યજ ત ફી, બેઠી માનની માળીયો માહ, વિષ
 એક જમીને જય. કેસરની ચરચા છે સાર; કંઠે કુસુમ ચંપાના હાર; વપુવેશ
 મુંદર શુભ રૂપ, ભામની બને ભારે ભુપ, દિર્ઘ બાહુને દીવ્ય કપોળ, મરડી માથે
 બાંધે મોલ, આવે બીડાં મુખમાં પાન. તળે નીકળ્યો કરતો; દિઠો દેવાંશીત દેહ,
 ઉપન્યો તે નારીને નેહ. ડાહી હતી ઘરમાં એક દાસ. પ્રીતે મોકલી તેની પાસ, તેડે
 શેડાણી મારી, વીપ્ર ચીંતા ગઈ તાહરી. રવીવારતું ક્રીધું વરત, દાન આપવા તેડે
 તરત, વીપ્રજ મનમાં એવું કળે, વારે બતાં આવું ક્યાં મળે. શેડ તણી ડાહિ
 દીકરી, તે તેડે પ્રીતે કરી; તાંદુલસોતુ આપશે, વળી ઝોર કરી થાપશે, આવે વાટ
 મન માંહે કરશે, વીપ્ર મેડી ઉપર ચડશે; દીડી વનિતા વિષ વિવેક, દીડી જાળનવંતી
 એક; નારીએ ગાલે નરનો હાથ; બોલી શામા બ્રાહ્મણ સાથ, ઘેરબેઠા નીતબોજન
 જમો, માહરી સાથે રંગે રમો. દેવું ઘટે તે દો મુજ કામ; દહાડી તમને આપુ દામ.
 ને બ્રાહ્મણ બાબત બુજ્યો, થરથર બ્રાહ્મણ તે ધુજ્યો, નગરશેઠ તણું ઘર એહ,
 નારી સાથે નવ જોડુ નેહ, તે બ્રાહ્મણ પગે લાગીયો, માનની સાથે માફી માગીયો;
 તાહારે પગે લાગું છું નાર, કાહાડી મહેત મુજને તું બહાર; માહારો પગનો ટકતો
 નથી, કોઈ વાર હું કહું છું કથી; મુજ ધજત નેજવડો જય, તાહારો સંગ મુજથી
 નવ થાય; એમાં મોત ઉપજે માહર, એવું કામ નકર તાહર. દોહરા-વનિતા કહે
 છે વિષ મુણ. ધીરજ મનમાં રાખ; તાહર નામ કોઈ લે નહી, તેમાં શ્રી સુરજની
 સાખ. સઘિર ગાહરી માલણી પ્રીત ધણેરી પેર; નીત રાને આવજો, તે નારીને ઘેર,
 વડ હેઠ ઘર તે તણું નહી પાડારી પ્રીત; મુખે સજ્યા પાથર, રમજો રૂડી રીત;
 ખાવા પીવા ખરચવા, દહાડી આપુ દામ; પ્રતાપ ધરના થકી. લેઈ ન શકે કો
 નામ; વાર કહી વીપ્રજ વળ્યો, આવ્યો પોતાને દાર. શેડાણીએ સેજમાં, તેજી
 માલણ નાર, માલણ તાહરે મંદિરે, આવે વિષ વિચાર, સનમાન દેજે એહને, પુરી
 રાખજો દામ. ભોગી પુરૂષને ભાવથી, ભેટ કરે તું ભોગ, શીખામણ કહી મોકલી
 શામા શુભ સંજોગ. ચોપાઈ-માલણ ગઈ પોતાને વાસ, દિધી શીખામણ ક્રીધીદાસ,
 સેજ્યા પાથરી પુષ્પજ તણી, શુભ સામગ્રી બીજી ઘણી, વિષે વિચારી મનમાં વાત,
 ઘડીકા ગઈ બે ચારેક રાત; પ્રીતે પ્રેમદાએ પરડી પેર, ગમે વિષ માલણને ઘેર.
 આસ્વાગત દીધાં સનમાન, લર્વાંગ સોપારી એકચી પાન. શુભ સેજ્યા ઢાળી
 એકાંત; ભાગી મન થકી તે ભરાંત; એટલે શેડાણી આવીયાં, વિવિધ સામગ્રી તે
 લાવીયાં. સઘણી વાતે મળ્યો સંજોગ, કીધો ભામન સાથે ભોગ; નરનારીને ઘણું
 થયું છે હેત, નીતનીત બાંધ્યા એ સંકેત અહરનીય ત્યાં એવું હોય, અન્ય વાત
 નવ બણે કોય; એમ દીવસ થયા છે ઘણા, આવ્યા છે વહેવારી વહાણજ તણા.
 વાળ્યા દુહાંબી દોલ નિરાન. ભુગને થયા સસરાને બહુ, જાણવ સંદેશવકી આવીયા.

માલ અનંગળ લાવિયા, એક માસ થયો જ્યારે, જમાઇ ઘેર આવ્યો તાહરે; તારૂણી તેડવાને કારણે. આવ્યો સસરાને બારણે, મળ્યા ભેટી ભડી પેર કીધ, દાડ પમાય વાડ વિધ વિધ. શાક પાક ભલાં ભોજન, માન્યુ સજ્જન તણુ ત્યાં મન; દીવસ મયા છે દસ બાર, નયણું નવ મેલે ધર નાર, શેઠ વિચારે લજ્યા ધણિ, બાળક છે તરૂણી મુજ તણી. એક દીવસ મળીયાં એકાંત, આપ્યાં રતન અમુલખ ખાંત, મુકતાફળ તણી જે હાર, આપ્યો મુલ બહુ અપરમપાર માણસ ધરમાં છે બે ચાર, તેમણે કીધો મન વીચાર, ધણે દીવસે શેઠ આવીયા, રતન ચીંતામણી લાવીયા; નાણુથલ અણુસરતાં કયો નથી, સૌ શીખામણુદે સરવથી, એક દિવસ પરાણે પ્રીત, કર્યાં એકઠાં રમવા રીત; દાદરો અટકાવીયો બાર, રહ્યા એકઠાં નરનેનાર. નારી ધુંધટ તાણી પડી, બેલાની નવ બોલેતે ઘડી. કાલા વાલા શેઠે કરયા, શાંત ધરે બોળા પાથરયા, તેયે નાર નવ બોલે નેટ, થાક્યો બાપડો શાણો શેઠ, મંદિર કને આવીશ જ્યારે. ઘણાએ બોલ બોલીશ તાહરે; એમ વિચારી નિંદ્રા કરી. પુરૂષ પોટે દેકાણે કરિ, નીદ્રા વશ થયો જ્યાહરે. વિચાર કર્યો વનીતાએ તાહરે; વીપ્ર જોતો હશે મુજ વાટ તેના મનમાં રહે ઉચાટ, નારી દોર નાખી ઉતરી, માલણુ મંદીર પરવરી, રાત અંધારી છે ધન ઘેર, મળીયા હેઠે ઉભા ચાર ચોર, ચોરે ચીત વીચારયું ધણું, લીજે આભુષણુ નારી તણું, એક ચતુર છે તેમાં ચોર, સમ-જ્યો વાત તણો અકોર. ઉતરી આ વેળા નાર. જીવતી રમવા જાયે જાર; પછી ફરીને આવે આંહ, બેઠાએ જીવતી જાયે કયાંય, ચરયા જોવા ચોર તે ચાર; પાછળ ત-સ્કરને આગળ નાર; વીનતા ગઈ માલણુને વાસ, પુઠે ચોર જીવે છે તપાસ; માલણુને મંદીર કુતિતક હોય, તેતો અન્ય નવ જાણે કોય,

દાદરા-વીપ્ર વાટ બેઠ રહ્યો, ઉપ્યો અતીશે આપ; પુષ્પપેમલ કારણે. આવ્યો મોટો સાપ, પગ હેઠો પડ્યો પુરૂષનો, વાગ્યો નાગને શીશ, ખીજ્યો તે મનમાં ધણું, ચઢી સમજી રીસ, આઝપ તેનું આવી રહું, કોઈક જનમનું વેર, ડસ્થો નાગ તે ડંસ કરી. જોતાં ચડીયું જોર, પુરાં વરસ સોએ થયાં માનવી પામ્યો મરત, એવે શેઠાણી સેજમહું, તરૂણી પોચી તરત. દીપક જોત છે દિપતિ; આવિ ધરમાં નાર; જગાડી જીગત કરી, લામની તે ભરથાર. મુવા કોઈ જલે નહિ, કર જો કોટી ઉપાય, અરે ધક્કર આ શું થયું, આકુળ વ્યાકુળ થાય કાષ્ટાવતે કાયા ધધ; નારીને મનનેહ, ફરિ ફરિને કામનિ, દાએ તેહની દેહ. કુતિતક એક ત્યાં કારમુ, ધધગયુ ધનધોર. બાહ્ય રે બેઠા બુધ લહે, અરે ચતુર તે ચોર, માલણુ મંદીર ઉપરે, વડલો મેટિા વરક્ષ. તે ઉપર વાશો વસે જોરાવર એક જક્ષ, તેણે તરૂણી આળખી, કુડુ કરે છે કામ; શેઠ પોહાડ્યો શેજમાં, એ આવી છે આ ઠામ. મુઆ ઉપર મમતા કરે, જીવતાને નવજેય, હરામખોર એ આગળે, અન્ય ન દીડી કોય, ઉતરયો અકલ આપે થકી, તણ્યો વ-

કસથી પેશાજોડે તો જીવડી કરી, પુરુષ મોહિ પ્રવેશ. આજસ અરડી ઉઠીઓ, જન વિષ તે જાય; હરખ ધરી પુરુષ કરી, પ્રેમદા લાગી પાય, નીકાવશ નર કેમ થયા, કેમ દાખી નહી દેહ; કેમ તમે તોડીયો, મુજ નારી સાથે નેહ, નર કહે નીકા ઘણી, આવી મારે અંગ; તે મોટે બોલ્યો નહિ, શામા તારે સંગ. સરવણ સ્થિત ધરી કરયું, પ્રીતે પાયુ કુધ. ભામની તેને ભોળવી, બળ પ્રાકમ બુધ. પરવરયો પુરણ પ્રીત કરી. સ્થીર થઈ ખાધો પાક, કોપ કરીને કરડીયું, તે નારીનું નાક, બાળાબુમ પાડ ઘણી, દેહ શમે કેમ દુખ; તુટયું નાક નારી તણું રહ્યું વીધને મુખ, જશ તો ત્રસે ચડ્યો, કરી કામ એ તરત; પાછો વિષ પડ્યો ત્યાં જેમ પામ્યો મરત ચોર ચડ્યા જીવે ત્યાંદાં, બેઠા છે જે બાહાર; માણસને કહે માનુની જગ નમેરી નાર, હવે ઉપાય શો કર. દે શીખામણ મુજ પેર, નાક વિના નારી થઈ, કેમ જવાશે ઘેર. ઉતર શો દેઉં અંદુનો. પુછું માને બાપ; નર નારી સહુ નમરની, ઉતર દેવા આપ. સ્વામી પોલ્યો સેજમાં, તેનો સબજો શોક; પુછે તેને શું કહું, લક્ષણવંતા લોક. ચોપાઈ-કહે માલ-જી સાંભળ કામની, જાં મંદીર હવડાં જામની; ચઢો માળીએ તું જ્યારે, પાઉં બુમ તરણી તાહરે, ગળે ઘરધણીને તું પડે, કહીયે મારી સાથે વડે; હું વણસાડયું છે તા-હર; કાપ્યું નાક શાને માહાર, મુકયો કેહાને આડે હાથ, સઉને ઉતર દેજે સાથ; જા ઉતાવળી કહું છું કથી. બીજે ઉપાય તો તાહારો નથી; એવી વાત તેણે સાંભળી, વીનતા વેગે ખાછી વળી ચોર ચાર તે કંટે ગયા, વીચાર કરી વીરમે થયા; શણગાર એના નવ લીજીએ આજ, બેઠાંએ શું કરેછે કાજ; ચર્યા એ નારીની જોઉં, માહાર મનના સદેહ બોડે માનનિ તેનો માળીએ ચઢી, પાડી બુમ તે વેળા ધરી; ધાઓ ધાઓરે માને બાપ. દેછે દુખ આકરમી આપ. મુતાં હુતાં સર્વે લોક, શામા દેખી પા-મ્યા શોક; આવડું કષ્ટ તે કેમ વાપીયું. નારી નાક કોણે કાપીયું.

દોહરો-મુંડો એ માહરો પતિ, જરનો એન છાક; વાત કરતાં વહો પડ્યા, નારિનું વાલ્યું નાક. ફટફટ સહુકો કરે, આખા નયમમાં આંક; એવું કામ કરીએ નહી; શો નારીના વાંક. સાસુ સસરા શોકાતુર થયા, ફટફટ કરેછે લોક; ન વડે તે આણે કરયું, ગાહુ લોકને શોક. શેડને કાંઈ મુજે નહી, શો ઉતર કહુ શરવ સાથ, પડ્યો ખાભરો બાપડા, કાને દીધા હાથ, જાણ રાજદારે થયું, લોપી તેની લાજ; દા શેડને જીળીએ, કેમ કરડયું શું કાજ. રામા રત્ન સરીખડી, એકજ કરી અજાણ; મોંજેવું ચંટે નહિ, પાપી પુરણ પ્રમાણ, મહ્યા લોક સડે ગામના, ખલક અતિ અંકાર; અચ-રત જીવે છે ઘણું, પેલા ચારે ચોર. વણીક તો મારયો જશે, શાહુકાર તે શોક; પાય પડે તે આપણને વિનતા તે માથે વેઠ.

ચોપાઈ-ચાર ચોર પધારયા તાંહ, મળી સભા બેઠીલી જ્યાંહ; વાંક વળે વીન-તાને તાંહ, રાત હતી અંધારી ઘોર, અમો ઉભાતા ચારે ચોર, કોતુક કરયું એક એ

નારીએ નાંખ્યે દાર ઉતરી બારિયે પ્રીછા અમે પુણથી પેર, માનની ગદ્ય માલ-
જીને ઘેર; ત્યાંહાં વિપ્ર પોદ્યો તો આપ, તેને પગે ડસ્યો સાપ, તે વીપ્રતો પામ્યો
ઘ્રત ઉતર્યો એક વડથી યજ્ઞ તર્ત. કર્યા પ્રવેશ કાયા બેગવિ, ભામની તે ભુતે
ભોગવિ. મોતે ઝાડ ચડ્યો બ્યાહરે, કરડી નાક ખાધું તાહરે, દુખ પામી નારી તે
ઘડી. પ્રેમદા ગળે પતિને પડી, માલજીસની શીખવી આવી ઘેર; પછે કરી પેમદાએ પેર;
પાડી જીમ જગ્યાં માખાપ, રાજદારે આવ્યા આપ, તે પારખુ ભુગેતે ભુઓ; પાણિ
પોતાનું શાને ખુઓ, તે વાતનું તરસે ધારમ, મુઓછે બ્રાહ્મણ માણસને કરમ, ગયો
રાય તે જોવા કારણે; પડ્યો વીપ્ર મારણને બારણે, તેના મુખમાં દીકું નાક. સાચુ
માન્યું તસ્કરનું વાકય, ચાર ચોરને સાચા કીધ; તે ચોરને સરપાવ દીધ, શામા શુ-
ળીએ દીધા બ્યાહરે, સ્વામી ઉગર્યા તાહરે. મુકાવિ જીવતી તે આપ; એ ભોગવશે
એનું પાપ, કહે પોપટ સાંભળરે રાય. એવો નારીનો અન્યાય, દીડી વાત કહુકામા-
ન કુડામાં કુડી કામનિભાળે વીશ વશા વિનાતાનો વાંક, ભુંડી ભામની આંડે આંક.

દોહરા—મેના કહે માંડ મુળો; ભુંડું ભુંડા ઘેર; માંડ વ્રત કોણે ભાગીયું; તેની તે
શી પેર. પ્રાણ તજી હું માહરો. આપુ હત્યા તુજ; જોરાવરિ જરી રમ્યો, દોશ દે છે
એ મુજ. ચોપાઇ—શેઠ શેઠાણી સાંભળો બેય, શુક સાથે સખળો છે નેહ; હક તે એક
કરોજી કાજ; રખે રાખો કોઇની લાજ, બ્રહ્મહત્યાદીક પાતિક તુને, કરી ન્યાયદેખાડે
તુને; પોપટને દો ઘણીજ વિર, ધરમ વાત તણિ જે ધીર; જેમાં હોયે જેનો વાંક, દે
શુળીએ આંડે આંક; શેઠ કહે શુક સાંભળ વાત, ખરી કહે અમ આગળ ખ્યાત,
તારા મનમાં તે શું હતું; તે અમ આગળ કરવું છતું. તમને ઇશ્વરની છે આજી,
જે મુખ બોલો જીવી વાણ; કહે શુક માંભરે શેઠ, જીવી વાત કહું નહિ નેટ.
એકઠાં ઘાલ્યા બને નરનાર, થતો અન્યાય આ ઠાર, હાવ ભાત હેતથી કરો હેતે
આસપાસ હરો, મેં વિચારીયું માંડ મન; એક જાતી પખીછું જન; જે મેના કહે તે
કરું વિનય કરી વીનાતાને વડું પંખીને પરણ્યાની પ્રીત. હેતે કહું ત્યાં રૂડીરીત, દિડી
રૂડી એની દેહ, નારી સાથે કર્યો મેં નેહ બણ્યું રાખશે છાની વાત, એનો થઇ
ગુણકાની જાત, એણીએ મનમાં ન ગણી લાજ; કર્યું કામનીએ કાજ, કામની કહે
તેતો હું કરું. વનિતા હેતે કહે તે વડે, એનો હોંશ છે મન માહરી. પુછે મેના રાણી
તાહરી, શેઠાણી કહે સાંભળ સતી; લાજ ન રાખીશ રજ રતી, તારા મનની કહેરે
વાત; સોંપુ શુકરે તાહને હાથ, જે ગમેતો અવગુણ સાંખ, જે ગમે તો મારી નાંખ,
તારી દાઝ એલાશે કેમ; સાણું કહે તું મારા સમ, સારિકા કહે શેઠાણી મુણે. ભાર
એવડે શાને ભણે, મુજને તો એ ઉપર ખાર, મારી નાખું આણી વાર; શું કહીએ
શુક એકજ તણે; બોલો પ્રાણથી પોપટ ઘણો; માટે કહું એ માંડ કરે તોતો પ્રાણ
એનો ઉગરે; કહું કરે જે માંડ આપ, તો વાંક ગુન્હો કરું હું માંડ.

દોહરા-શેડ કરે શુક સાંભળો, પીછો તમારી પેર, કહ્યું કરો મુજ માનની તો મુખે ગોડો મુજ પેર. શુક કરે સાંભળ સારીકા. કરે મન આવે તેહ; પછે પરણું તુજને. પ્રેમે દરશું નેહ. ચોપાઈ-કેહે સારીકા તુજથી થાય. તો કહું તે એક ઉપાય; પ્રહ વાંકા શેડાળી તણા, શુન્ય સ્થાપન પડ્યા છે ઘણા, વચમે મંગળ રોહદે કષ્ટ, મ પુરાણ શનીશ્વર દેખે દ્રષ્ટ, એ ગરહ જેને જીતતો જાય. વનીતા વાઝણિ નિશચે ધાય, જે ગર્ભ પરેમદાને પેટ; તો જીવતો મુક નહી નેટ, બીજી વચન કહું તો કરું; તો વર વાતો કરીને વડ, પ્રિત ધરી રાખું પાસ; મુલે ખરી થઈ દાસ; આજ થકી તો મળીના સાત. શેડ શરીર જે એક ધાત. અંચાનકથી મુરછા થશે, ઘડી ચારમાં જીવજ જશે; તેને જીવવાનો ઉપાય. લાવ સોડી જે તુજથી થાય. દોહરા-સારીકા કરે પોપટ મુણા, કરો બેડિનાં કાજ, તો ગળુ હું તુજને, રાખુ તારી લાજ. ન કરે કાજ તો માડ, તે ગળું તારું પાપ; જોરવરી જીવતી કને, જોર રમ્યા તુજ આપ. ચોપાઈ-ઉગરે શેડ કરો ઉપાય, તો તું મારો સ્વામિ થાય; લુણુ એતું આશીર્વાદ પાડે, તો તારી બડીહારી બાડે.

દોહરા-પ્રતિજ્ઞા પોપટ કરે, રાખે દ્રઢ વિશ્વાસ; જે ઉપાય કરી આવશુ; પ્રિતે તારણિ પાસ; જરૂર જવાદો મુજને, પરંતુ રામની પેર. માસ ચારમાં તુજકને આવું, આણું ધેર. સારીકા કરે તુ સમ કરે. નીશચે નાશી જાય, પછે મરવાને કારણે. શાને પેદા થાય; શુક કરે સાંભળ મુંદરી, કર પ્રતિજ્ઞા આપ, જે ન આવું તારી કને, તો પરલોકાળનું પાપ; અમન કરે જે ગોત્રમાં ગુરૂ પતિન શું રંજ પરકે સમ પંચ. દેવતા નીંદે ગૂરૂને ગંગ; વીશ્વાસવાત વળી જે કરે. ધેર અહંકારી આપ. જે ના આવું તુજ કને, તો બ્રહ્મહત્યા પાપ.

ચોપાઈ-વચમાં ઈશ્વર વચમાં રામ, વચમાં રાખ્યા, સાળીંગરામ; સમખાઈ ત્યાંથી વળ્યો; પળી ઉડીને પંથે પાળ્યો, પોતે વિચારયું પછે ત્યાંહ, ભારે કામ મુજથી કેમ થાય; કરી પ્રતિજ્ઞા ખાધા સમ; ત્યાં ગયા વિના ચાલે કેમ; વીકમસેન ઉજેણિ ઘણી, તેની કીરતી છે અતી ઘણી. ઘણા લોક પામે છે મુખ, તેને જઈ કહું માડું દુખ. સંકટ સહુ લોકનાં હરે, કદાચ અરથ જે મારો સરે; એ મનમાં રાખી આશ, આવતો તેમાં તારા પાસ. વળી વિચારયું મેં તો મન, સત વાદી રોડો સજન; એ આગળ મુકુ કેમ લાજ, પાડુ હળવા સલામાં આજ, એ કામ કેમજ હું કરું; અગ્નિ દેહ બાળીને મડું એટલા સમ ખાધા તે પળે, ફરી રાંડ પડે નહી ગળે. દવ બળતા દીઠા બહરે, તેમાં પડતો તો તાહરે; સ્નાન કરી મુર્ય સાખીઓ, સાચી વાત કહિ છે અમો; પુછોછો તો મુણુજે તમો, હવે પુરમાં રાબ પરવરથો; જે કરતા તે કામજ કરો, દવમાં પડવાદો મહારાજ, તમે કરો તમારૂ કાજ, આવી વાત સાંભળીછે ન્યાંહ, તતક્ષણ રાબ બોલ્યો તાંહ દોહરા-પૃથ્વિપત

કહે પ્રીતથી પ્રીછો તમારિ પેર; શ્રી ઇશ્વર દુખ લાગશે; આવ્ય અમારે ઘેર. પ્રીતે ઘાલ્યો પાંજરે, કર્યો વાયદો તરત, આશા પુરે અંબીકા, એક માસમાં તરત. સમ ખાઈ મુખીયાં કર્યાં, આપ વિચારી મન, આઘ શક્તિ તું ઇશ્વરિ ટેકરાખજેતન.

ચોપાઈ-ધ્યાન ઇશ્વરનું મનમાં ધરે; નિત્ય કામ પોતાનું કરે, એક દિવસઆપે અધીપતી, ગયો શીકાર પોતે મહિપતિ; વછોડુ સર્વ લશકરનો થયો, રાય એકલો રણમાં ગયો ખેડો છે ત્યાં તપસ્વી એક, ધરે ધ્યાન ત્યાં વાડ વિવેક; નથી રાખતો કોની આશ, પૃથવિપત આવ્યો તે પાસ; ભુખ તરશ ટાઢ છે ઘણી, પામ્યો દુખ ધરણિનો ધણિ; જઈ શીઘ્રને નામ્યું શીશ, રહ્યો આપ આશ્રમને દીશ, સીદ્ધ કહે શું છે નામ, કેમ આવ્યા છો આણેકામ. બોલ્યો રાયમન આણિ ધીર. ઉજેણીપત વિક્રમવિર, શિકાર રસ્તે ભુલો પડ્યો, આશ્રમ આણે આવિ ચડ્યો, અવનવું મેં દીઠું અણું, બાણી સીદ્ધ આવ્યો તમ શર્ણુ. ખાંધ્યો અશ્વ મહુડી માંહ, ખાણ્યાર પછે દીઠી ત્યાંહ, અમ્રત બેવાં કળ અનુપ; સંતોખ્યોતેભારે ભુપ, પાથરણ ઓઢરણ આપ્યાં ધણાં, કર્યાં જતન પૃથવિપતી તણાં; પ્રાતઃકાળ થયો જ્યાહરે, મુનો અધિ પાત ઉઠ્યો તાહરે. રાબ કહે કાંઈ માગે ગરથ, સઘળી વાતમાં છું સમરથ; કહે શીદ્ધ માહરે શી ખોટ. શીખાંધી મુજ પાસે મોટ, રાબ વળતી બોલ્યો ત્યાંય, આવજે નગર અમારા માંહ. કરૂં ચાકરિ તમારિ ધણિ, તો બળજે ઉજેણિ ધણિ, સીધ મુ-શ્વને આવ વાત, બોલ્યો રાબ કેર સાથ.

દોહરા-સીદ્ધ કહે મુજ મહીપતિ, મારે ઘેર ધણિ ભુખ. આહાર આપતાંતુજને ઘણું લાગશે દુખ, અપવાસ કરૂં એક વરસના, નિરમે સાથે નેટ. પછે કર્યું પારણું મુરણ ભરિ પેટ, રાબ કહે જેમાગશે, તે આપુહું અહાર; અજર ન કરૂં એક ઘડિ, પલક ન લાગે વાર, તુજ સમાન બહાલુ નહિ. તમ સમાન નહી પ્રીત; મારા સમજે માનજે, રંજત મનની રિત.

ચોપાઈ-માગી શિખ તે મહિપત ગયો, પોત પોતાને કામે થયો, વિચોદિતવિ-તિ છે ઘડિ, તે વાત વિસારે પડિ. એમ કરતાં આવ્યો એકદન, સીધે આપ વિચા ર્યું મન; બેઠએ રાબ કેરૂં રૂપ, ભલેકે કપટી છે ભુપ, સત્ય અસત્ય ચાલેછે એહ, કેવો નારાયણ પર નેહ; મોટે એની ધિરજજેઉ, મારો મનનો સદેહ ખોઉ, ચેલોતે પોતાનો કર્યો, કુંવરરાબ કેરો હર્યો; કાડકવાયો વરસે સાત, અત્રિસલક્ષણોવિશ્વ વિખ્યાત, ઇન્દુમુખ તરૂણિનું તેજ, હરખ ઘણો રાબને હેજ; તમ મન ધન પોતા-નો તેહ, જીવ થકી નરપતને નેહ, બુએ મુખ ત્યારે અન જમે, કરે રમત તે સઉને ગમે; પલક પેરો નવ રાખે રાય, ઠંઠ વળગાડે કોમળ કાય ગયો કુંવર કહે છે સઉ લોક, સભા બધી પામી શોક; હાહાકાર નગરમાં થયો, કુંવર કોડીલો તે કયાંગયો, વીંઠળ થયું રાબનું મન, કો મુખમાં ઘાલે નહીઅન; રાબ મુકીને ખેડા રાજ, કહે

છે પ્રાણ કરે તે તાજ. ક્યાં બહુ હવે શું કરે, પ્રાણ દેહમાંહે કેમ ધરે; વનગાડીએજી ગુફાય, ઠામ ઠામ. ખોળાવે રાય; કુંવર તણીવધાઈ આય, મોહો માગ્યાં કહે આપુ રાય; પુછ પુછારણ કીધી થણી. ન જડી શુદ્ધ કંઈએ તે તણી, કોટી ઉપાય કરવા તે અડ્યો, તોયે પુત્ર સોઢ્યો નવ જડ્યો; મુકી કુંવરતણી તો આરા, ખેડો નરપત થઈ નીરાસ.

દોહરા—એટલે આભુશણ તેહનાં. કુંવર પેરણ કાય, તે એક બ્રાહ્મણ કરધરી વેચવા અડે બચ, સાહ્યો શોની વાણિએ, કટકટ કીધી ફેડ; રાજદારે લાવિયો, પુઠે ઝાઝા લોક. માર માર કરે ધણિ, દે ધણેરી ગાળ; મારયો પુત્ર એ પાપીઓ એમ અ- ડાવે આળ; કુડુ કામ એ શું કરયું જીવિશ કેટલા કાળ; ઉત્તમ નહિ તું અધમડે, ચેતાવિયો અંડાળ. બાળકત્યા બેઠી તુને, નરક બંશે નીરવાણ; શુળીએ દેશે સહે- જમાં, તજશે હવડાં પ્રાણ, રાય આગળ ઉભો કર્યો, આભુશણ છે હાથ; લોકલેખા વીના, મુંઢ્યા છે સાથ. રાય કહે રહો વેગળો લાવો મારી પાસ. બાણી વિનય કર્યો દીધિ અદકી આશ, આભુસણ એ કો તણા, ક્યાંથી લાવ્યો આજ; પહેરનારો ક્યાં સાચુ કહો મહારાજ.

ચોપાઈ—કહે બ્રાહ્મણ નવ બાણું હું, ફરિ ફરિ શું પુછે તું; મારો ગુરુ ગુફામાં હેાય, આળખી શકે નહી કાય. તેનો ત્યાં બેઠો એકલો, મુજને આ વેચવા મોકલ્યો, તેણે મુજને સોપ્યું કામ. વેચી ધરેણું લાવો દામ; હું વેચવા આવ્યો બ્યાહરે, બાંધી અહીં લાવ્યા તાહરે, સાચી વાતતો કહુછું કદી, બીજુ જ્ઞાન છેજમાં નથી. રાજા ને મન લાગી રાડ, તારો ગુરુ મુજને દેખાડ, બ્રાહ્મણ સાથે આવ્યો ભુપ, રણમાં પેડો સાધુ સ્વરૂપ, વસો રાય રહ્યો તો બ્યાંહાં, તે ઠેકાણે આવ્યો ત્યાંહ; આ ગુરુ બેઠો બારણે, મોકલ્યો વેચવાને કારણે, ચેતો ગરમાં નાશી ગયો, રાય ગુરુની પાસેરહ્યો કહો સીદ્ધ ધરાવો નામ. કરનાં દિસો કુડાં કામ. આભુશણ કોનાં થયાં, તમને ક્યાંથી જુગને જડ્યાં; એ પહેરનારો જે પુત્ર, તેનેશું કરયું મુત્ર; સીદ્ધ કહો તમે સાચી વાત, જીવે છે કે કીધી ઘાત, દુનીયા બધી દુખી થાય છે, પુત્ર વીજેજે જીવે બધ્ય છે છાપો—મહા દુખ માથે આળ, મહા દુખ માલ ગયાનું, મહા દુખ અતી અપમાન, મહા દુખ રોગ થયાનું; મહા દુખ જાએ નાર, મહા દુખ વેર વઢયાનું, મહા દુખ હારે હોડ, મહા દુખ ઝેર અડયાનું, વળી મહા દુખ માથે મોતનું દુખ વેર ઘરમુતનું; કવિ શામળ કહે મહા દુખ વળી, મોત થાય પ્રીય પુત્રનું.

દોહરા—ઉતાવળો થઈ સાચુ ખોલ, પડેદો આપ રૂદેમાં ખોલ, ક્યાં મેહેલ્યો એ આરો બાળ; જીવે છે કે આણ્યો કાળ, સીદ્ધ કહે સાંભળરે રાય, જુદું ખોલ્યુ મુખે નવ જાય; વરસ તણા કરયા ઉપવાસ, થઈ પારણાકેરી આશ, બગીચાલક્ષણે પુરૂષ જો મળે, તારે મનનિ ચીંતા ટળે, વનવાસની છે જગણી, પુરૂષણાં સતણી ભણણી

સંધી માંસને આપુ ભોગ, પછી જમવાને મળશે એમ, બેયું મેં ઉજેણી માંડ,
ભાગક રમતો દીઠો તાંહ, બત્રીશ લક્ષણે બેયું ચેત, આણ્યો પુરૂષ ત્યાંથી એન;હું
નવ જાણું તારો ભાગ. ગરજ ભુખથી આણ્યો કાળ; આપ્યો મેં ભવાની ભોગ.
સુખ સામગ્રી સંભોગ, અસ્તી ચરમ છે તેનું નામ. મુજ આગળ મુકયું તે કામ,
ભંડારને કાજે દામ, આભુશણ કરવું કામ, મોકલ્યો વેચવાને કારણે, ચેલો મોક-
લ્યો તુજ બારણે દોહરા-ત્રાહ ત્રાહ લોકે કહ્યું, નદે સહુ સંસાર, દિવ્યો સીદને શું
ળીએ, પંચ ઇટાળી માર, રાય કહે રહો સાંસતાં, જાઓ તમે સઉ ધેર, ન કરો
એને આકળો પુછુ રૂંડી પેર. ચોપાઈ-પછી રાજ્યે બેડયા હાથ, બોલ્યો વચન તે
સીદને સાથ; તમે માફ કામજ કર્યું, રૂંડી પેરે પેટજ ભર્યું. ભાગી છે તમારી
ભુખ; હજી કંઈક દેહમાં છે દુખ, કહે સીદ સાંભળે રાય, કહુ વાત સમજે મનમાંય,
મારે માથે છે ગુરૂ એક, તેની કહુ એક વાત વિવંક; તેં ઉપવાસ કરી એક દન,
દિવસ કરીએ ભોજન. મન મળ્યો બત્રીશ લક્ષણે, આપે ભોગ ભવાની તણે; પેદા
કરે ઘણેરો ગરથ, કરે ભંડારો સરથે અરથ; નેટલી ગરને થારો આથ, ગુરૂ શીરાજ
મથું બે હાથ; જે ગમેતો સુળીએ દો, જે ગમે તો આભુપણ હ્યો; જે ગમે તો જા
સાખ્યા, જે ગમે તો મારી નાખ્યા; શું જાણું તારો પુત્ર, કાચુ ભાગ્યું છે ઘરશુત્ર.
મેં પણ મોટા અન્યા કર્યો, તારો પુત્ર હેનેથી હર્યો; રૂંડ કહે છે સહુ ગામ, મેં
ક્રીધું અમારૂં કામ; માટે જે કહો તે કરું, કહોતો જીવું કહોતો મરું; બેડું પાપ મારે
શીર નેટ, ભુખ્યો ન ભરાણું પેટ; હત્યા બેઠી ને દુખીયો થયો, સરથો અરથ
ન ભુખ્યો રહ્યો.

દોહરા-કહે રાજ સીદ સાંભળે, દુખ ન ધરે મનમાં; ગુરૂ ભુખ્યો છે તમતણે
તે ગુરૂ છે કયાંહ. આગળ થયો અધીપતી, દેખાડ્યો. તે કામ; કરે ઉપાસન એકલો
નીરવાણ છે એ નામ; પાગ પડ્યો પ્રયત્ની પતિ બેડીને બે હાથ, તમે કરો ન પારણું
બોલ્યા સીદ તે સાથ. ભોજન કીજે ભાવતાં, અમ કહેથી આજ, મુજને કાંઈક દિ-
જીએ, દેવા સરખુ કાજ; મનમાં રાજો ઓરતો, તો તારે શીર પાપ; શીવ આજ્ઞા
સાચુ કહો, જમ્યા તમે કેમ આપ. ચોપાઈ-સીદ કહે સાંભળે રાય, કહુ જમ્યાનો
એક ઉપાય; પુરૂષ બત્રીસ લક્ષણ તણે, સત્યવાદી સ્વરૂપે ધણે. ને આવે માહારે બા
રણે, હેને મરવાને કારણે; આપ હાથથી છેદે અંગ, કરે દેહ કાયાનો ભંગ વ્રતસંપુ
રણ થાયે એમ, આપે ભાવ ભવાની ભોગ; સંતુષ્ઠ થઈન શકતી જાય; ત્યારે અમેએ
ભોજન થાય; ત્યાંસુધિ બેઠા તપ કર, આયુષ ખુદે તો ત્યાં મરું; ભોગ આપ્યા વીણ
ભોજન હોય, એવિ વાત કહેશે નહિ કોય. કહેછે રાજ સીદ સાંભળે, મેલી
મનનો આંખળો;હું આળ્યો ત્યારે બારણે, ભોગ ભવાની કારણે; કરો સીદ ઉતાવળ
આજ, લાવો સામગ્રી તે કાજ; કહે સીદ સાંભળે ભુખ, તું સત્યાદી રાજ રૂપ,

પરમારથ કરે પરકામ, તારૂં જે નવળાંડ નામ; તારો પુત્ર એણે મારિઓ, અરથ પોતા તણો સારિઓ; હું મારા પેટને કારણે, તમને કેમ માફં બારણે; મારે બચ્ચો જીતવા ધેર, નહિ કરૂં તમારિ પેર. પેટ ધાઓ તો હું નહીં દેઉં, રાજભાર માથે નહીં લેઉં; સાંભળો સિદ્ધ અમારિ વાત, મરતી નથી અમારિ જાત; આપુણ્ય પુરેજે નર મુવો, તે ગયો જુગને જુવો; પર કાજે તજે પ્રાણ, રહ્યો જુગમાં તેને જાણ; રૂઠો ચીતવો મારો જોગ, તો આપો ભવાની ભોમ; જુગમાં રાખો અમાફં નામ, તો ક-રવા દોને એ કામ. છરેપો, જગમાં જીવ્યો તેહ, ખ્યાત ચાલી દશ દીશે; જગમાં જીવ્યો તેહ, કુળ તારયું લઘુ વીશે; જગમાં તે નર જીવ્યો જશે, વિમળ મુણ જણિઓ શામળ. કહે જીવ્યો સપુત તો પર કાજે દે પ્રાણિયો. ચોપાઇ-સિદ્ધ તણિ તે મંડળ માંહ. સામગ્રિ સઉ આણિ તાંહ, કરો કુંડ હુત દ્રવ્ય કાજ, તિલ તાંદુલ શ્રિકૃષ્ણ ચતી-રાજ સ્થાપન નવંદ હેનાં કરયાં, શ્રિકૃષ્ણકૃષ્ણ ઉપર ધરયાં; કરો હુતાશન ભગત જે ન, સ્થાપ્યા તેત્રીસ કરોડ ઉઘાત; કરી ધણિ ત્યાં ધીની ધાર, મદા મગરી અગ્નીની ઝાળ, રૂદેઆયા રાખી મન ધીર, કરયું સ્નાન જઈ વીક્રમ વિરઘ; દેવનું સમરણ કર-યું ધ્યાન આપ રૂદેમાં ધન્યું; જેમ વિવાહનો હોયે દન, એમ સઉનું મહિપતીને મન, બાલી કંઠ કરેણા માળ, સીંદુર તીલક કરયું કપાલ, પુરણાહુતીકરી બહરે લીધુંખ ટમ હાથે તાહરે. ગયો કુળ નીકટ તે દિશ, આપ હાથ છેદે તે શીશ, જયજય શબ્દ કહી સંજોગ, લેજે માત ભવાનિ ભોમ; કરો તપસીનાં પુરાં કામ, માગે તે આપો કામ. ખડગ શીશ મુકે જેટલે, માંમાં શબ્દ થયો તેટલે; રાય ન કર તું દેહની ધાત, કહુ કર એક મારી વાત, ઉડમન અગ્નિયો લોટ, કરો પુતળ તારીજે; મદિકટકા હોમો કુંડ, રીટ થશે તેવી ચામુંડ; પડયું ખડગ હાથેથી તરત, પાળ્યું રાવન વિક્રમનું વરત, થયો તુષ્ટ નેત્રું આરણુ બેસીધે ક્રીડું પારણુ; રાજશીખ માગે જ્યાંદરે, બેસીદ્ધ બોલ્યા તાહરે, ધન ધન રાજ તમાફં મન, જીતે દેખાડુ તુજ તન, નહિ રાખ્યો મારવા કારણે, જેવા બરહ આપ્યા બારણે; બહુ સતવાદી પહેલાં હોય, તુજ સમાન દીકનહી કોય. શાખાશ તુજ પીતાને માત, સાખશ તાહારા જુગતે જાત. મંદીર જઈ ન મોજે કરો, આપુ વસ્તુ તે કરમાં ધરો; આ લેકૃષ્ણ લેકૃષ્ મંદિર સ્થાપ, પ્રસવતી રાણીને આપ. સાત જન્મની વંઝા હશે, પુત્ર બત્રીશ લક્ષણે, થશે એ અમલખ મોટી વસ્ત; હેતે આપુ તાહરે હસ્ત, પુત્રને તેડીને આવ્યો ત્યાંહ, વસે સીધનો ચેલો જ્યાંહ; તેણે આમ ત સ્વામત કરી, રાખ્યો હેત રૂદેમાં ધરી; અમરૂત મેવા આપ્યાં આહાર, જે નવદિઠા કેઈસંસાર, માતકાળ થયો બહરે, માગી વીદાય વિક્રમ તાહરે, કહે ચેલો સાંભળરે રાય, મોટા છે તારો મહી માય, તે મુજ આગળ મેહમું શીશ. પણ ન આણી મનમાં સીસ, કરયું ન બહાડું ધર મુજ, ન કરયો બહાલો પેટનો પુત્ર; કરયું બહાડું પરમારથ કામ; દુખભંજનતે તારૂં નામ, પુન્ય તણો નહીં તારો પાર; આપુ વસ્તુ તુને એક સમ

૨, સમુદ્રકુળે લેઈ ધરજાઓ, અંતકાળ આવેતવખાઓ; વિઘ્ન વળશે ત્યાંહાં તમતણું,
થશે આવરદા બમણું ઘણું; દુરલભ છે દેવતાને એહ, નરપતતુજને આપુ તેહ; વસ્તુ
અતુલબ બે તુજ સાથ; સપુતછે રાજને હાથ, થયુ નગર ઉજેણી બાણ; હરખે ગરગ-
ડીયા નીશાન; નાનુભોટું નયનું આવે, નાનુ સહુ બાવન પુષ્પે વધાવે બહુ દીડા પુ-
ત્રને વાધ્યું હેત, નરનારી માખાપ સમેત, રાજઆવી બેઠો પાટ, કર વખાણ બોલો
હાથ; બોલ્યો વીકરમરાયની સાથ, ફરીફરી શું કહીયે તુને, શીદ થાલી મુકયાછે મુને;
ખરો અરથ તમથી કેમ સરે, કામ ઇશ્વર વિના કેણ કરે; માટે તુજ વચને તે બય,
કાહાડી, મેલ મુજને તું રાયદાવાનળમાંહી જઈ અડુ, વંણી માધવ માંહી પડુ; ત્યારે
વિક્રમરાજ હશે, બોલ શુકનો મનમાં વશે; અમુલબ વસ્તુ બેમાં હતી, કીધી પોપટ
આગળ છતી, એમાં ગુણ ઝાંઝા છે એહ; તપસ્વિએ સોપ્યો આણિ નેહ, કહ્યોબે
ફળનો મેઘ, દીલરીઝયો તે પોપટ તણો, રાજને દીધી આશીશ. હવે રાજ કરોડ વરીશ,
નીત્ય નીત્ય કરો પરકામ. નવે ખંડ મહિતળમાં નામ, જેવુંકામ કર્યું માહાક, ઇશ્વર
નિત્ય કરે તાહફ; એ રીને આપી આશીશ, ચાલ્યો પોપટ વણિકની દીશ.

દોહરા-પોપટ ફળ લઈને વાળ્યો, આવ્યો વણિકની પાસ, શેઠ શેઠાણી રંગમાં,
ત્રીજી મેનાઆશ. મુકયાં ફળ મુની આમળે, મનમાં થાય આનંદ, કળા વધિ પોપટ
તણી. જેમ અજવાળા ચંદ્ર, પુષ્પ નક્ષત્ર રવિ વારશું, આપ્યું તેનં દાન, પ્રાશુ
ફળ તે પ્રિતમાં ઉલટ આણિ મન, ગરબ રહ્યો તે દીનથી. પોહોતિ મનની આશ,
માસ ચાર તે વિતીયાં, વિનતા મન વિશ્વાસ, વણિક તણો જે વાગદો, નીરવે
આવ્યો નેટ, અધી અધિક હેત આરોગી ગયો, પ્રીતથી ફળ પેટ, વીચન વણ્યું તે
શેઠનું, ભોગવી રીઢ ધરમુત્ર; બત્રિશ લક્ષણો બહુ ગણે. પ્રેમદા પામી પુત્ર,
પોપટ પરણાવ્યો પ્રીતથી, મેના કેરી સાથ; અધીક હેતથી તે રહી. હંતે હઈડુ
હાથ, કહે પુતળી ભોજ મુણ. વીક્રમ મહીમા એહ; માથા સાટે લાવીયાં; અરણ
આપ્યાં એહ. તન વહાલો નહિ તેહને વપુ વહાલું નહીં વ્યર્થ; પરમારથ વહાલું
ગણું સાધે પર અર્થ

૩. ચોપઈ-કહયાં પુતળીએ જે વરત. લખ્યાં પુરાણે પંડીતતત્ત; સંસ્કૃત કાળી
દાસે કહયાં, પ્રાક્રમ કથાંતરે થયા; સંસ્કૃતમાંથી શોધી જયા; કહી પ્રાકરત કવીએ
કથા, ભાટ ચારણ કવી જન કરોડ, માગુ માફ બેઉ કરજેડ, અક્ષર ભેર ન બાણું
અતી; બાણનાર સાચી સરસ્વતી, માત દિધી છે માવડી. તેવી બુદ્ધ આવડી,
સાંભળતામાં પાતીક બય; કાયા નીરમળ એથી થાય, મુણે શીખેને હેતે ગાય,
પાંચે પાતીક તેના બય. ભલી વાત ઉપર રહે ભાવ; સમણામાં નહી તેને તાવ
એવું સાંભળી આપે દાન, આ લોહો પરલોકે માન, આપે એકને પામે લાખ,
તેની દે પુરાણે છાપ; મુરખ વિદ્યા પામે વણી, ઇશ્વર આશ પુરે તે તણી, નીરધન

તે તો પામે તન; ભગત નારાયણ નુર; સામદ ક્ષત્રિ પામે શુર; રાજીના રાજ
વામશે, બ્રહ્મ તેજ બ્રાહ્મણ પામશે; ભલી બુદ્ધ પામે તે ભાટ, ચારણ આતુર કેરો
વાટ. કવિ કહે હું સઉનો રાંક કામક કરશે કહુ મારો વાંક; કહે પુતળો સાંભળ
રાય. એવા થાઓ તોધરબે પાય. એમ કહી આકાશે ગઈ, એ કથા સંપુરણ થઈ,
શામળભટ કહે કર્નેડ બોલો જયજય શ્રી રણછોડ.

ઇતિ શ્રી મેના પોપટની વારતા સમાપ્ત.

કાષ્ટનાઘોડાની વારતા.

પવિત્રા નામની સાંભળી પુતળી બોલે છે તે વારતારાજ ભોજ સાંભળે છે.
શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ ચોપાઈ-સિંહાસનનું પુગન કર્યું, બોજે
એસવા મનદું ધરયું; ત્યારે પુતળી બોલી વાણ; સાંભળ રાજ ચતુર મુજણ-વીક્રમ
વીના ન ધરે પાય, અંગે કપુરો કોડીઓ થાય; વાયે રોગ કે પામે મરત, સદાપારખુ
છેજી તરત, હું ચેતાલું આણું દિશદોશમાં દેશે માહર શીશ; મનમાં ગમે તે સાઈ
કરો, પાછા રહો કે પગજ ધરો. ભોજ રાજએ બેઠ્યા હાથ; બાંદ્યો તેહ સખીની
સાથ; પાએ લાગીને પુછું તને, વીક્રમ પ્રાક્રમ કહોને મને. સાંભળતાં પાવન થાઉ,
ત્રેર બેડાં ગંગાજી ન્હાઉ; તેવો થાઉતોપગજ ધરું, નહિતો એનિ પુંજ કરું, બેઠો
હોઠો બેઠી હાથ, મનમાં સમરયા શ્રી રઘુનાથ; રાજ ભોજ હુંકારો દિએ, પુતળી
ચાત વિક્રમની કહે. દોહરા-કહે પુતળી ભોજ મુણ, પવિત્ર વિક્રમ રાય, મહિમા
મુણએ તે તણાં, દોહડા દુખ પીલાય, ગદ ગુમડ પીડા નહી, દોહે વ્યાપે રોગઅલ્પ
મરત્યુ પીડા નહી, નહી કલત્ર વિજેગ.

ચોપાઈ-નગર ઉજેળી માલવદેશ; રાજ કરે વિક્રમ નરેશ; જેવું રાજ શ્રીરા-
મજ તણું તેથી મુખ છે તેને ધમ્મું; નવતેર નગરી છે સાર. ઓછવમંગળ અપર-
મપાર, ઘેર ઘેર શીવનાપરશાદ, વધશનવ ભક્તિ અતી ઉદલાસ; ધરમવન સહુકોની
દેહ; માગતા વરસેછે મેહ; ફળે વનસ્પતી ભાર અદાર, કો ઉપર નવ આણે ખાર;
અજ વાય સહુ એકડા ચરે, અચટતું કો કોનું નવ કરે પારકનું નવ તાકે ધન,
અન્યાય અધરમ ઉપર નહી મન; પાપે પેટ કોઈ નવ ભરે, ચાડી કોઈ કોઈની નવ
કરે, અવર અન્યાય નહી લગાર, સહુકોનો આલે વહેવાર, ખેડુત જનને સંબળો લાગ,
રાજ પામે દસમે ભાગ; સોંધુ અન સહુકોને મળે. વશુધા તેના સફળે ફળે, પતી
વરત પાળે સઉ નાર, કો કોને નવ લોપે કાર શીધવડ અને ક્ષીપ્રા તીર, વૈતાળ
આદે વસે સઉ વિર, ચોરાશી તો વસે છે સીધ, પાશે અને વસે છે ત્યાં નવ નિધ;
શીવશંકર માહાકાળેશ્વર નામ, કરે અણુચીતવ્યાં ભારે કામ, હરસીધ વસે છે ત્યાં
સાક્ષાત, તેની વાણિ વેદ વિખ્યાત, સીધવડ મોટો અંભીર, રાજ કરે ત્યાં વિક્રમવિર,

અનેક પંડીત પુર પ્રધાન, ગુણીજન બચકના બહુમાન; દુખીયા જત આવે છે
 વણુ, રાબ કષ્ટ ભાગે તે તણા. નવે ખંડ ચાલી નામના, રાબ પુરે છે કામના, એક
 દીનસ વિચાર્યું મન; માગશર ચોથનો દન. મણુપતીનું વ્રત સહુ કરે, સંપત્તિ સાદ
 વ્રત આચરે, વીક્રમશેને કર્યું તે વ્રત, નોતરયા બ્રાહ્મણુ સરવે તરત. કીધાં લાકુ
 વરતજ તણા, મળ્યા બ્રાહ્મણુ લાખોથી વણા, પોહાર રાતે કરવા પ્રસાદ, સહુકોના
 મનમાં ઉલ્લાહ, ઉપર દક્ષણા સ્વચ્છી ગાય, ધર્મ કર્યું ત્યાં વિક્રમરાય, વીખસડિકે
 ભોજન કરી, રાબએ થાળ પુજની ભરિ; બાવની ચંદન કુમ કુમ વણાં, ભીતી
 યુષ્પ વીવિધજ તણાં; અરગજ અખીલ ગુલાલ કપુર; તંબોળ મુખ ભોજન ભર-
 પુર. કનક થાળ લીધા છે હાથ, નહી સાથે કોઈ શેવક સાથ; ભાલાચંદ ખુસિનું
 નામ. પ્રથવીપતી આવ્યો તે ઠામ, તે નવબણે બીજી કોઈ, તે સ્થાનક એક કંડીતક
 હોય; સતિપે આવ્યું તે દેહડં, જઈ રાબએ દરશનકડ્યું, માંહેખેડો દીડો એકજન,
 મરવા ઉપર તેનું મન; ખડક ઉઘાડું તેને હાથ, કરે સ્તુતી શીવની સાથ, મસ્તક
 પુજ કરે જેટલે, રાબએ દીડો તેટલે; હાંડાં ત્યાં રાબ કીધ, ધશી ખડક બાઝી ને
 લીધ. શા માટે દેહ ત્યાગજ કરે; કારં વણુ ખુટે તું મરે; આપ હાથ છે દેહ શીશ,
 ઘોબરા કરે છે ધશ. એ વાતનું કહો મને દુખ, ધશ્વર તારીભાખશે ભુખ, સત્યવાત
 તું કહેજે વાણુ, ધશ્વરની છે તુજનેઆણુ, ત્યારે તે બોલ્યો દુખી. શી વાત પુછોછો
 મુખી, દુખ સાંભળે શું સરશે અરથ, માટે બધાવ્યો છે ગરથ. શું ધેર આવશે
 સાતે વારાણુ, શું લાખેણી વામશે લાહાણુ; જે કામેઆવ્યા ત્યાં ભવ. દીશોછોકોઈક
 રાવ, દિશોછો કોઈ અદ્ભુત રૂપ; ડાહાપણે દીશોછો ભુખ, બહુ છું દીશો ચોર,
 નીશાતો અડધી છે ધાર. શાહ હોય શીદ આવે બહાર, વિકટ ભયાનક અનં ઠાર,
 તે માટે પુછેશું થારો, મ્હારું દુખશું તમથી જશે, પરદુખ ભંજન હોય કોય,
 વિકરમાજીતતે નામે હોય, તે બહુ છું ઘેલાલોક, પરદુખભંજન કહેનેલોક, આવે
 બાપડા બચક જન, તેને શેર એક આપે અન; તે બચક નલખટકરે, બુડાં વખા-
 ણુ વિક્રમનાં કરે; હું તે આશા કરતોનથી; તો તુજઆગળ કહુ કથી; વાતો કરતાં
 બશે દીશ, તસ્કર બહુ છેદશે શીશ; માટેખડક અમારું આલ, તુતારે મારગચાલ.
 દોહરા-વિક્રમ વાણિ ઓચર્યો; સાંભળ મારા બ્રાત; તારું દુખ ભાગુ અખો, સાચી
 કહેજે વાત, તમો નામ જેનું કહ્યું; વિક્રમસેન જે રાંક, તે હું શેવક સરવના, ક્ષમા
 કરો મુજ વાંક. આશને શુભતણે આવ્યો છું તે કાજ; સક્ષેપે કરો વારતા, દુખકરો
 સહુ તાજ. તારું દુખ ભાગુ નહિ, તોધશ્વરની આણુ, તિરથવ્રતનું ફળ નહી. પડીએ
 રો રો ખાણુ, તે વાતે મુરજ સાખીઓ, વચમાં બ્રહ્મા ધશ, તુ સાચું બોલે નહી,
 તો તારે તે શીશ, વીખજ હઠી હરખીયો, બોલ્યું માહારું બાવ્ય; વાત કહુ મનડા
 નાહા. રાબવં પ્રજની રાવ

ગોપાઈ-પુછાછો તો મુણને તમે, પુરવ દેશ વસુ છું અમે; કણોળ્યા આદ-
ણુનિ નાત, છું કુંવારોમારી જાત; પરણવું સંપતનું કાણુ, નથી માહારી પાસે એક
દામ. અતીત એક આવ્યો મુજ ઘેર, બેઠો ત્યાંસોકાતુર બેર. તેણે કહ્યું કાંઈ આપો
આહાર, કહ્યાં ઘણુ ને લાગીવાર, મેં દુખમનમાં આણ્યું ઘણુ, નારી ઘર પનોતાતનું;
ત્યારે તેને કીધી આશ. પ્રીત કરી બેઠો મુજ પાશ; મેં તેને જમાડ્યું અન્ન, મુજ
ઘેર રહ્યો અદન. તેના મનમાં બુદ્ધિ ઘણી, પ્રદક્ષણા કીધી પ્રથવી તણી; તેના હૃદ-
યે હેતજ ધરી, ત્રિયારાજની વાતજ કરી, ત્રિયારાજ છે દક્ષણદેશ, ત્યાં નારી નવ બે
બન વેશ સ્વેત બધું રામેશ્વર થકી, બાર મલાર છે દક્ષણ દેશ ત્યાં પુરૂષ નવખોળે
મળે; અશી બોલ કોઈએ નવ કળે, વળી ત્યાં કામળગાર ગામ; કામરૂ લોક કહે છે
નામ, ને દેશની કહું તે રીત, મુજ સાથે બેઠી છે પ્રીત; પુરૂષને પરવતકરે. રાતદિ-
વસ તે કીડા કરે, કામે દેવને ત્યાં બહુ બાર, કામળગારા લોક અપાર; સ્ત્રી થકી જે
કરે નેહ કામળગારી તેની દેહ, તેને તો નવ દુખે કામ, તેનું લઈ કકે નહી નામ,
ત્રિરાજ છે ત્યાંથી દુર સ્ત્રીને બળ છે ભરપુર, પુરૂષ ધણા નેસે છે ત્યાંહ. કામવ્યાપે
નહી તેને ત્યાંહ. મોટે પુરૂષને માનતા નથી ગોપ વાસ શું કથીએ કથી; પરમુલક
પુરૂષનો વાસ, નેથી ચાલે છે ઘરવાસ; ચંડે મોટે ચંટેકામની, દુધ પંથે બાઓદામની
દેખે કોઈ પુરૂષનિ જાત, ઘોટે ઘાડી ઘેર લઈ જાય. બક્ષ ભોજનદહ રાખે પાસ, ભો-
ગવે છે મુખ ત્યાં ખટમાસ, વળી સીતા તણે છે શ્રાપ, કરોધ કરીને કહે છે આપ;
રાવણ મુઝો કલપાંતે ઘણું; તેણે હરણકર્યું મુજતણું, મોટે એ સ્થાનક નર જાય.
ને તો નિરચે નારી થાય; લંકા મઢની શોભા ઘણી, સીતા બળે છે રાવણ તણી હ-
નુમાન ત્યાં રહ્યો રખવાળ. જેવી કતાંત સરીખો કાળ; રાવણ હાકી કહે જટલે; હનુ-
માન હાંક વાગે નેટલે, વીશ જોજન મુધિ સ્થંભળે પુરૂષનું પુરૂષાતન ટળે; મોટે ત્યાં
ઝાઝી કાનની, નાહ ભુતળ એવી ભામનિ; પુરૂષ તણી તો ખોટે કરી, વિવ્રળ છે
મળું મુંદરો જેન પુરૂષ જે આપે હાથ, આનંદ કરે તેની સાથ, ખટ માસ મુઝી આ-
નંદ કરે, કામનીનું ને પેટજ ભરે. નથી ધણી ધણીયાણી કોય. પુક ન લીધે તેનિ
કોય; તેને તણે કોઈ નવદેશ્રાપ, નથી બેસતું તેને પાપ, જેને ઘેર પુરૂશ છે બહુ, ધન
વંતો તેને કહે સહુ; રાખે અગોચર દામ, અનેક ભેદ કરે છે કામ. રાખે ગુપ્ત ન જ-
ણાવે કદી, સાંભળે નહિ હનુમંતા સદા; સ્થાહ સાંભળે નારી થાય, નેતો ને કામેથી
જાય. એમ સાહિઆણે જેમ પીપળાન, પુરૂષને કાઝુ છે માન, તેણે મુજને એકું
કહ્યું, તે મેં એક ચીને કરી લહ્યું. વળી તે પછી મેં વાત મીત્રસાચું કહેા સાક્ષ-
ત સરવે નારિઓ એધાણ; કોઈ એક ઘેર અણીમાન; પુરૂષ સામિ કો બેતી નથી,
તેવિ હોય તો કહેાને કથી.

દિહી તેવિ એક હકીકત પુછી તેહનિ, વીધી તેનો પાર, તુજ આગળ માંડી વાત કહુ
નિરધાર. એક દીવસ તે કામનિ, યદ્યં ઘોડે અસ્વાર, નિકળી પુરૂષ પાડવા અરણ્ય
વન મોકાર. નારી ત્રિપારાજનિ ઈંદુમત જે નામ; જનિસ લક્ષણો વરણુ, તેમાં
પર્મ નિધાન. ત્યારે કળા ગ્રગ લોચનિ, કચન વરણુ દેહ. એ સમે ગર્ધ, સળી સંગાયે
તેહ. શશીવદનિ, વરસ સોળની, પરમ પદમની નામ; પુરૂષ દીડો એક રણુ વિરો,
આવિ તેણે કામ, ધરીને તેને કાલીઓ, દીડું સકામળ અંગ, જાવા લાગી નગરમાં,
ખેસાડી તુરંગ, તે જાને પ્રાણુ હતો, પોને ખોલ્યો વાણુ; શા મારે લેઈ જાઓછા;
મુજને પ્રાણુ જાણુ. નથી દ્રવ્ય મારી કને, વરનો છું હું રાંક, નથી અન્યા હું
લાંચિયો, શોછે માહરો વાંક, દુખ થયું છે માહરે, જે વેશીછે ભુખ, વાટ બુવે ધેર
છોકરાં, તેનું મોહોટું દુખ, પ્રણુ પાએ નમુ; દઉં આશીશ બહુ ખર, લાખ દકા
પામ્યા અમો, જે જવાદો ધેર. ત્યારે તારણુ ખેલીયાં, જાવા ન દઉં મુજ ભરધાર;
અમતમેવા અતી વણાં આભુશણુ સણુગાર, આનંદ કરો ખાંચા પીચો, ભોગવો
મુખ વિલાસ. વિસારી મેલો છોકરાં; સદા રહો મુજ પાસ. ત્યારે ને પ્રાણુ કહેધીક
ધીક તુજવામ, વારે જાતાં કાલીઓ, ને કરે ભરધાર. માનુની નામ છે તાહર; એમ
મળે અહંકાર; લગ્યા લગાડે નારને, તારું નામે ભાર, પારવતીનો શ્રાપ; છેપુરવં
નારી શિખ માનુની ત્યાં માગી કરી, ત્યારે હસતા ધર; ને શ્રાપ પ્રિથ્યા કરી, બેઉ
પોતાનું તોલ; પરમ વચન એવાં કહ્યાં, પ્રાણુ ભરડા ખોલ માન મુકી તે કરમરે
નર તે નારિ પામ. મુજને મુકો માનુનિ એ છે મોટી આશ.

ચોપાઈએવાં વચન પ્રાણુનાં મુખિ, ચડી રશ નાનિને વણિ; ઉતારિ મુકો
તેહને, પ્રનિજા કરિ દેહને, પુરૂષ હાથનું અનન જમુ; પુરૂષ શંગ વિલાસ નરમુ,
પુરૂષ વસ્તુ ધર ન અંગ, પુરૂષ પશુનો ન કરું સંગ; દમ્પ પુરૂષને દુખ આપ, ને
પ્રાણુ તુજ મસ્તક પાપ; એમ કહીને વરમાં ગર્ધ, આપ મનનાં ચિંતા થઈ; કરવા
માંડી પુરૂષની વાત, ત્યારે તેની ખોડી માત. પુરૂષ સાથે કરોછો વેર. ને નહિ છાજ
માહરે ધેર, મુજ ખોટ છે પુરૂષનિ વણિ, શોડાઈકે ન આડે આપણિ; મારે મનમાં તુ
પરહરે, રૂડો વર બેઠને વરે; તોતું માહરી પુત્રિ સતી. વરા તમે મન ભાવતો પતિ;
ત્યારે રાણીએ વાર કહયુ, જ્ઞાન પોતાનું મનમાં ધરયું; પદા ચાર ધર્યાં જે બ્યાંહ;
તોરણુ બાધ્યાં મોહો લગ્યાંહ, માહોલ મધે દયા છે ચાર, શપત સઘળાં છે બાર
સત દાસ પોતાનિ સાથ. ખાનપાન ને મુખ વીલાસ; મોહોલ કરાવ્યા કાકડમાખ,
કર કાલી બેસી વરમાળ. તે ગામમાં ડરેડો ફરે; તે નારીને વર જે વરે, વણુ ખોલાવે
મંદીર બધ, ચાર પોહોર એમ કરતાં ચાપ, પેડો બહાર જઈ ઉભો રહે. આજે
બેસો કે નવ કહે, માતુશકાળ ચાપ બેટલે, તેતે તરને કાલે તેટલે, વીધી નાક તે તરિ
કરી, સામં વદન કરે સુદિરિ, મુજ બાંધે હાથ, સારિ નાકને વાલે વાથ, માહ

માર આપે તેહને, દેછે દુખ પુરૂષ દેહને, કાઢાડી મુકે નગરની બહાર, એવિ એક બરાવર નાર, એમ પુરૂષને અદકુ દમે, પરણવા કારણ રણમાં ભમે.

દોહરા-પ્રતિજ્ઞા તેને એટલી, આવે પુરૂષ કો બહાર, રૂપ રંગ જીવે નહીં; નવ બોલે તે નાર, મનમાં તો તે બોલાવશે; કોણ બોલે કાળ, તેહ થકી વેરોકરે; આરોપે વરમાળ. હુકમ એરાણી તણા: મન ગમતું તે થાય, ત્યારે પુરૂષ પરવરે, બીજે દેહરે જાય, બોલાવે બીજી વરાં, હેતે દેબે સાદ, તેય રણ તોડી પરવરે, આણિ મનઉલાદ, એટલે ઊભા ત્યાં જઈ, મુણ ભોજ બે વાત, ત્યાં પુરૂષ તે પરવરે, બત્રીશ લક્ષણ ખ્યાત બત ભાત કે આતુરિ રૂપરંબ બહેવાર, વણદીઠે બેચા વિના, બે બોલાવે પાર. ચાર ચોથ તોરણ છોડતાં, મન થાય પ્રશન, ત્યારે તે નાર તણું, નર પામે દરશન, કદાચીત એવો વિચારિ તે પેર, સાદ કોણે કર્યા: નથી, ગયો નહી તે ઘેર. દુખ ક્રાંધા કરોડ તેં, એવિ નમેરિ નાર, સાદ કોણે કર્યા નથી, કોઈ ન પામુ પાર, તોરણ બાંધ્યાં બારણે, તે કનક એધાણ, ચારે ખુણ ચારછે કનક પાંખી મુજબ, એકજ પોપટ પાણિયો, બીજી મેના હાય, ત્રીજી ઢેલ છે દળકતી, ચોથો મોરમાન મોઘ, ચાર ચંચી છે કનકનાં, તોરણ પાંખ; કાને તો મેં સાંભળ્યાં નથી દીડા મેં આંખ, ત્રિયા નાજની તારણી, નરખી મેં વિશેક, હોકારા કરિ પરવરી, એ વીનતી છે એક. ચોપાદ-મુળજે રાજા વક્રમ તમો, તે બેગીરે પુછો અમો, તે દીવસનો લીધો પાર, ત્યારે અમે કીધો વિચાર. હવડા વહે છે બેબન વેશ, જઈ આવું હું દક્ષિણ દેશ. તે બેગી વિહાય કર્યો. ત્રિયારારાજમાં હું પરવર્યો; વિચાર કરૂ તો લાગે વાર, કહું સંક્ષેપ તે વિચાર, સ્વેતબંધુ ગમેશ્વર નામ, જઈ પોહોત્યોહું બારમલાર. નારી નૌતમ કરી દાર, ત્યાંદેખારે હેતજ કરી, બહુજ પ્રતિસ્રિયો તણી, ચારત તણી, બહુ રિત, મોહ વશ કીધી મારી પ્રિત. રીતભાર તો તે નહિ ખુવે, જે નર સ્ત્રિના સામું જીએ, સ્ત્રિની સાથે નેહજ કરે, દેશ દેશાવર રજળતો ફરે. બોલે તે વશ થાએ અડયો, તે નર કાળાચક્રમાં પડયો, મારૂ મન તો નાં વશ કરયું, કોનુ કહયું. હઈડે નવ ધરયું, કાને સાંભળી તે કામની, નહી ભુતળ એવિ ભામની, તેના લોક કરે નવધરયું, કાને સાંભળી તે કામની; નહી ભુતળ એવિ ભામની; તેના લોક કરે વખાળ. મુજને વાળ્યું મોહનું બાળ, મારે ચીતેરોમરોમ થયો, તે નારીને મંદીરમયો, પદમણીને મળ્યાની આશ; એવો મનમાં થયો ઉલ્લાસ. ચાર સાદ દેરો કોડશું, તોરણ આવ હાથ છોડશું, વળતી પુરણું બાળ કુમાર; ધરમુત્ર મારૂ રૂદે દાર, એગ કરી રહ્યો એક રાત, પછે આંધ લીધો ભરભાત વિધ્યું નાકને ઘાલી નાથ. મુજ દોરીએ આંધ્યા હાથ જીજવડે લોવડાવ્યું મુખ, એમ દમીને દીધુ દુઃખ, મુજને બહુદીધારે માર, એમ કહીને કાઢાડયો, બાહર પીડા પામ્યો દેહજ ધણી, વાગી હાક હનુમાનજ તણી; પુરૂષમાંથી હું ગયો. નારીવીતા નપુશક થયો ભૂડા મોહાડું લેધને વળ્યો, સહોદરને હું આવી મળ્યો; તેને તુજને કીધો વાદ, વિરાતુ દિહુ માહરૂં નાક, લોક

મળ્યા છે આરે પાસ, સહુડો મળીને કાંધું હાથ, ધણે દીવસે તું આવીયો, ત્રીયારાજ તારણી લાવીયો; બોલ તણાં મેલે છે બાણ, વણ ખુટે બય મુજ પ્રાણ; માટે મનમાં એણું ધણુ; વિક્રમસેનને જાણુ કરયું. પરદુખભંજન કહે છે નામ, માટે તેથી થાયે કામ. હું જાતો ઊઠેણુ આમ, નીંશા પડી રહેયો આ કામ. વિચાર કર્યો મે મનડા વિશે, વીક્રમ દુઃખ કેમ ભાગી શકે; આપણુ માનવીનો અવતાર, નથી સરવાનો સમાચાર. માટે તેને શીઠ દુખ દેઉં, તેનું પ્રાચીત મુસ્તક દેજી. વીક્રમ તો મનાવેમન, અમલસ કે આપે ધન, માટે ત્યાંહાં હું નહિ જાગી. શીઠ તરણાથી હળવા થાજી. એમ વિમાણ મનમાં ધણું, દીઠુદેહેર શીવજી તણું; મુસ્તક પુજા હેતે કરું. શીશ સમરપુ ને હું મરું; મુસ્તક પુજા કર જેટલે, હાથ તમે જાલ્યો તેટલે. ઊપજ નીપજ આહારી, તમે અત જાણો માહારી, તમે કહો તેતો હું કરું, મહોતો જીવું, કહો તો મરું. દોહરો-વિક્રમ કહે છે વાંકને, સાંભળ મીત્ર સુજાણ, આપવાત જો તું કરે, કશ્વર કેરી આણુ. તાહર દુઃખ તે ભાગશે. શ્રાહર સીદ માત, સત્ય વાત સાચી કહું, વાણિ વેદ વિખ્યાત. ત્રિયારાજની તારણી, કાણુ આણે કામ. પાએ જગાડું તાહારે, વિક્રમ માટે નામ. અંદ્ર સુરજ બે સખિયા, રામ દવાઈ ખાઉં, આ વેળા આણી ઘડી, દક્ષણિ દેશે જાગી. એક વરસનો વાયદો, પાછો આવુ આ દીશ, વળતી આપણુ બે જણા, સાથે સમરપુ શીશ. આજ સ્થાનક તમે બેસજો, નીરમે થઈને આપ, નાશી જાઓ મહોલજ વીશે, તો પ્રસાદત્યાદીક પાપ, રાખ્યા વિપ્ર તે સ્થાનકે, પોતે પુજા કાંધ; માર્ગો હુકમ દબુરનો, પ્રાહોરો પંથજ લીધ. પુર માર્ગયાં મુકયા, મુકયા સરવે રાજ; કશ્વર ચડી પરવર્યો, પરદુખભંજન કાજ. તેણે બદતાળ વરને, સમરી હરસાધ માત. ચાલ્યો દક્ષણ દેશમાં, લાધિ માજમ રાત; વિપ્ર વેસ આપે કર્યો, પલટયુ પોતે રૂપ; ઓળખીતા આવી મળે, કાંઈ ન જાણે ભુપ, ધેર વાટ જીવે ધણી, ચીંતા મન નવ થાય, ઇષ્ટ ઊપાસીક એહ છે. જાંજ્યો કેને નવ જાય. આણુ કરે વીક્રમ તણી; પ્રધાન કરે છે રાજ; પોતે પંથે પરવર્યો, પદુખભંજન કાજ. ચોપાઠ-આલ્યા ર જા દક્ષણ વાટ, નહી મનમાં આવે ઊંચાટ, ગામ એક બીજી લાટે, નીંશા પાટે ત્યાં વાસો રહે, જ્યાં તીરથ આવે ત્યાં નાહાય, આપ દિલટમાં ચાલ્યો જાય, પંથ વિચાર શું કહિયે કથી, સંક્ષેપે કહુ સરવથી. સ્વેતઅંદુત કન્શન કન્યું, હેત આર્ષાને દહડું ધરયુ; ગયા જ્યાં છે આરમલાર. નારી નૌતમ ઠરો ઠાર; થયો આપ જોગીને રૂપ, ભારે જોગી નર અદભુત, આવી સહુડો પાએ નમે, દુખ ન દે કોઈને નવ મમે નારી શું નવ જોડે નેહ; કેમ ચુકે સત્યવાદિ દેહ; સહોહર પરનારી દણે, ધુન્યવંત ઘાતા છે ધણો. નારીનુ સુણ્યતું નામ, મહી પતી પોદાચ્યો તેણે કામ; તેને વારે જાંજા લોક, આ પેલા જાય તે ઠાક. કોઈ તણું વારયું નવ કન્યું, હેત આણી રૂડીઆમાં ધરયું; ધીરવીર માહા દ્રવજ થઈ; બેઠો તેને આસન જઈ.

પ્રતીજ્ઞા પાળવા કારણે, તોરણ દીઠ પેહેત્ર ખારણે, પોપટ પંખી સહુ પુરણ. દીઠ નયણે એ એવારણ, બેઠા ને સ્થાનાનમાં ઠરી, મચ થયું સવળી મુંદરી; માન સાહેલી સરખી નાર. સહુકો આવી રાણી પાસ. બહાર કાઢ આવ્યો છે રૂપ, દીશે છે પૃથ્વીનો ભુપ; દંડ યહી દીશે છે નવો, જગે અરબુન બીજે હવો, વરણ વાર કે અગ્નિ ધરમ, દીશે ભારે એનું કરમ; કોઈ એમ મહીષતી મોહાટો હંસ, દીશે છે કો દેવનો વંશ, જેવા હુકમ હો કીલએ, વચન હાયા મથિ લીલએ; તર રાણી બોલી તે વાર; બલે આવ્યો ને આવે છે ઠાર; સારો ભુડો આપણે કરો, પુરણ નહી મારે મન વસ્થા, નવ જોડે હું એનું મુખ; દંડ પ્રમાને બનણું દુખ. સહુનું નાક વાંધે છે એક, એના વાંધુ બેકે વીસેક, એનું રૂપ છે અતિ પ્રચંડ, એને આવો જનજો દંડ, ચરઆ એના સખીષો બચ, આઠાન જમને બેઠો રાય; નહી આદર ને નહી મનમાન, નહી ફેરફાર પાન દાહરા-રાજા બેઠો સ્થાન ધઈ; સમર્થા હરસીધ માત; આનવ કો પારો નહી. કેમ્બુ શીજે વાત, સુરણ લગી જુરણ થણી. હવે શી કરવાં પેર; વાંધ વાટ બુલે નહી કેમ જવાશે પેર. પોહોર ચારમાં પારખુ, હાર છત્રી હોડ; પ્રસન થાય અંખીકા પોહોરે મનના કોડ.

ચોપટ—સમરચો આવો વિર વધતાલ, સમરત આવ્યો તકાલ કેમ સભારયું મારું નામ, મુજ શેવકને કહે કાંઈ કામ, વીકમ કહે બલો તમે, શું વિસ્તારી કહીએ અંના, કાંઈ એક મન આપણુ છીલએ. નો છત્રીને પ્રશ લીલએ, થણાંક કીધા મોટાં કામ, મોટું સંકટ છે આઠામ; કરો ઉપાય કાંઈ રૂડા આજ, જે વાત આપણી રહે સાજ. એવા રાયે દીધો ઉપદેશ, પોપટમાં કીધો પ્રવેશ; કતક પોપટને તોરણ જકનો, વધતાલ જકને તેમાં અડ્યો, પોપટ બોલ્યો નેને હાર, જેમ સંભળે પેલી નાર; નહિ પડરને ઘરમાં સાર, આશ્ચર્ય પામે સહુ નાર; પોપટ બોલ્યો આણી ધીર, બલે ધસારયા બિકમવીર. દાહરા-બલે પધારયા તણજી, મોટું ને તમે કામ; ઉજણા પત્રી છો તમે; પરદુખમંજન નાન; ભાગ્યએ પરતી તણુ, પત્રીત કીધો આ હેરા; દેવવંશી દીશે તમે, વીકમ રાજ નરેશ, ચક્રને આણુ તારી ફેર; પરદુખ ભંજન હાર; સકળ લાહે તું વારતા. જેગરપુર દાગાર. પામ દંડ છત્રા તમે, છત્રા વીર વડતાળ; પાળો ભાટ પ્રજ તણું, દુખનાં આણુ કાળ, રાના કાળ હસ્તિ તણો; નપમ જેને ધેર; ને પધારે મેજમાં, કોણ કાજ કોણ પેર, જેને ધેર રહુ બનો, તે છે ચતુર મુજાજ; નારી કે ને મદમગી, બોલે રૂઢી વાજ. તેવે બ થયું નથી, અભ્યા બિકમસય; નહી નો માન મુકી પરી, આવે પ્રભાવી થાસ, વીકમ કહે શું સંભળો, પત્રીત તારી બ ; રમે કેમ આજાગ કહે, આ કપાલી સાત તેકમ મુજને એજાખો બહી મારી બા; મુજને કેમ બાચાવડ; સાચાં કહેને વાત.

ચોપટ—ચોપટ કહે સાંભળ રાજન, પત્રીત છે તોરણમંજા અણુ ઉજો કેમ

છાના રહે, તારાનમ નવખ ડે રહે, તારૂં દરશન જેને હસે, સુકાં ઝાડ નવ પલ્લવ થશે; મુરખ જે કરશે દરસન. સારદા માત તેને પરસન. મહિમ તારા દરશન તણે, નેહ વધે છે મુજને ધણે; ઇશ સજેમે રહેશે રાત, પથે ઉઠી ભણે પરભાત, નડતમ વાતક ધ એહ મ્હો, મારા સમજે અહિયાં રહે. તમ વારતા નો મહિમા લઉ, હેને હું હું કારો દઉ, વણુપુન્થે યવોત થાઉ, ઘેર બેઠો મગાજળ નાહુ, જે કો બાપુશે તારી વાત, પવીત્ર થાશે તેને ભત; આવ્યા છો તો પાલન કરો, બહારી રાંઠને બાહિ ધરો.

દોહરા-મહીપતિ મુખે બોલીયો, સાંભળ પંખીવાત; તુજ આગળ હેને કરી કહિશ રૂડીવાત, આમદિર મુરખ તણું; મુરખ કરો કામ, માટે નહીં કર વારતા ચતુર તણું છે કામ, પ્રીત પરનારી નહીં એવાં મુજ ભત, સાદ કરે હેને કરિ; તો હું પુણ વાત હુકમ કરે ધરમાંથી, જેમ હું સુણુરણુ; તો હું તુજ આગળ ખરી, વાત કર બે તણુ ચોપાધ-પંખી રાય બે વાતો કરે. માનુનિ બેઠી મનનાં ધરે, તે નો બેઠી ઉતક ગણે, કનક પોપટ છે એમ તણુ. જડરૂપ તે કેમ બોલીઓ, ધરમ આપે કેમ નોલીઓ; વાંકમસેન કાને સાંભળો, તેન કામ આવી મળશે બેનું છે નવખંડ નામ તે કેમ આવ્યા શ્વને કામ, પારો ઉભી હતી સત કાસતે આવી રાણાની પાસ આદર્ય એ શું ન કરો વાદ, હેત કરીને દો તમે સાદ; એકએ એ વાતો કરે કરી, અચરત મારા મનનાં વશી. એક વરને શું તરણ થાય, બે તોરણથી પાછો જાય; ચતુર તે સડકો મન ધરે, એકએ એ વાતો શી કરે, એમ કહી સહુ પમે નના, વાત રાણાના મનમાં મમી; મન ભાવ આણી ઊતાર; આપે પોતે દીવાં સાદ. બેઠો રાજ ધીનજ ધન, બોલાવ્યા બહુ હેતજ કરી; કહો વાત પોપટની શાય. મનનાં આશુને ઉલ્લાસ. એવું કહીને નારી નમી. વીંકમસેનને વાતજ મમી; ત્યાર તોરણુ એક છોડાયું રાજનું હામડું હરખયુ; જમ બેઠો ત્યાં તોરણુ તળ, વીંકમ કહે તે કોઈ ના જો.

દોહરા-પોપટ દે હું કારોડા વિક્રમ કહે શુભ વાત; ધરમાંથી સડિ માભળો, પેહેલી માતજમ રાત. ચીત્રમણમાં જે લખે, તેમ બેઠી સડિ નાર; મન છે એ વાતમાં મડિકો કારોડાર. ચોપાધ-વીંકમ મન મુકીને આંખ, બેલ્યો પોપટ કેરિ માથડોરવ નામુ કુકણનાં દેશ, કપુરશંક રાજ નરેશ આખા કુકણના ને પખી, અલખદેશઅલખન છે રણી; અતી ઘોડા ધણાં ધરમુત, નહોતો પેટ પોતાને પુત વીત્યાં વરસઆપે મ્યાન. તારે એક પુત્રની છે આશયથી તેણી હીમાં સન્માન, પોથી છોડાવી દીવાં માન, પંખી નહે એ પ્રીતજ ધારો, પંચ લખ સ્વચ્છ તે માન કરો; પારથીવ કરતાં પાતીક જશે. તેના પ્રતાપે પુત્રજ થશે, વીંકમોનું વાક્ય ધરમું. કહ્યા થકીને બમણું કરવું. પ્રસન્ન થયા જવ બોળો ઇશ ટળી ગાથ હતીએ શીશ, ભગવાન રોવાથી ભાગ્યજ બાપુ, વંકીયા મેહેનુ શી-રથી ટળ્યુ; પુરે માસે પ્રસન્ન થયે પુત્ર, મુજાહાર ધણાં ધર મુત. તરીયા તોરણુ બાંધ્યા માર. અંજળ આય નમરની નાર, વેહેલ્યાં બોળાણાને પાન, બચક જનને દીવાં કાન, બોજન

કરાવ્યું બધું મામ, એમણે વરત્યા કામો કામ આનંદકીર બહુ દીન વહી ગયા, રાજકુંવર ઘેર મોટા થયા. શુકલ ચંદ્ર વાંધે છે જમ, રજ ખીન વધે છે તેમ; ધન અંકુશને છત્રજ ધણાં, મળે મીત્ર પાસે સોગણા, સાત વર્ષનો થયો જ્યાહરે, નીશાળે મુકયો ત્યાહરે, લણતર વીવીધ પેરનું લણે, લણ્યો લેખાં લાખોના ગણે; એક સુતાર તણો છે તત્ત; તે સંગાથે મળીયું મન, જીવ એકને જીજીવી દેહ, પીત જેવી બપઈયા મેહ; એક ઘડી અળગો નવ થાય; મોટા ભાઈ કુખે કહેવાય, રમે જમે બેશીને માંહ, કશે અંતર રાખે નહી, તેને ઘર તે પોતે બચ, જેવું હાજર તેવું ખાય; રાજકુંવરનો જે શણગાર તે પહેરા હીંડે સુતાર, બે જણ સાથે ઘોડે ચડે, રીસ કરે તે સાથે વડે; માત તાત મારે મોશાળ, સઉથી અળગો તેનો બાળ સડિકા રીસે મનમાં ઘણું વચન કે મલી પુત્રજતણું, રાજ આણે અદકી રીસ, બણે અનુ છેદુ શીસ, તવ કુંવરે જણી વાત મારા મીત્રની કરશે ઘાત, પીતા આગળ પ્રતીજ્ઞા કરી, આપ અંજળ પાણીની ભરી; મારા મીત્રને મારો તમો, સત સાથે મરશુ અમો; એમ ચેતાવે બધું મામ, મીત્રતણુ કે નવ લે નામ; એમ કરતાં થયા બહુ દીન, સુતારે વીચારયું મન. દોહરો-શુળી ઉપરસાથેરા ગુણકા ઉપર નેહ, રાજ સાથે પ્રીતકી, જીવ ઉપર છે એહ, ઘેરે કરીને પરહરે, વીચાર કર મન વાજ, મારે મહાર વહાલ, પણ પાણી પહેલાં બાંધુ પાજ, એકદીન મીત્રજ વરગમાં, બેઠા છે એકાંત; હાર્ય વીનોહ આનંદમાં; શીત થકી કાંઈ પ્રાંત.

ચોપાઈ-સુતાર કહે સાંભળરે મીત્ર; તારી પુધ છે પુન્ય પવીત્ર; કાંઈક માણુ આપો મુરે, ખગે મીત્ર હું જાણું તુને, રાજકુંવર તે બોલ્યો સાથ. આણું વચન બાંધવને હાથ; જે માગો તે આપુ માણુ, મીથ્યા ન કરે તાહરી વાણ, તુ જાહરણુ કરે દેહ ત્યામ; કહે તો સોંપુ કોકણનું રાજ; સુતાર તવ પાયે લાગીઓ, મારી વીધા અદકી જાણું, બે વચન હોયે તુજ તણું; મુખું મુજને કહે છે નાત. કારીગરે વચન તવ તે એક માખીઓ હવડાં હુછું બેબનવેશ, મુજને જવાદો પરદેશ. મારી ભત મુકમ આલીને ન્યાલજ કયું પરદેશે ભઉ પધારો બાંધિ લીધો વચને કરી નાકહેવા જી નહીતે ફરી વાર મીત્ર વહેલા આવજો, મારે કાજે રમત લાવજો; તુજને ઘણેરા દેશું માન; ત્યારે આદશું બીડીપાન, મળ્યો મીત્ર હૈડે બોવીયો સુતાર પરદેશે આલીયો. માત તાતની કીખજ લાંધ; પોતે પધે કર્યો છે લીધ, પછે પરદેશે મરણું પ્રયાણુ. ભત શારીમણુ મહારે લ જાણુ; પરદેશે પરવરીયો ત્યાંહ, મીઠા મેરાવણુ આવ્યો જ્યાંહ, વીધીકરમાના વેશજ તણો. સુતાર એક કારીગર ઘણો. આપ ઉતર્યો તેને ઘેર. સુતાર સેવા કીધી બહુ પેર, વીધા લણવાને ત્યાં રહ્યો; સંવત્સર એક વેગે થયો, કરે તેના ઘરનું બહુ કામ; રખીને આપે દહાડી દામ; એમ કરતાં થયાં વરસજ આઠ, હડતાં આવડ્યો ભારે વાટ; શુરે તે પ્રત્યે કહે બહુ પેર. બધે બાપ હું તારે ઘેર; સુતાર

કહે સાંભળ તાત; તમ આમળ કહું સાચી વાત, મારે મીત્ર રાખનો તન, તે સાથે મચ્યું છે મન, તેને કહું બંધવ આવજે; મારે કાજે રમત લાવજે, તેને દેવા શું લેઈ જાઉં હું જેને ઓસીઆળો થાઉ; કહી તમોને શું કથી તેથી દેશ જવાતું નથી, માત પીતા ઘેર ભેશે વાટ, તે મીત્ર કરતો હશે ઉચાટ; નઉતમ રમત મળશે ન્યાહરે, અમો દેશ જાશું તાહરે.

દોહરા-વીંધકરમા કરે વીનતિ, પોહોંચે તારા કોડ; અથ આપુ કાષ્ટનો, જા ઘર મોડા મોડ. દોરી સંચે ચાલશે, જેમ કહુ ટેકાણુ; પાણિ પંથાથી આમળા વાર નવાં વખાણુ, મુરખ કળ નવ આપજે. રખે જે તારે હાથ વીનય કરી સંચો જાહુ; વાત કહી તુજ સાચ; સંચજ સઘળો શીખવું, તુરંગ કેરાં ઠામ; પુરવ જન્મ સંચે કરી, પામ્યા તો ઇનામ; સઘડો જવ પાટીયાં. સતર શેરનો ભાર; ઉકેલી જે સજ કર્યો, લાખેણો તો ચાર. પવન વંજે સાંચરે; જે ખેડે સુખશુભકો થઈ ભુતના પટે; આમળ કરે અજણ. ચોપાઈ-એવિ ગુરૂએ શીખજ કરી, તે સુતારે મનમાં ધરિ; ગુરૂ તણી ત્યાં માગી શીખ આલ્યો પંથ નવ આણી બીક, વાડે પંથની શી કહે પેર, વણુ દીવસે આવ્યો ઘેર; સમાં સંબંધી આવી મળ્યાં; વીજેમ સાહુ વહાતાનાદયા. માત પીતાને હરખજ ઘણો; દીઠો પુત્ર જે પેટજ તણે; રાજ કુંવરને જાણજ થયું, તેના મનનું દુખજ મચ્યું. અડવાણુ પાયે ઊઠી આવીયો, અનેક ભેટ સાથે લાવીયો; ખાંહે પસરયા બેઠે હાથ, સકળવાત કરે તે સાથ, દુખ સુખ હાણુ. વરધજ તણી. કીચી વાત વીના-દની ઘણી; ભોજનમાં બેસીને જમે, રાજ રમત બીજી તેરમે; એમ કરતાં બેપોહારજ થયા; રાજદારે રાજ ગયા; તવ થયો જવ બીજે દન. પધારીઓ રાખનો તન, કહેછે મીત્ર ભલે આવીયા, મારે કાજે શું લાવીયા; હું તો વાટ તારી બેઠે છું, આશાએ દહાડા ખેડેછું; તજ્યા છે શણગાર સોળ, તજ્યા છે મુખ તંબોળ ઘણે દીવશે દીઠું મુખ, સઘળી વાને ભાગી ભુખ; શણગાર હવે સજીશુ અંગ; મુખ તંબોળ આવીયું રંગ. મોટો બાંધવ કહું છું તને, માટે કાંઈક આપો મુને, માનવીએ નવ કીઠું હોય, ઉત્તમ વસ્તુ આપોને સોય.

દોહરા-વધશ કહે નરપત સુણે, વસ્તુ અમુલજ એક, લાવ્યો છું પરદેશથી દોરી કેરી સંચ; અશ્વને જે સ્વારી કરે, નાવે ઉની આંચ; ઘડતાં ઘાટ માનવ તણે. મર્મ ન જાણે કોય; અશ્વ પંથી તે આંધળો, નેમ તમારે સોય; દોરી સંચરો શીખવું, તમને રૂડી પેર; ત્યાં સુધી ઘોડો કાષ્ટનો, રાખુ મારે ઘેર; વીધા તમને શીખનાં, થાશે જ ખાટ માસ; વળતી તમે વાહન કરો, પોચે મનની આવ; બીડી ઘોડો કાષ્ટનો, બસવા નહિ સમર્થ, આજ અજણે જે કરે, તો યાએ અનર્થ; વધશ રહ્યો એવું કહી, રાખને ભાગી રાડ; જે રમત લાવ્યા તમે, તે હવડાં દેખાડ; દેખાડતો મીત્ર સહી, નહિતો દુશ-મન હોય; પ્રાણ તણુ હું આહરો, જેમ ન જાણે કોય. ચોપાઈ-વૈશ કહે વહાણે આવજે

અથ પાણી પથો લાવજો; તેણે અસ્વાર થાને તમો, કાષ્ઠ સ્વારજ થકશું અમો, વાહાણનો રાખ્યો વાયદો; કોઈ આગળ ન કર્યો કાયદો; હરખભેર શું વીતી રત, હજ્યો સુર થયો પ્રભાત, દંત ધાવત હેતે શું કીધ, અચરત મેવા મુખમાં લીધ; સવા લાખ ટકાને તુરિ હેમ, મોતિની આખર ધરી, તેમપોષાક પેરથો પંચકરોડ તણે, આ-ભુપણે સખ્યાથી ઘણે; જોવા ધોરો શોભે વરસાર, તેજા પોતે આપ થઈ જાય; ત્યારે જોલ્યા માને આપ, નીરખુ કુંવર તણું મન આપ; કયાં કુંવર જાણે કાણ અરથ, સંખ્યા અલેખે પામે અર્થ; સેવક સાથે રાખો ઘણા, અંજ રક્ષા પોતાની દેહવણ; સુણી વચન જોલ્યો તે તન, રખે સાથે આવે કો જન; મારી સાથે આવો આ દીરા, શીવ આજ્ઞા જો છેડું ન શીશ; મંદીર જાણું છે. મીત્રજ તણે, ત્યાં શું કરીએ મોટાઈ આપણે; માખાપે ઘરયાછે હાથ, પુત્ર પાખે થઈશું અનાથ; કોઈ કહડો લેશે ખાણ, ડવને લોભે થારો હાણ, કુંવર કહું ન કરે આપણ, શીખામણ નવી દીજ ઘણું; શી ખામણ નવ માને પેર, સીધર આવો સુતારન ધેર, રાજકુંવર પોતે ચાલીયા, સુતા-રન મંદીર આવીયો; કાષ્ઠ ઘોડો સુતારે સજ્યો, રાજ થકી ભરેલો જાણ્યો; એક જો-જન વાહી રાયની, તેહ તણી શોભા છે ઘણી; રમવાને કાજ સાંચરયા, આપો આપ એહુ પરવરયા, નથી સાથે સેવક રાય, એક વદશને બીજા રાય; અથ રાખેલો રાજ તણે, નથી કાષ્ઠના આલે ઘણે; જઈ વાડામાં પુલજ લીધ, રમત ઘડી બે ચારેક ક્રીધ; જવા માંડ્યું પોતાને ધેર ત્યારે રાય વીચારી પેર; ઘોડો કાષ્ઠના હુતો મહું, ના કહો તો એ સાથે વહુ; એમ કહી મળગતાં અરથો, વારતામાં તે ઝિપર ચઢ્યો; ચીંતા ન કરશે મીત્રજ તમો, એ શીખીયો છુ રિધા અમો.

દોહરો-સુતાર તે ઘોડે ચડ્યો, ચઢ્યો કાષ્ટે રાય; હરખભેર હલત ઘણો, નમર ભણીતે જાય, આગતા સ્વાગતા કારણે; તાણિ પકડી દોર, ચઢ્યો અથ આકાશમાં ઘણું એક ક્રીધું ભેર. વીચાર કર્યો મનડા વિષે, મારો પકડીયો વાંઁ; મહિપત મુજને મારશે, નીરચે આડે આંક, કયાં જાઉ ને કયાં રહુ, હવે શી કરવી પેર, વિદેશ મથે છુટકો નહી, કેમ જવાશે ધેર; એટલે સેવક એક રાયનો, સેવા કારણ જાય, દીઠો ગંગાજળ નદી, એ સંજ નવ દીઠો રાય, પકડી આણ્યો પલકમાં, બાંધ્યો છે જાળપુર, આણીને ઉભો કર્યો જ્યાં નરપત આપ હજુર; શાણગાર સરવે કુંવર તણા; તે પહેર્યા છે અંજ. પચાસ કરોડ એ વદશને; અથ અનોખમ સંજ નીરચે એણે મારીયો, રૂડો રાજકુમાર; દ્રવ્યદેખી મનડું ચડ્યું, નીરચે જાણ મુમાર, કહે ભાઈ કયાં મુકીયો, એ ઘોડાનો સ્વાર; કયાં ગયા કયારે આવશે, સાચુ જોલ સુતાર, નમર બધુ જોવા મળ્યું ઝાઝા લોખ બહુ રંક; નીરચે માર્યો પાપીએ, સહુ કહે આડે આંક ઉતાર એક નવ ઉકલ્યો, કો નવ પામે વાત; હા ભાઈ મેં મીત્રનો, હાથે લીધો માત, સુણતાં સઉકો કોપીયા. જામર ચઢવી શીરા; સુતારને કો મુળીએ, છેલો એહુ શીશ;

સાચી વાત મળી નહીં, એકે ન મળ્યો. મેળ; કુટુંબ સહોદર સરવતું, પોલી કહોડો તેલ; કુણતાં ચેવઠ દાડીઆ, સઉકો બેઠા ન્યાય; મયા સુતારને લેઈ, કુળી દાડી ત્યાંય. ચોપાઈ—વાત કહે ઉલ્લેખને કહી, પોપટને નીંદ્રા આવી કહી; હાંધારો નવ દીધો મુખ, તવ રાજને લાચું દુઃખ. દેવી માળ તે દુંકારડે, કહેવી વાત તે હુંકારડે, ત્યારે પોપટ બોલ્યો શેય, એક પોદાર વારો હોય; મેના હુંકારો દેશે વળી. મારા મનની ભરાંતજ ટળી, હવે નહીં બોલુ મહારાજ; મુજ સરખું કાળ. એટલી વાત વાતતો પુસી થઈ. વદતાળ અડ્યો પ્રેતમાં જઈ, મેના આધાર સોના પુતળી, સજવન થઈ તે રહુકો કળી, વિક્રમ રાયતે સુતો ત્યાંહ, વિચાર કરવા માંચો ધરમાંહ; તે કુંવર કયાં ગયો હશે, સુતારીને ત્યાં શી ગત થશે. ત્યારે મેના બોલી બોલ. એ વાતનો ભાગે તોલ; કુટુંબ દેતો હુંકારો દેજી બધી વાતનો પરદો લગિ, તે રાયને દો બહુ માન, દાસી સાથે મોઢો પાન; તે વાત સઉકોને ગમી, દાશી જઈ રાણીયે નમી, આ વાતનો પુરી થાય. આપે એના ધરમાં જાય; અચરત પામ્યો ઇચ્છા ધણી, વદે એમ ઉલ્લેખી કહી, શાહેલીએ માંડ્યો જમ વાદ, હશો રાણીએ દીધા સાદ; આવો મહી-પતિ વાતજ દરો. કુખે તોરણ ઠાડી પરવરો. હેતે સાદ કીધો જહરે. તોરણ તોડી નાંખ્યું તાદરે, રાજ બેઠો મંડપ હેઠ, સરવે જણ સાંભળે છે નેટ; મેના બોલી હેતે વળી હવે ચીંતા મારી ટળી. તમે આવે કાંઈ કંઈ થશે, મહા દુખીઆનાં દુખજ જશે; અવાચકને વાચ્યા થાય, રોગી જનનો રોગજ જાય; નીરવન તે પાને બહુ ધન, વંજા સ્ત્રી પામે સંતાન; જહરૂપ તે અઘતન થાય, વર રૂડો વરે દન્યાય, ગંક રાણીને બાંહે ધરો, વાત અધુરી પુરિ કરો; એવોછે દુખભંજન આપ, હું બોલું તે તુજ પરતાપ. રાણી મુરખ છે માહરી; એ શી વાત બણે તાહરી; મેના મહીપત વાતો કરે, બીજા સહુ સાંભળવા રહે, વખાણ કરે હાંકારો દે, વારતા રાજ વીક્રમ કહે. સુતારને ત્યાં કરને સાદાય, મેળાપ રાણી કુંવરનો થાય. રાણી કુંવર માર્યો હોય પેર. તો ઘોરો લઈ ના આવે ધેર; કદાચીત કામજ નહીં થાય. તો વિદેશે નાશી જાય; એને દુંકારો છે ધણું; કહે ભાઈ વીગત તમ તણુ; તમારો મીત્ર તે કયાં ગયો. કહે તમ વીજેમ કયાં થશે; તુજ પાશે ઘોડે શણગાર, કયાં ગયા, તે રાજ કુમાર સાચુ બોલો તમે સુભણ. બુદ્ધ બોલો તો ઈશ્વર આણુ. સુતાર કહે સાંભળશે તમે; અસત્ય વાત નહીં બોલુ અમે; હું વિદેશથી આપ આવીયો કાષ્ટ તણુ ઘોડો લાવ્યો. દોરી સૂચો બાધી કરી. પવનવેગે આવે તુરી; અરવ પંચેને દેખારીઓ, મીત્રને સુખ થમાડીયો; વાડાંમાં રમવાને ગયા, એકાંતમાં અમે બેઠી થયા, મુને સાધ્યા સર્વે શણગાર, અરસ પરસ થયા અસ્વાર અબજીથી અંપાવ્યો પાગ, ખેંચીતે પકડી તેલાગ, હુ તે વેળા હુતો પાસ, અરવ તો ઉડ્યો આકાશ, પાર તેનો કાંઈ બણતો નથી. અબણે વાત કેમ કહું કથી. મેં તો કહ્યા સૌ સાચા બોલ, ન્યાય અન્યાય

સડે કરજે તોલ, શરવે માંડયું આઠો આંધ. એ ખરાબ તણે શા વાંક; અરજસબ આમળ કો, સોપો શણગાર ઘોડો; નથો ભાગ્યું તારું ધરમુજ, જીવતો છે ત્યાં તારો પુત્ર. ઘોડે દીવશે તમને મળે; વિભેત તમારા મનનો ટળે; ધિરજ દિધી સડોને ત્યાંય, વૈરા રહ્યો કારાગ્રહ માંડ. એ વાતો એટલેથી રહી, રાજ કુંવરની શી ગત થઈ. કનકપુર પાટણ છે ગામ, કનકસેન રાબનું નામ; મોટા ભોગી શમદિ ધણી, દેશ અવિપતિ આપે છે ધણિ; સંવળી સમદિ તેને ઘેર. મનને પાળે બહુ પેર, તેને નમર સીમાડો અડયો; એટલે ઘોડો હેઠળ પડ્યો, ભુખ તરશ તડકો કચાટ, અચે મહીના પંદરની વાટ; તાહાટ તડકાને ભુંડી ભુખ, થયો દયામણો વેઠી દુખ. સંચે કરી ચલાવે તુરી, દશેદાયા બુએ છે ફરી; સમીપે દીકું સુંદર ગામ, પોને પંથી મયો તે ડામ, શીમાડે વાડીનું વન, નિરખી હરખ્યું તેનું મન, શોડ તાણીને મુને ત્યાંહ, થયો જ્યારે ભરનાંદ્રા માંહ; ધડીકા સાત મુનો જવ થઈ, પુત્ર વીણવાને માત્રણ મઠ; બેડકમાં તે મઠ જ્યાહરે. મોટો પુરૂષ ઘીડો તાહરે. તાણી સોડને નીરખ્યું મુખ, દીકા સુંદર પાખી મુખ; બનિસ લક્ષણ અનુરમુખણ, રાજવંશી આધાર એધાણ; નથી માલણ ઘેર પુત્ર. ભાગવનારો તે ધર મુત્ર દહાળ્યો તત્ર જગ્યો વિર, શીતળ લાવી પાયુ નીર; કાણુ દેશ તણા છે ધણી, કહો ઇંહાં વીમત તમ તણી. શા માટે આવ્યા પ્રદેશ, ક્યાં કરવા પરવેશ; મારા સમ સાચુ કહો, બે ગમે તો અર્ધાં રહો ત્યારે પોને બોલ્યો મુખ, તન દીડે મુજને થયું મુખ; દુખનો મારણ આવ્યો અંક, રહેડું તાહારા મંદિર માંક હેન પ્રીતન ઉત્તર બેર, તેડી મઠ પોનાને ઘેર; કંચ આગળ હાથું સરવ મુત્ર, ઇસ્વરે આપ્યો છે પુત્ર રાજકુવારે રંગે રસભોજન મન ભાવના જમે; અંગે આપ ધરે શાગુમાર, દ્રવ્ય આપણે અપ્રમથાર; કરી કુંવર તે ડામે રહ્યો, માસ એક કરતાં કરતાં ગયો. દોહરા—એક દીવસ ને માત્રણે, ગુંથાગ્યો પુષ્પરો હાર બીજ ગુંથાવી કંચકી, લગ જવા રાજ દરબાર, તે દહાડે હેને કરી. પુત્ર લીધો સાથ; પુત્ર ભરીને છામડી, પોતે લીધી હાથ. ત્યાં બેડો એક પાળીઓ, ઉભો રાખ્યો ત્યાંહ; રાજ પાસે ક્યાં જઓ છો, રાજકુંવરી છે આંહ. ચોપાઈ—માલણ કહે અમારો તન, રાજ દરબાર જોયાનું મન; તે માટે તેડી બહિષ્, આપ્યું હુણ તેનું ખાઉ છું; કહે પાળીઓ ઘેડી છું તું, એને નહીં બવા દેઉં હું; નહિ અમે બહુણ તારો વંશ, રાજબોજ દેવનાનો અંશ ઇંદુમતી જે રૂપ નીધાન; કુંવરીને માળાપનું માન; તેના માળામાં તેડી બજ, શું હાકેમ તે ઘેસા થાય. જેજે ઘરની બણે પેર, પુત્રને મોડસો પાડો ઘેર; પુત્ર મેલ્યો પોળીઆની પાસ, માલણ મઠ પદમણી પામ, આપી છામને પાછીવળી ભરાંન આપ રૂદેથી ટળી, પ્રતિહારે જે કહ્યા વચન, મહિપતીને દુખ લાગ્યું મન, એક વાર જોવા તેને બહિ, મારા મનનો સરહ ખોઉ; એમ વિચારે આપ મન, ઉદેકાર થયો તે દન. માતા આપણી વિચા

કર, ચોળી પુષ્પ તણિ હું બર, શીખીએતો આપણુ આપે અરથ. જે થકી કમાઈએ
અરથ; વાઈ વીર તું મુખે કરે; અંગ પ્રમાણે ચોરી ભરે.

રાહરા-વિણી કળીયો પુલની, ચોળી કાંધી અંગ; સવા લાખની મુદ્રિકા, વીટી
તેને સંગ. ભરી છામ છે હેતથું, કાંધીએ ન જાણે વાત, ચાલી તે દરબારમાં, માલણ
તેની માત. તતત્રણ આપીને વળી. આવી પોતાને ઘેર; ચોળી પહેરી પદ્મની. વી-
ટીની કહું પેર. ડાબા અંગને ઉપેર, પોચી વીટીનો અંગ, સંભાળ્યું તે કુંદરી, જેડે
લાખેણું લંક, વીટી દીઠી હેમની, સવા લાખનું નંગ, ઉજસ થયો અંધારે, તેડુ તે
થયું અંગ, વીધી હાથમાં હેતથું, એવી વસ્તુ અમુલ, કયાંથી લાવી માલણ; સોધ
કરું સલાખ. ચોપાઈ-ખીજે દીવસ થયો બ્યાહરે, દરબાર માલણ ગઈ તાહરે; કુંવ-
રીએ બહુ કરી રીસ, સમગ્ર આંખ ચડાવી શીશ; કાલે લાવી ચોળી માહરી, કાણ
ગુથનારી છે તાહરી; સત્ય વાત તું કહેરે મુને; સ્ત્રી હત્યનું પાપજ તુને; ત્યારે માલણે
જેડ્યા હાથ, બોલી ઇંદુ મતીની સાથ; કાલો ધેવો મારો તન. ચોળી ગુથ્યાનું તેને
મન. તેણે તે ગુંથી છે તાલ, બાળક તે શું જાણે ચાલ, જેવી તેવી શીવી હોય,
કામા કરો તે મારો વાંક; નહિ સોપું હવે તેને હાથ. સાચા સમ ખાઉ તમ સાથ; ત્યારે
વળતી બોલી નાર, માલણ તું બોલે છે આમ, તારે પેટ નહીં સંતાન, પ્રગટ શું
કહેચી સાન; માલણ કહે સાંભળેર વાત, સત્ય કહું તુજને સાક્ષાત. રાજખીજ કો
સુવો પડ્યો, મારી વાડીમાં આવી ચડ્યો, દીકું તેનું અહભુત રૂપ, કાંઈ એક નગર
તણો છે ભુપ; લક્ષમણ જેઠ રાખ્યો છે અમો, પુત પેટનો પ્રીતો તમો, ત્યારે દરખી
તે મુખણ. તેને જાણું મોહનું બાણ, તે રાજકુવરને હું વડું નહીં તો હું કુંવારી
મરું; એ પુરુષની જેડે જાત, મોટો તાતને નાનો ભરાત. એવું વીચારયું રૂઢીયા
વીખે, છાતી એક તે ચીઠી લખે; વાળ્યો લાડવો ગોળજ તણો, ભારે મુલ દીઠો
અતી ઘણો, ચીઠી ઘાતી તેની સાથ. આપ્યો લાડવો માલણ હાથ; આપજે તુમ સુ-
તતા હાથમાં, સમ દેઉ તારા સાથમાં તારા મુતને ન આપે હાથ, તો તુજને પ્રહાલત્યા
પાપ; તવ માલણ રળીઆતજ થઈ, લાડવો લઈ મુત પાસે ગઈ, ઇંદુમતીએ આપ્યો
તુને; એત્યો અતુર ઉપન્યા બહુ કાડ, વાંચી ચીઠી લાગી હોડ, એ લાડમાં છે બહુ
પેર, રીઝે અમરતને ખીજે ઝેર; એકાંતે લાડુ લઈ જાઉં અકસ્માતે હું નહીં ખાઉં.
પોતે બેઠા જઈ એકાંત. લાડુ ડિંડે ભાગી બ્રાંત ભાગ્યો; એટલે ચીઠી નિકળી, વાંચાં
મનની બ્રાતજ ટળી; સ્વસ્ત શ્રી રાખજી મીત્ર, વાચી બેજે મે' લખીયું પત્ર; ભલે
આવ્યા તમો મારે ગામ લખીતંગ ઇંદુમતી નામ. નથી દીકું મેં તમારું રૂપ, કાંઈ એક
નગરી તણો ભુપ, કોઠોને જેડે કયાં આવીયા, કીચી પરીશા મન ભાચીયા. ચોળી
નીરખી મેં પરમાણુ; મુદ્રિકા મેં બેઠ મુખણ; સક્ષેપે લખુ છે સેહેલ જે તે પ્રકારે
આવજે ઘેર, ચોલી બારણે નરપતી તણી, ત્યાં અબજા છે અતી ઘણી; પછવાડે બારી

છે એક, તે સોબધ છે ઘણી વીશેઁ બેસે માખ તો લપસી જાય, હચી આકાશ પ્રમાણ થાય, અંત્રિય જે હડે આકાશ તે આવે મારે પાસ. તુજ દીઠે અમે ભોજન કરે. આવે નહીતો નીચે મડું, અમે મન પ્રવીણા કરી, આજ કાયા તો તુજને વરી, અરધીરાત સમે આવજો, પરજ્યાની સામગ્રી લાવજો; સંક્ષેપે કહું કરજોડ, વાંચી જો જો મેં લખીયા કોડ, વાંચી પત્ર વીસામણ કરી, હીમત આપ રૂંદમાં વરી; કયર નહી હું ક્ષત્રી જાત. નવ જાઉં તો થેસે પાપ, એ રસ બેઝયે તે ઘડી. જોમ કરતા તે નીશા પડી, નીત્ય વાડીએ રહેતા તાત, તે દહાડે પુત્રે કાધી વાત; આજ વાડીએ વાસે જશુ. રૂઢા તે વનફળ ખાઈશું માત પીતાને ઉલટ ભર્યે સુત શીખ માગીને મયો; જીવતિ તો જીવે છે વાટ, ચતુર ના આવ્યો શા માટ, પોતાની હુતી એક દાસ તે વળાળીજી નહી પાસ; કાઠ ઘોડે થયો અસ્વાર મયો માળીયે રાજકુમાર પુરસ્પર દ્રષ્ટિ એક મળી, સંતાપ શોક રૂંદમાં ટળી, પાયે લાગી કાંધાં સન્માન હાજર કીધાં ફોડળ પાત. સુદ સામગ્રી તો સજ કરો, અંધરવ વિવાહ કરીને વરો; પરણો મુને આણી પ્રીત. પુરણ શાસ્ત્ર તણી રીત, સંક્ષેપે કહું છું સાર. વિસ્તાઈ તો લાગે વાર; બેઉના મનની પોહોતિ રળી, દુઃખ મોહે જોમ સાકર ભળી; ચતુરાઈની કહી બહુ વાત, રંગ બેરવતી છે રાત, અરધી નીશાએ આવજો. પાત પુત્ર રૂંદાં લાવજો વાર કહીને કુંવરજ વળ્યો માત પીતાને જઈને વળ્યો, નીત્ય પ્રત્યે કરે છે કામ, કોઈ કંઈ શકે નહી નામ. કોઈ નવ પ્રાંકે ચોક્કીપાર. ધરણીની નવ જાણી નાર; બેને ઘેર નવ જાણે વાત, રંગ રમે તે માઝમ રાત, સંવતર એક કણમાં જાય, કૌતક એક અતીશે થાય રહ્યો ગરબનારી પેટ, દીન પ્રત્યે વાય છે નેટ. ચિંતા થાય બેને મન ઘણી, શી વલે થાશે આપણી, હજી સુધી બાળા પણવેશ એકે વાત નવ જાયે પેરા; જોમ કરતાં થયા નવ માસ, ચિંતા સહુ રાણીને દાસ.

દાહરા-એક દીવસ તે નારીએ વીનવીએ સુબાણ; પિત પરવારી આપણી, હવે તજી હું પ્રાણ. મેહેણું માથે લાગીયું. હવે જીવું તે ફેમ; રાય રીશ કરશે ઘણાં, મેહેણા ર છે લોક, મુજને નિત્ય સંભળાવજો, પિત તણાં વહેવાર; હવે કાલ ન આવ-
જો, હેલ્લો એ જીહાર. નરપત કહે નારી સુણે, આકુળ વ્યાકુળ નવ થાઉ; સાથે આ વો માહારી; પરદેશ તેડી જાઉં. ઉની આંચ આવે નહી, થાઓ ઘોડે સ્વાર; મધરાતે મે નિસર્યા, જામનીને ભરવાર; ધન લીધું લેખાવતું, સન્યા સોજાણુમાર; માઝમ રાતે નિસર્યા, અસ્વાર ઘોડે થયા, આકાશ મારમ સચરયા, આડે મારમ જોય, અરણવ વનમાં બે મયાં, આકુળ વ્યાકુળ હોય. વીશ જોજન વસ્તી નહી. નહી સરોવર ઝાડ. જીખ તરશ તડકો ઘણો, જીખે ધરજો હાડ. જીખ લાયે તડકો તપે, થયા ખરા મધ્યાન. તે વેળા તે રાણીએ, પ્રસવ્યું છે સંતાન, અસ્વારથી ઉતયા થેઠા દીલમાં દુખ, પ્રાણ કેમ રહેશે પારણે. એવી જીંવી જીખ. ચોપાઈ-ત્યારે બોલ્યો રાજકુમાર સાંભળ તું

સકુળની નાર; આ દેખણે રહેજે તમે અગ્નિ નીર લઈ આવું અમે તે રણમાં મુઠી મુઠી, ગયો રાજ ખેડીયે તુરી; આગળ આવ્યું વાયુનું નીર, દવ બળતો તો પેઢી તીર, અતરીક્ષ ગયો તે રાજકુમાર; ભરયું નીર નવ લાખી વાર; અગ્નિ લઈ આવે જેલે, કલેક એક થયું તેટલે, ઘેડા ઉપર અગ્નિ ઝરી, દોઢીખળી તે દોઢિજ તણિ દગલો થઈ પડ્યો તે આંહ, વીનના વાટ બુચે છે ત્યાંહ; નાંખ્યો કંઈ મારેશા માટ, અનેક પેર કરે ઉચાટ. પુત્ર પ્રોઢાડ્યો પ્રોઢેપન, નારી પોતે ચાલીરાન એટલે આવી વનશિયાળ, ખડમાંથી તે ઘાથું ખાળ લક્ષ બાણી લેઈ ગયો ચાર બેજન ચોનારે થયો; કહે વાત ઉજેણી ઘણી મેનાને નિંદ્રા આવી ઘણી, છાનો રહ્યો ત્યાં વીકરમરાય, વધતાળ મોર સમીપે જાય, બોલ્યો મોર પ્રાણ ધન ધન વીકરમરાય મુજણ, હું બેઠો મુણુ તે વાત, મુખેથી નિરગમાયે રાત; જીવતહાન મને ફીજીએ, એ વાત પુરી ફીજીએ ઘરમાંથી રાણિ અઘ્ઘાય જણે વાત એ પુરી થાય, વીકરમ કહે મુરખ છે તું; વણ તેડે કેમ આવું હું મુરખનો ફીઠો કામ, અતુર પુરુષનું છે કામ વાયુ તેડે આવું આજ, શું અધર મારે કાજ, કેમ વેગળે વાતો કરે, મોઢો ઉતાંશ સુઢી રહ્યો.

દોહરા-માનુની માન મુઠી, ફીચી તેને સાદ, આવો વાત પુરી કરો, આણી મન ઉલાહ રાણી રાયને તેડીયો, મુણિ વાત મે હરણ; અધીપતી ત્યાં આવી પડ્યો, તોરણુ તોડ્યાં તરણ મોર મધુર ઓચરે, તે નવ બણે કોય; ન દે હાકરોડો, અચરત બેવું શું હોય ચોપાઈ-સાંભળવા બેઠી સૌ નાર; માનુની બેઠી કારો કાર, ચાર સાંભળે મારીવાત, તે રણમાં નહી માનવ જાત; રાજકુવર અશ્વથી પડ્યો મોટે મખરે તેને જાણ્યો. તે ગયા એક નગરનિ માંહ, દીમર બળ લઈ આવ્યો ત્યાંહ; કાઢ્યો ઘર વેગે વાઢીયો, પેટ થકી પુરૂષ કાઢીયો. રાજકુવર નખરમાં ગયો, વહાણ વટી વેહવારી થયો; રિચર ઠરી રહ્યો તે કાર, ગદા મધે મધ તે નાર; તે સ્થાપક નવ ફાંઠો તન, દુખ પામી પોતાને મન. રડવડતી રણ વખટે અઈ. કોઝીલાપુરમાં થર થઈ રહી, તે ખામમાં ડાકણ એક, મારે માણસ વિવાહ વીસેક, તેની દષ્ટે સરવે ડરે, તેની દેખી સહકો મરે; ખામ થકી બે વેગળી, કાઢી મુઠી એકલા. દોહરા-તે કામે નારી જઈ પડી, તે ડાકણને ઘેર; કયાં જાણ્યો કોણે કારણે, બેશ ખાઈ મારે ઘેર, ચોપાઈ-તું રંગે મનમાં રાખે શેક, મુજને ડાકણ કહે છે લોક મારે ઘરમાં લખપાંચ તુનેન આવે હેની આંચ ખાઓ પીઓને રંગે રમો, ભોજન તો મન મમતાં જમો; વાર ખાઈએ રૂડી પેર, હેતે રહું તોરે ઘેર. તમે ડાકણ રહો છો આ ધામ ને શાકણ તે માડ નામ. મારે નથી જેઠતો મરથ, સૌર અન્ન તણો છે અરથ; તે નારી તે સ્થાનક રહી, દુઃખ વિસારી સુખણી થઈ. હવે વનમાં પેલોખાળ, તાણીને ગયો શીયાળ. એટલે વનમાં આવ્યો વાત. તેને બેયો રૂડો લાખ. જંણુને ડડપ જેટલે નાખી સુતનાડો તેટલે; શારદુએ શીયાળજ ગળયો; સમાં સહો દરને જઈ મળ્યો દોહરા-નરપતિ તેહ નખર તણો, ચડીયો છે શિકાર; વનમાં આવ્યો

તે સમે પુત્ર પડ્યો તે ઠાર. ઉતરીયો રંગે ભર્યો. અઢકું દિઠું હતું; લઘુ આઘ્યા તે નગરમાં, શેના સરવ સમેત; મહલ વિવિધ વગાડીયાં, તોરણ બાંધ્યાં બાર, ઓછવ મંગળ અતિ ઘણા, વરત્યો જેજેઠાર. રાજ રીઝ્યો અતિ ઘણું પ્રભુએ આપ્યો પુત્ર રાજ રીઢ એ બોગવે, હસ્ત ઘોડા સુત્ર

ચોપાધ-તે ભુપતનું ભાગ્યજ ભળ્યું; વાંઝીયા મેહેલું શીરથી ઢળ્યું; મહીપતી એ સોંપ્યો મોહોલમાં. રૂડીધાવ રાખી છે તાંહ, શુકલ પશ્ચંદ્ર વાઘે જેમ રાજબીજ વાઘેછે જેમ; રાજબીજ રાણીનો જણ્યો, ચઉદ વિધા ત્યાં ઘણું ભણ્યો પુરણ શાસ્ત્રો ભણે બેઠ, ચર્યા જાણે બહુ વેદ; કામ રાક્ષ યુદ્ધ અંગ ધરે, મારગ નપુશ કના પરહરે. ક્ષત્રીવટ રાજનો ધર્મ, તેનો સઘળો જાણે મરમ, રૂડો શોભે રાજકુમાર, લક્ષણ પુરણ વીશને બાર દોહરા-પંદર વરસ પુરાં થયા, ચિત ચતુરાધ તર્વ તે સમે તે રાયજ, નિસ્સે પામ્યો મર્ત. સ્થાન કહે પરણાવીએ, રૂડા રાજકુમાર, નકાર કરે તે રાયજ, ફરિ ફરિ વારો વાર. એટલી વાત પુરી કરી, સગન સહુ સનમાન, રાજ રીતે તે બોગવે, પ્રિય ફરી પરધાન.

ચોપાધ-પ્રધાન કહે પરણાવું અમો, કુકમ રાજજ દીઆ તમો; રાજ કહેમાં કશો નામ, મારે પરણ્યાનું નહી કામ. તજરે જેઠને વિવાહ કરું, મન ગમે તેને કું વર; ગુણ ચતુરાધ જેઉ રૂપ, ન પરણું કહે એમ ભુપ. પ્રજ પાળેછે રૂડી પેર, જા ભાધ પોતાને ઘેર; એ વાત એટલેથી રહી, પેલી સ્ત્રીની શી ગત થઈ, પોતા પાસે ડાકણ હતી, જે પાસે એ સુખની થતી; તેડો કાળ પોત્યો છે તરત, અકરમાત તે પામી મરત, સરવે અલખત આવી હાથ, સ્ત્રીએ વિચાર્યું રૂદિયા, સાથ; મારી પાસે બહુ છે ગરથ, મુવા પછી શું આવશે અરથ. માટે કાંમ એક કરું મુજનામ, જેમ જાણે મને આખું ગામ; તેડયા મજુર કડીયા સુતાર, ગાંઠે ગરથ તેને શીવાર. ઘરમાં તો રાખી સત્તાસ, કયો મોહોલ ઉંચો આકાશ; કીધાં વાડી સુદરવન, જેતાં તરપતી પામે મન. કીધાં નવાણ રૂડી વાવડી, રૂપાં જેઉ તેની તે ઘડી; કીધી શોભા મોહોલજ તણી, રાજદ્વારથી શોભા ઘણી શોભા જેતાં રામ એ શોક, જેવા આઘ્યા નગરના લોક; ડાકણ પુત્રી શાકણ નામ, તેણીએ જેને કીધુ કામ. જન્યો મોહોલ વિવિધના રંગ. રાજદ્વાર સરખો પ્રસંગ, બાધી કનક હી રાણા ખાટ, રત્ન જડીત જડાવી પાટ. અંગ શણગાર સજેછે સોળ. મુખ ભરયાં તંબોળ; શોજે તાલ મદમને ચંચ, થઈ રહ્યો ત્યાં નાટારંગ. દાશી સત એ રાણી તણી, જેતાં આંખ સહુકોની ફરી; નીસરી મુક્યું સઉ દુખ, થયું તને સઘળી વાતે સુખ. વાંધ્યું તે જેખન ભરપુર, લક્ષ્મીતણું વાંધ્યું છે નુર; રૂંદાણી જેવી અપજ્જ, કામ કળા માંહે મછરા. ચંપકવર્ણ પહેરે ચીર, કનક કળસ ભરાવે નીર; મોતી તોરણ લહેકે લેહેક, કસ્તુરીની મુખે એ.

દોહરા-સણા ભરી સીંહાસને, બેઠા નરપત રાખ; પંડીત પ્રધાન જલચક ઘણા,

બીજે સંઘળો સાથ.ત્યાં તે વાત કરે સહુ સાંભળે વાત મુજબ,શેલાએ જે માનુની, તેનાં કરે વખાણુ. દ્રવ્ય હશે ડાકણ તણે, અસંખ્ય અલેખે જેહ આવ્યો હાય નારી તણે, તેમાં નહી સંદેહ. કોઈ કહે એ અપછરા, કોઈ કહે રાણી રૂપ, વખાણુ કરે એનાં સહુ. સભા સાંભળે લુપ મોહ લાગ્યો મનડા વિશે, જેઝી જીવતિની જાન; તે દહાડે તે નીકળ્યો, નીશાચર તે રાય. કોઈને વાત કરી નહી કોઈ સેવક સાથ; રાજ પોતે નિસરયો, ખડગ પોતાને હાથ. રૂપવંત જેખન ધણુ, પારસ તણે અવતાર; ખત્રીસ લક્ષણુ આગળો, કરણ સરખો દાતાર, મામ થઈ વેગળો મોહાલ તે બેજન એક ચરયા જેવા નારની,ધરી બુદ્ધવશેક,સાકણુ નહી એ સુંદરી, કોઈ રાજની તનુજંતણુ જેઠ ચાતુરી, હરખ્યો પોતે મન. એઘાણુ બેયા આકારશુ, એકે ન મળે ખોડ,રાણુ રામા રીશુઝ, હોંશે હરખ્યો હોડ, ઈંદ્ર આકારે સુંદરી, બેયુ તેનું રૂપ; પ્રાત સમે મયોપુર વિશે; ભોળી નર તે લુપ.

ચોપાઠ-હરખલેર તે રેણી ગઈ, પ્રભાત વેળા તોત્યાં થઈ;સભા ભરીને બેઠો રાય, બચક જન તે જીમતે ગાય. એટલે ત્યાં આવ્યો પ્રધાન, વૈસાડીને દીપાં માન; કહી વાત તે રાજ, મુકીલાજ પરણાવીએજ આજ. કન્યા મેં નિરખીએ જેહ, તે ઊપર અદકો છે નેહ; જાત ભાત નવ કહેશે કોય, તે તો મિત્ર અમારો હોય. પુત્રી થઈ તે ડાકણ જન, તે ઊપર લાગ્યું છે મન; બણુ કરાવો વેગે તમે. કન્યા વરવા જઈ છું અમો. પડો વજડાવ્યો બાપે મામ,ના કહે તેને માર કામ, ફરિ વાત મને પુછશે જેહ, મોટો દુશ્મન માહારો તેહ. મુજને ના કહેશે જે આપ,માર નહિ તો બ્રહ્મહત્યા પાપ, સહુકો તે સાંભળાને હશે; રૂંદે બોલ રાજનો વસે ના તેને કોણજ કહી શકે, કંકોત્રી પ્રધાનજ લખે, તવ તેણે વિચાર્યું ચીત,ચાતુરીવ ત તેડ્યો છે મિત્ર,શીખાનણુ દીપી છે ધણી, તુને પાણુ પૃથ્વીનો ધણી; વળી ચતુરાઈ હોયે જેહ, રાણી આગળ કહેજે તેહ. દોહરા—તાર કહી વેગે મયો, કાગળ લખીયો ત્યાં; બેઠી કામની કલોલમાં આપ મહેલની માંહ. હાથ આપી કંકોતરી, નારી વાંચો આંક;વળા ફંદ બીજે પડી કરમતણા એ વાંક.

ચોપાઠ—જે આવે રાણીથી પ્રીત,તો રાખુ રાણીની રીત;બેસવરિ તેણું પાસ, કરી રાખું ધરમાંની દાસ. ધન સરવે ખુંચી લેઉં, બંડાર સરવે લુટી લેઉં, કાન નાક છેડ આ કામ, ફરજ સંઘણુ કેખે મામ,રાણી જે આવે હેતમાં, શેરક થઇને રહુ હજુરમાં;તુજ કહે તે કર કાજ,સોંપુ બધા નમમદું રાજ ભોમવો ભોમ મન જમાત ધણા,રાજ રીજ રીત અલખત છે ધણા;એવા ત્યાં કલા પ્રતિબોધ,ચડ્યો ધણીરામાને કરોધ એણું મમ તેહું કેમ કરું, બીજે વર તેહું કેમ વરુ તે વાતે તો બેસે કરમ એતો નહી નારનો ધરમ સેવક એણું ધણીને વળ્યો,તેઆવો રાજને મળ્યો રાણીએ રહ્યું છે સંક્ષેપ, મુણુને સડો રાખી વીવેક, મારે માથે સ્વામી હશે, તે કોઈ એક

દીને પદા યાશે, મારે કંઈ છે જોળન વેશ, રાણમાં મુઝી ગયો વંદિશ. વરસ સોલ
ચયાં જે ધક્કી, મરણ જીવત કંઈ જાતી નથી; એવો કહ્યો નારાયે બોલ, મોઢા
સય કરાને તોલ,

દોહરા—રાજાએ ફરી કહાવીયું, સસેપ મુજાણ, જે જાતે હોય પદમની માને
વાત નીરવાણ; ખરીદદાર એનો કોઈ નહી, તે રાજનો માલ; સંધ તેમુદરી મુજને
છે બહુ વહાલ નીમુ તો રાણી કર. જાણુ તો કર દાસ રૂઢુ જાણો તે કરો પ્રીતે
આવો પાસ શરોઆત માનું મુંદરી, પ્રવીપતીનું આપ; દોશ નહીએ જીવતો હશે;
નાદ બેસે શીર પાપ; સોળ વરસ તે વહી ગયા, સ્વામી ચાલ્યો વરન; તે ક્યાંથી
જીવતો હશે; નીસે પામ્યો મરત. મોપામ—રાજાનાં વાયક તે લઘાં, રાણી આમજ
જમને કહ્યાં, ધન મદ જોળન મદ જોડને, ધન લક્ષણ ધણાં તેડને; ધાય જીવો નહી
જાય, ધામ તેડ અજીત કહેવાય; નથી જીવે કો રાજ ઈંદ્ર, નથી જીવે એ શીતળ-
ચંદ્ર; સજી શણગારને તત્પર થઈ, સ્થામાં મેસી નગરમાં ગઈ; મોઢાની કરે કોણજ
વાત, કરે નીંધા તો પામે વાત; તેનું લપટાયું છે મન, જેની પાસે અદકું ધન; જુડી
વાત નરપત મન ધરે, તે સહુકો સાચું કરે. રૂડું રૂડું સહુકો કહે, રંગ મોઢામાં
રાણી રહે; શણગારો છે અતી અવાસ, શેઝા કારણ મુકી દાસ કસ્તુરી તણાં છાંટણાં
કનક પટ તણાં બેસણાં લીલીધ પેરની રચાતા ધણી, કપર ખાટ છે હેમજ તણાં,
રાખી રાણીને ઉતટ ધણે નર નાસીને અજા તણાં; એમ કરતાં પડી છે રાત,
મુઢા સહુકો માનવ જાત. મુંદરિએ શણગાર સજ્યા છે સોળ, મુખ બાયાં મોઢાં
તબોળ, કુમ કુમ તીજક ભર્યાં કપાળ; પંડુર્ના મુકા રજાનો હાર; કુશલ ને ગણ-
ગારી અતી, સ્વરૂપ મુંદર થઈ જોવી રતી. બેઠી જુવે પતી વાટ, હેતે હીંગળા
ખાટ રંગ મેહલમાં રાજ જામ, આજુબાજુ ધરયાં છે કાય; પાત ફેણ ધણા ત્યાંહ,
રાણી કરા મોહાલજ માંય. જાનેને મન પ્રમથો ધામ, રાજ જમ બેઠો તે ધામ.

દોહરા—નીંદા આવી મોઢાને રહી પાછલી રાત; વીકમસેન છાના રથા, રેહે અધુ-
રી વાત. વરમાંથી સઉ સાંભળી, અચરત પામ્યા તેડ; પુત્ર ગયો મા ઉપરે, એ મોઢા
સંદેહ. રાણી અકળાએ ધણું જાણે હું દેવિ કાર; પુરી વાત હું સાંભળુ મન આવી
ઉલાહ. મોપામ—એમ વીચાર કરે બેઠેલે, ચોલી દેલ આવી ભેટલે; ધનધન વીકમ
ચતુરમુજા, મેં સાંભળીયું છે ધાન, હરખ મુજને હાડે તેડલે, ધણે, સંદેહ બાવો
મનડા તણાં; આપા આવો આ સ્થાનક રેહે; પુરી વાત મારા સમ કહે; નરપત
કહે માંડી છે દેલ, વણુ ભેડે કેમ આહુ કે, તેડા વીના પરમંદીર જાગે, શીદ
તરણાથી હળવા થાગે, શી ગરજને કોણુ કરશે; વણુ નંડે કેમ જાગે આજે; મેઘ
કહીને બેઠો ત્યાં; આજુબાજુ રાણી જાય, ગિપત્યો મોહ મન લાગ્યો વાંદ;
હેત પ્રીતયું દીધા સાદ, આનો મહીપત મેઠો મહારાજ. સાંભળ્યા હરે છે આજ,

તોરણુ ભેડી નાંખું તાંક; મથે સબલ એહોતજ આંહ, અરસપરસ કીધુ દરસન,
 રાણી યદ્ય ધણું પ્રસન્ન; વર તે વરસે જાણે મેં પેર, આગે રાય પંચશે ધેર; સુર
 પુર સતવાહિ પુત્ર, દેવાંશીથી અહકુ રૂપ. કર્મોદ્ધેને લાલુ પાય, કામા કરો આસે
 અન્યાય; કનક આમને ભેસો તમે. હારી હું ને છૂટ્યા તમે. મુલ પસીદી દાસી અ-
 મો. સમીપનો શોકજ રાગ્યો, હુકમ કરો હું રહુ કે બહિ. વગર કામ મુલે નેચાલું,
 તમારે વચન નવ મીથ્યા કર; એકચર કહો લખવારજ કર; પેલી વાતનો મારજ
 લેજો, સામી બેઠી હુકારો દેજો; વખતાં તો બોજત કીજીએ, પાત બીડાં મુખમાં લી-
 જીએ, પરણો મુજને આણી પ્રીત; આમ એકજ તણી જે રીત દોહરા—વીકમ કહે વ-
 નીતા મુણે, નહીં તુજને વાત; દાહાર કરી આપે રહી. મુરખ તારી ભત. પંખી
 દેલ છે કનકની જડરૂપ છે એ આપ; વાગ્યા તો તેને યદ્ય, હરસીદ માત પ્રતાપ. એ
 આગળ આમો કહું સાત વીવેકના જ્ઞાન; તમે વરમાંથી સાંભળો, ધરી રહ્યાં ત્યાં ક્યા-
 ન. વારતા વચે નવ ભેસીએ; કહુ તુજ આગળ મરમ; વરકન્યા કુંવારી, તે નહીં
 મારો ધર્મ. ચોપાઠ-પેસો પરણ્યો છે જે રાય, એ મોહાયે રાણીને જાય, તારી બેઠી
 બુલે છે વાટ, નવ આંખો સ્વામી શા માટે; જેને મન પ્રમટ્યો છે કામ, તવ રાજ
 આંખો તે કામ. નથી સેવક સાથે કો પાસ, રાણી પાસે નથી કો દાસ; રંગે રમવાને
 કારણે, આવી ઊભો છે બારણે, ચોક મથે બાંધી છે માય એક વચ્છને બીજ માય-
 વેનું વચ્છ જે વાતો કરે, તે તો રાજ મતમાં ધરે; અરે વચ્ચ આલોજ આંહ, પાપી
 આંખો છે મહોતજ આંહ. એ દુર કરસેજ માત, એમ કહું વચ્છ કેરી માત. વચ્છ
 કહે માતાજી હુણે, બુડા બોલ તે શાને બચે; એતો છે કાત્રી અવતાર, રાજ બીજ
 ને રાજકુમાર; બ્યારે આપણે સંકટ પડે, ત્યારે તે તો બહાર ચડે; કેમ કરે તે આપણી
 વાત, ધેડા બોલ છું બોલો માત. દોહરા—સુરથી કહે એ વચ્છને, બુડો એ છે રાય,
 માત પુત્ર બે પરણ્યા, એતો છે અન્યાય. પુત્ર પ્રસન્ન્યો જે પેટનો. ઊદર રહ્યો દસ
 માસ; તેને રાજ બોમવે. ત્યાં સત્યનો થયે નાશ, તે મારે નવ બોલશે, આગે મારી
 બેહ; બાણે અબલે નીપજે, તે તો મોટી બોડ. તે રાજએ સાંભળ્યું પ્રત્યક્ષ કાને વાત
 ધેનુ એ શુ બોવરે, કોણ મુત્ર કોણ માત, ચોપાઠ—કામાતુર હવો તેટલો, તે વેળા
 માથો વળ્યો; આ વાતનો ખરેખરો મનમા વણો સંદેહ ન ભાગશે મનડા તણે. જ-
 નુની આગળ બેડ્યા હાય, બોલ્યો વચન તે તેની સાથ; હું અપરાધી તારો રાંક,
 કામા કરોજ મારો વાંક; તારે મારે શાવણ કશું, ચીતવણ એણે મારું અશું.
 સાચી શીખ માને માહારી, જનેતા હું છું તાહરી; દશ માસ ઊદરમાં રહ્યો, મારો
 ઊદરયો મોટો થયો કેમ મુછવું તારે પડવું, તેની વાતવું અરજ અડવું; દુલ્હા
 એ નહીં મારી માત, કાચે વીચારવું ચતણ કાચ, ચીંતામાં વીતિ છે રાત; રાણી
 એ કંદબું સંભાલ; રાજાશ રાજકુમાર તુને, કલ વીસારી મુકી મુને. કરમાયો

કુસુમનો દાર, એળ બયા સોળે શણગાર; અનેક જાળીલા કહાવ્યા ઘણા. હેત પ્રિત ચતુરાઈ તણા, રાજને મન હરખજ થયો, બીજા દાવસની રાતે ગયો. પહેલા દાવસની સામગ્રી જેહ, તેથી અણિ બમણિ તેહ; જઈ ઉભો આપણે બારણે, સતીને મલેવાને કારણે. ત્યાં બોલી ઘેનું વચન, ચોરાઆવો વછમારાતન; ધાપી રાજા મારે અબજ અચડાઈશ તો લેશે પ્રાણ, મુખ કામી અધજ હોય, જાય છે નેહ આણિને શોય; કાને સાંભળી કાલે થાય; કરી આપ અબજે જાય; વીંધાસને શો કામી તણો, વચે રહેશે તો દુખીયા થશે. પ્રતક્ષ વાત સઉની સાંભળી, કામ આણુ રૂપ અંજથી ટળી, વીંધાશીને વીંધારે પેર, તે રાતે તો આવ્યો ઘેન; માતા આગળ બેઠી હાથ, તમે સાચું બોલો મુજ સાથ, કાહાડી ખરકને કોટે ધરયું, મરવાનું પોતે મન કરયું, મારી ઉતપત કહો આદીશ, નીકર મારું પાકું શીશ; ત્યારે જનુની કહે વચન, સાંભળરે તું મારા તન; પીતા શીકારે ગયો, અરુણમાં તું વારે પરયો, એક દીનમેં અલોગન દિધ, હેત થકી ઓછર જે લીધ; જનમ્યો તો તેને તાજજ કરી, તારા સમજે વાતજ ખરી.

દોહરા—ત્યારે રાજા રીઝયો; સાચી છે એ વાત; સોળ વરસ રેજે થયાં, કયાંથી તારી માત. એટલે આવી ત્યાં સખી, ને શાકણની દાસ; વાટ જુલે છે રાણીજી, પ્રીતે આવો પાસ, રાય નહી આવો મોહોલમાં, તો રાણી તજશે પ્રાણ શીશ આવો તમે લીધાં, તમેછો ચતુરકુબજ વેશે પાપ શીશ તાહરે. સ્ત્રી હત્યા ત્યા થાય; શીશ ધધારયો મલપતે; સ્ત્રી બેઠી ત્યાં ખાટ; એટલે એક કડિતક થયું મળી રાણુ રાય; ઉર ધરયું તે તેહનું, જેમ પોતાની માય, બધ છુટયા કંચુકીના, છુટી ધારા થાન; મુખ બીજયું રાજા તણુ, થયો ઘણુ અપમાન નાચું જેઠને બે રહ્યાં, ઉપન્યો મન સદેહ, તેહ સમે ત્યાં આવીયા, પંડિત પાસે તેહ; બરી સલામાં પુછીયું, એતો શો ઉત્પાત શાઅ પુનણે શોધાવીયું. સાચી કહોને વાત એ છ જનુની માહરી, એમાં નહિ સદેહ; પાને છુટયો પદમનિ, સાચુ કહો મુને એહ. સ્ત્રી હત્યા શીર તાહરે, કોણ કરાડે તે વાંક; ઉત્પન હોયે મારી કોહો ને અક્ષર આંદ. ચોપાઇ—માતા કહે સાંભળરે પુત્ર, સાચુ કહુ તુજ આગળ શુત્ર, ગિદર ગરભ રહો તે માટ, અંતરીક્ષ ભરથારે લાંધી વાટ; ભુલો પરયો તે મહા રણે માંહ, પુત્ર પ્રસવ થયો તેતાંહ; અમી લેવા મયો ભરથાર, રહી વનમાં હું આપે નાર, ભુખ તરશ અતિસે ઘણી, બેટી વાટ મુજ કંચજ તણી. પગલાં પચીસે હું જેવા ગઇ, પુત્ર વિભેગણિ હું ત્યાં થઈ ગઇ વેગળે પથે ઘણે. રહી તે આશ્રમ પાકણ તણે; લક્ષ્મી આવે રવળુ મુખ, વીંસારયું તે વાતનું દુખ. પછીનું વીત્યું હોયે જેહ, તે સમે સઉ બણેછો તેહ; તવ તેણે તેડયો પ્રધાન. નમી પાય દીધા સનમાન; જે વનમાંથી આવ્યો તન. તેમતાવો આણે દન. સદેહ આપ રહેથી ટળ્યો; પુત્ર જઈ માતાને મળ્યો; વીંબેગ હતો તે

ભાગી ગયો, પંડાતને પગ લાવીયો; કેમ કરીને છુટે પાપ, જે કહ્યો તે કરે હું આપ. ખટ મહિના સુધી જવ ચરો. વળતું મોટું અનન્નત કરો, કુશુભ હાર કરી જતન, ઘાલા તેમાં ચાર રતન ગુપ્ત દાન બ્રાહ્મણને દીઓ, પુન્ય ભાગ્ય વેર બેઠાં લીઓ, આપ સમુજાં તેથી જરો, નિરમળ કાયા બેની થરો. પડીત એવું કહીને ગયા, રાય વ્રત આચરતા થયા, ખટ માસ થયા બહારે, રત્ન ચાર બેઠાંએ તાહરે; પર મુલકથી આવ્યાં વાણુ, માગે રાજ તે પાસે દાણુ, પચાસ વહાણુ તણો ત્યાં ગરથ, વેચવો હોય બેને જે અરથ, વેહેપારી મળી આવીયા, તે રાજને મન લાવીયા.

દોહરો—દાંણુ માગે છે રાયજી, દ્રવ્ય અપરમપાર; તેમાં તમને આપીએ; રત્ન અમુલ્ય ચાર. કહેતા રાજ હરખીયો, રત્ન તણા છે અરથ, કીંમત મુલ કરાવીએ આપુ એટલો ગરથ, વાણોતર વહાણુવટી તણો જે કોઈ એનો આપ, રત્ન લઈને આવીઓ, રથે બેશીને આપ. સભા સજી ઉભી થઈ, દીધાં ઝાઝાં માન, અરસ પરસ આપે મળ્યો, આપ્યાં ફાડળ પાન. એક આસન બેઠાં બેઠે જણા, અચરત પામ્યા મન, એક શીશ એક પ્રાકમી એકજ જાણે તન.

ચોપાઈ—છાના લોક કરે વિવાદ, કો કહે પીતાને જ્ઞાત, કો કહે પીવાએ પુત્ર એહ વંશનું છે ઘર સુત્ર. રાજકુંવર છે ચતુર સુજાણુ, વીધી પ્રીત બે પંડ પ્રમાણુ રાજ-વર નીરખે છે તન, વિચાર કર્યો પોતાને મન, નહોય જાત વણીક રૂપ, જાણે કો નમરીનો ભુપ. તે સંઘાયે ક્રાંધી પ્રીત, રાજદાન તણું જે રીત; દરો જન્મ ભોમી તમ તણિ, દીસે છે ચતુરનાં ધણી; વગત વાત જનને ની કહો. મારા રમ રૂજ પાસે રહો, વહાણુવટી કહે સાંભળ રાય, માફ દુખ કાંઈ દહીં નવ બચ; જાતે છું રાજનો પુત્ર, બાળપણમાં મેહેલ્યું ઘર સુત્ર. પર મુલક જઈ પરણ્યો નાર. તે પણ પરણ્યો રાજકુમાર; કોઈ એક રવલાવટી નિસ્સર્યા, સર્વ દુખ ઘરનાં વીસર્યાં, વંસ બેજન વમડામાં અડ્યાં, ભમતાં ભમતાં ભુલાં પડ્યાં. વનડળ નહીં જ્યાં અન, તે કેકાણે પ્રસવ્યો તન; સતી સેવાન કરી ત્યાં તાજ, ગયો અન ઉદકને કાજ, અમી લઈ આવ્યો નીર, પડ્યા જઈ સમુદ્ર તીર. કોણુ જાણે બેજન કેટલા ગયા પુરમાં હિ તેટલા આયુસ સમે જવતો રહ્યો; વહાણુવટી વહેપારી થયો. કામ કરે છું શીજી તણું, કહું ભાઈ વીતક અમ તણું, ચેત્યા મનમાં રાજકુમાર, વાત કરી બેઠો તે કાર. દઈ દીલાસો ઘરમાં ગયો, માતા પાસ આપે જઈ દહ્યો; પડે રાખી પોતે માત, કહી ધણી સમજાવી વાત, સભા ભરી બધિ માહારિ, નેતો ચીંતા કરે તાહરી; જે મારા પંડીત પ્રધાન; માગું તમ પાસે માન. સમજાવિ માતા જ્યાહરે, સમીપે દિહો તાહરે; ફરી ફરી તે સામું બુએ, નીરખી હરખી મનડુ મુહે. પુત્ર કામા કરો મુજ વાંક, સાચો કહું તુજ આમળ આંક; શીવ આજ્ઞા સત્ય કહું છું આપ, સનમુખ બેઠો તારો આપ, એ તરની નારી છું અમો, સત્ય વદુ તે માનજે તમો; કહેતાં મુખ આવે લાજ, સફળ થયો જનમ તો આજ; મારે મનતો ધક્કર એહ, મેં સમરપી એને દેહ.

દાહસ-વાર કહી નરપત વણ્યો, સાંભળો ભાઈ મુજબુપંડિતો કાંઈ દાખલો,
 ધરમ શાસ્ત્ર પુરાણ. વીરોમ હોય બહાલા તણો, મળીએ મારું એક કાળ; તેનું શું
 પારખું, તેહનું એકદું થાયે તેહ. ચોપાઈ-સહોદરની સાથે મળે, રૂધીર બીજનનું તેથી
 ટળે; રૂધીર મળે નીરમે બાણીએ, જેમાં સદેહ નવ આણીએ, પંડિતે જે વચન કહ્યાં;
 માત્ર પીતાનું એકજ થયું, બીજનું તે અળગું રહ્યું, પારખુ પ્રતક્ષ દીઠું બ્યાહરે,
 પીતા પુત્ર મળ્યાં તાહરે સજ્જન સહિત ત્યારે મળ્યા, વીએમ વરસ સોળના ટાળ્યા.
 અધીક માન દીધાં તાહરે, આપ્યાં દાન તેણે બ્યારે; વળાવ્યા વહાણવટી દેધ માન,
 બહેન્યાં ફેડળ ઉજવળ પાન. તેણે સોંપ્યું પીતાને રાજ, પુત્ર થયો શેવાને કાળ;
 ત્રણે જણની પોહોંચી આશ, એમ કરતાં થયો એક માસ. પુત્ર પીતા બેઝ છે બ્યાંહ.
 પુરવની વાત કહી તે ત્યાંહ, મારો મીત્ર હોતો સુતાર. અધીક પ્રીતતે અપર પાર.
 મુજ માટે માખાપ મારશે; સુતારની ત્યાં શી જત થશે; પુત્ર ત્યાં તેડયો પ્રધાન, સોં-
 પ્યું રાજ દહને માન. અમો બત્રા કારણ જશું. રામકુંડ નહાવા મન વસ્યું; છડી
 અસ્વારી આપે ગયા, થણે દિવશે મુલકમાં ગયા; એવું કહેવડાવ્યું માહારાજ, બાય
 છે ગંગા નહાત્રા કાજ. એ વાત એટલેથી રહી, સુતારની પછે શી જત થઈ; સુતારે
 મારયો મુજ પુત્ર, બે ભોળિવ તાજવરસુત્ર માટે એને શુભીએ દેગિ, પછે પંથ અમારો
 લેઉ; વિચાર કરયો એવો બેટલે, આવતા રાય બણ્યા તેટલે. આવ્યા તારો રાજ કુમાર
 વારયો હરપ તે અપર પાર; માતા પીતા સામા સાહુ મળ્યાં, રૂટે બીડીને તેને મળ્યાં, વાધી
 પ્રીતરૂટે આમાં બહુ, પામ્યા હરખ સહોદર સહુ; નીચકરમાને તેડયો ત્યાંહ, નેહ વધારયો
 અતીશે ત્યાંય. વીગત કેરી વાતો કરી, રહયો ગાન સ્થાનક કહી, એવાત અહીંથી પુરી થાય,
 રીનતા કહેછે વીકમરાય, શી આજ્ઞા આપો છો આજ, મનમાં કોઈ ન ધરસો લાજ.

દાહસ-નારી કહે નરપત મુણે, મહારો તોતું નાવરહો મંદીરે માહરે; લ્યો લાખણો
 લાવ. પ્રતીજ્ઞા છે માહરે. જે આવે આઠામ; મુલ ખરીદી થઈ રહ્યું, તેને બ્રાહ્મણને તે
 વાણી નાય, મુજની દોરીએ બાંધ્યા હાય. તેણે મુજને દુખજ કહ્યું. તેથી બાણતો
 થયું. દુખભજન કેરે કારણે, આવ્યા પુરવથકી બારણે. સહી પધારો મારી સાથ,
 આપવિ છે બ્રાહ્મણને હાય; ઉંશે વહેલા ખોટી થાઉછું, અંદિર મારે હું બજિછું સંજે
 સજ્જનને મળી, બાંધિ બહુ મુલ કથી ટળી; વિક્રમસેનનું બણ્યું નામ, હરખતેજાથે
 મામ. હત્યા કરતિ ટાળી તેહ. સહુને દુધે ઉડ્યા મેહ, સાસરવાસો કીધો થણે; સાતસો
 શીતરે લાખ તણો. કીધાં ભોજન શોડજ કરી, બેઠાં નરપતને સુંદરી મુચ મુકામે
 આબ્યાં મામ. બ્રાહ્મણ એસાડયે તેડામ. મામ મધ્યે થયું છે બણ, અબ્યેસ વિક્રમ ચતુ
 રમુજણ; શીના સહુ મુદાણી રાય, પુલ મુકાફળ લીધાં હાય; વીક્રમ કહે વિનતાને
 ધરો, ઉપર બોલ તમારો કરો; પાઈ રહયો છે આવાર, તેને તો કરું ધરનાર સીને કહે
 નવ કરસે રીરા, લખી આપું છું ખામજ પચીસ; ખાઓ પીઓને રંચે રચો, બોજવ
 તે મન ગમતાં જમો, ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો વાત, નપુસક છે આહારી બાવ; એને પર

ણી હું શું કરું, સીના આપ શીદ મસ્તક ધરૂં; નારી કહે એ કહું તે સાર, મારે તો બ્રાહ્મણ ભરથાર; અરપણુ કરીને આપી હાથ, બવું બ્રાહ્મણની સાથ.

દોહરો—ચીંતા નવ કરસો કરી, બ્રાહ્મણ સાંભળ વાત; નારિવતજ છે તમો, નપુ થક તાહરી ભત; ઉપાચ કર હુમ્મર કરી, કરવું તારું કામ; કામદેવ સરખો કરું. તો વીક્રમ માહારું નામ; પરણ્યો પ્રિતે પદમણી, લગ્ન લઈ નીરધાર; મોહોલે ઉતરયાં એઉ જણાં, ભામની ને ભરથાર; મહેતલ મહીના એકની, રહો મન આણિ નેહ; કામ કર નહી તાહરું, તો પાડુ મુજ દેહ. નરપતી સતોખીયાં, ઉતર્યા રાજ અવાસ; નીશા સમે નરપત બયો; માતા કરે પાસ. ચંદન અક્ષતઅરમભ. વીવીધ પ્રકરે સાર; ધ્રુપ દીપ અતિ આરતિ, અમરત, મેવા આહાર. અંગુઠે ઉભો રહયો, વિત્યા પહોરજ તણ; મામ માગ માતા કહે, તે સાંભળીયું કરણ. મદક્ષણ દેઢ પાચે નમ્યો, માત માગુછું એહ; બ્રાહ્મણી વર બ્રાહ્મણ થયો, નપુરશારથ છે નેહ. તુજ પ્રતાપે અધીરૂં નથી. મારૂં એકે કામ; પરધુષ ભંજન સત કારણે, ભુગમાં ચાલે નામ. ચોપાઈ—મ- તક્ષ બોલ્યાં હરસીધ માત, વીક્રમસેન શું જણ્યો વાત; આપ તેજ કરો છે ધર્મ, મોહ માયા માતનો મર્મ. તેનાં અનેક થાયછે રૂપ, એક ચીતે સાંભળ તું ભુપ; છપન કોડ આમુંડા જેહ, અષ્ટોતર શતને રાણી તેહ; દેશમાં વિદ્યા દેવી મુણી, બીજીછે ચાસક જેમણી, રોવકને જવ સંકટ પડે, ધરી રૂપને વારે ચડે; મહા કાળ શતરૂને હ- મ્યા, અંબા મા આપે પુત પારણા; સરસ્વતી બુદ્ધ દાતાર, પારવતી દે અમરતનો આહાર. મગટ જે કોબલે કામ, તેવું તે પડાવે નામ; પુરે પીરશુ થાળજ ભરી, બહુ અરબાળી તે મુંદરી પુરણ બહુચર બાળી તેહ, તે વાતમાં નહી સદેહ; ઘોડી ફીટી ઘોડો થાય, નારીતો નર લેવે કાય, મગટ પારણુ તે કહેવાય, જળ નાહે નારી નર થાય; ભ કરવું હોય તેનું કામ, નરપત જાઓ તેને ડામ; જન્મ તણાં ત્યાં દુખજ જશે, પુરશારથ માત્ર આપશે, વીક્રમસેન ત્યાં બોલ્યો વાત, કોણ ગામે છે બહુચર માત, હરસીદ માતા વહે વચન, સાંભળરે તું મારા તન.

દોહરો—ઉભેણીથી પથમ દીશા, બેજન છે પચાસ; ધરતી છે મેવાડની, પાટણ પ્રમણે વાસ. ટાંબે તે ગામજ તણે. રમતાતા ગોવાળ, બોલિએ સ્થાનક કરયું, બેડી બહુચર બાળ, એક ગોપ પાસે હતો, ચારતો કણ પાશેર; સઉએ દીડો નહી, રમત કરી તે ઠેર. આવો એને રાંધીએ, કુલડી ભરીને કુર; ભામ ભવાની દિશ્યએ, બળ વધે ભરપુર. એક કહે આપણે વીખે, કયાંથી હરસીદ માત; બીજે કહે ભાઈ સાંભળો. કહું તે સાચી વાત; ગોપ કરો પાટા તણક, તે થાપો તેને ભાગ; ત્રીજે કહે સાચું કહું, સારો માળ્યો સંભેમ; કરયો ગોપ ગોવાળીએ, સ્થાપ્યાં ભવાની માત, રમતે હાકી લાવીયા. મહિષને મોટો ભત. વધ કરી તે મહીપન માતાન લાગ્યા પ્રાય; તે વેળા તે આવીયો, તે ધરતીનો રાય બાળક વરસ બાર, રોતો મુણીયો વાંદ; મસ્તક પેલા મહિષનુ, પડીયુ દીડ ત્યાં. બાંધી લીધા બાળકા, એ શું કરતાતા

કામ, કેમ મારયો એ મહિષને; કોણે સ્થાપી આ ઠામ. પ્રતિકા ગોખ અમે કર્યાં, સ્થાપી ભવાની માત; ચીસ પડી એ સ્થાનકે, એ અસંભવિત વાત, રાજા કહે બે માનીએ, એ ભવાનીનું નુર, કટક દળ ભોજન કરે, એ કુલડી કરે કુર; નીકર માડ સરવને પાડું તમારૂં ગોખ; મુણી એવું ગોવાળિયા, સંતિને પ્રગટયો શોક, થરથર ધુળ્યા ગોવાળિયા, કોપ્યો નરપાત આઘ, રમત કરી માતા તણી, તો થયું આર્થ કાજ, મોટી છું તું બહુચરા, રાખ અમારી લાજ; અમે તો પરવશ પડ્યા, બહારે ચડે આજ, આવ શક્તિ તું ધધરી, નવ ખડે નામ; હાંકી ઉઠ્યા તે સમે, કરવા શેવકનાં કામ. બેઠી કુરકટ ઉપરે, એનો આડે આંક; વંડ વશીયા છે ગોખમાં બાલણુ બાણે કાંક, પ્રગટી ત્રિપુરા સુંદરી, કરમાં ખપર નિશુળ, ભગત તણો ભે ભાગીએ દુષ્ટનાં છેલ્લાં મુળ. ઇંદ્રાદીક શેવા કરે પ્રહ્લાદિક ગુણ ગાય, દેવ વરણુવ જેતા કરે, બે આવો ગોખજ માંડ. આવી વશીયા અંબીકા, કોટીક પ્રહ્લાંડનું નુર; ત્યારે તે ગળ વધીયું, ગોખતણું ભરપુર. આવી બહુચર ગોખમાં, ટાંચું રૂદનું દુખ; કટક મહીત રાજા જમ્યો, જે લાગી ભુખ. કર તણી જે કુલડી, હાંકી આદર એક હાથી ઘોડા માનવિ, ભરયાં પેટ વીશેક; હબુએ અન અંબાર છે, રાજાને લાગી હોડ; ચીંછુ ભમરા ઉડીયા, લાખ હબ્બર કરોડ. બાંધ્યા હાથી ઘોડલા, દુખ પામ્યા બહુ પેર; નાંકો મરીપત ત્યાં થકી, ગયો પોતાને ઘેર; હરખ્યા સહુ ગોવાળિયા, હેત હમડામાં થાય; એમ કરતાં નીશા પડી, મંદીર પોતાને બધ. અગ્રાની ગોવાળિયા, માયા કેરી બળ; અંબાને જળ ઓળખ્યાં, રમત બણી ગોવાળ.

ચોપાઈ-ચીસારે પડી તે વાત, કોપ એ ન ઓળખ્યા બહુચર માત; એ વાત એટલેથી રહિ, પ્રસીદ્ધ ત્યાંથી થઈ, દેવકુ પાટણુ દેવળગામ, નકરવાડ છે મોટું નામ; રાજાને ઘેર નહોતા પુત્ર, રાજરીદ્ધ થણુ ઘર સુત્ર. નારી બે નરપતિને હતી, પતિ વરતા ધરમ પાળતિ, મહિષત કહે માનતી જેહ, પ્રગટ પુત્ર હોય જેનિ દેહ. આરાધના અંબાજી નડ, રહ્યો ગરભ નારીને પેટ; બેડે જણાને થયા નવ માસ, પેટ પુત્ર તણી છે આશ, વિનતા વહાડી છે એક થણી, પુત્રિ એક શીર તેણે જણી, કપટ કર્યું પોતાને વાસ, વધાઈ કારણુ ગઈ એક દાસ. રાજાજી એક આવ્યો પુત્ર. ભોમવશે તારૂં ધરસુત્ર; રાજા મનમાં રીઝ્યો થણું; વાંઝ્યા મેહણું શીરથી ટાંચું. વજાડાવ્યાં ત્યાં ઢોલ નિશાન. કવિજન બોલે વીવીધ વખાણુ; મોતી તોરણુ બાંધ્યા બારણુ, ખરચ્યો ગરથ સુત કારણુ; કીધાં થણાં પુનને દાન, રાણિને ગાઝાં માન; કોને નવ દેખાડે તન, રાણિ દાશી બાણે મન, વાધે ચંદ્ર શરદનો જેમ, વાધે પુત્રી બંતે તેમ; છાની રાખી તેની બંત. વરસ થયાં છે તેને સાત. દાસી સભામાં તેડી બંધ. દુર રહિ રમાડે રાય વાંધું તેજ કુંવરનું થણું; માગું આવ્યું માળવ તણું મોકલી ખાંડા સાથે બંત, ભડી પેરે દીધાં બહુ માન; કન્યા સુંદર રૂડી બંત; વરસ થયાં છે તેને આઠ; પરણી કન્યા આવી ઘેર, છાના લોક વિચારે ઘેર; છાનું ન જુસ

હાંકયું પાપ, ચેત્યો તે કુંવરનો બાપ. નથી લાગતું તેને કાંઈ પાપ, એમ કરતાં વરસ થયાં છે બાર; નારી છે એ નર નહિ સાર, બેસે અશ્વ બાંધી હથીયાર. ધેર આવી કન્યા પોતા તણી; ચંચળરૂપ ચતુરાઈ ધણી, સઘયરોમાં કરે તે વાત; નર-પત છે નારીની જાત; બે બેનો કાંતીશુ મુત્ર, પુત્રી છે પણ કહે છે પુત્ર; પીએમરમ છે તે તો પરવરી, વડી ભોજાઈશું વાતજ કરી, પરણાવી પાચાડયા કોડ, પણ એ વર છે અમારિ બેર. પસરી પુર બાંધા વાત, મીત્ર મોહોડે કહે સાક્ષાત; પુઠે વાત કરે બ્યાહરે; અમ્રી અંજ ઉઠે તાહરે.

દોહરા-કુંવર મન વિચારયું, હું છું બેબન ભરપુર; પુરવારથ કેમ આવશે, પરવર પંથજ દુર. જાળ બેસે માળાપને, બે તજશે પ્રાણ; દુશ્મન હરખે સરવકેદ લોક હસવું ધેર હાણ. સજ્યો મોડો સવાલાખનો, અંજ ધણાં હથીયાર; માજમ રાતે નિસર્યો, રોશે રાજ કુમાર; અરણ્ય વન આપે ગયો; થયો ખરા મધ્યાન; ભુખ તરસ તરકા થયો; નહીં અન પાણી પાન; દીઠું જાડ વરખડા તણું બાંધ્યો તેજ તાંહ; પ્રથાવ ઉપર પોહોડીયો. સોડ તાણીને ત્યાંહ. અકસ્માત છુટી અશ્વની ભરયું તું કાઢવ નીર, અશ્વ અનોખમ તે થયો, માહા બળીઓ કે કોણ; મારી હાંકને હણ હણ્યો, તવ જાગ્યો રાય મુજાણ; ઉઠીને બેઠ અશ્વની, અશ્વ અનુપ; ફરી ફરી પોતે જુને, વિસ્મે પામ્યો ભુપ; એ પાર, ધરતા દીશે દેવની, નહીં બીજનું કામ; પ્રતક્ષ દીઠું પારખું; એતો અમુલખ દાર. વસ્ત્ર વિના વિનતિ થઈ. તે નાહી ત્યાં નીર, આક્રોષી અવનિ વીખે, શુદ્ધ થયું શરીર નારી ફીટી નર થયો, કાણુ ન લાગી વાર; ચતુર લક્ષણ બત્રીશનો, પ્રાકમ અપરંપાર; તેજ આપ પલાણીઓ, આવ્યેદ પોતાને ધેર; રંભા તેડી રંગમાં, પ્રિત કરી બહુ ધેર. મળી સગાં સહ મેદની સાથે છે માળાપ; જત્રા કારણ સડિ જણાં, સ્થાનક આવ્યાં આપ. નહીંદેર નહીં જોખલે નહીં નવાણ કે નીર; સ્થાનક નહીં એ કો તણું. દેવ હશે કે વીર.

ચોપાઇ-નેહ્યા પંડીત બેશી ધણા, જ્ઞાન આગમ નીમમજ તણા; કહેા આ સ્થાનક કોના હાંમ, વનગવડો કે કોઈ ગામ; પંડીતે પારખ્યું પુરાણ, મુણ તું ચંચળ ચતુર મુજાણ. પુરવે દહીત વિધતા દુષ્ટ, દેવતાને ધણું દેતા કષ્ટ; દેવે સમરિ શ્રી શક્તી માત, તતક્ષણ ત્યાં આવ્યાં સાક્ષાત; સહસ્ર ભુજ કરમાં ત્રીશુળ કાહાડ્યું દુષ્ટ દહિતમું મુળ દાનવ જન કર્યોછે તાજ, સોંપ્યું સડિ દેવતાને રાજ; સરજે મળીને સ્તુતિ કરી, ધનધન તું ત્રિપુરા મુંદરી, માર્યો દહીત ચામુંડા તમો, તે નામે ભોલાવું અમો; દીઠાં તે તેં ક્રીધાં કાજ. બહુચર તારું મોટું રાજ. દેવ ગયજ દેધ તેને માત, માતા પામ્યાં અંતરધ્યાન; આ સ્થાનક બહુચર મા તણું; અપર-મપાર પ્રાકમ છે ધણું. પાસે વૃદ્ધ ધરડાની જાત, તેને કહી સંલવની વાત; શાસ્ત્ર મુરાણ પુસ્તક લખે, પ્રગટ પારખું પુસ્તક વીખે; હું તો જોપ તણો ત્યાં રોગ રમત કરતાં ક્રીધો જોખ. રાજાએ આવી દીધુ કુખ, કુર જમીને ભાગી ભુખ; તે તો નજરે

દીકા એમો, જે જાણો તો કરજે તમે; કીધું દેહેડું આપ્યો ગોખ, રહ્યાં બહુચર પોતાને બેખ. હવન હોમે કરાવ્યાં ઘણા; વિષ જમાડ્યા દેશજ તણા; વાધી બત્રા રૂડી પેર; મયો રાય પોતાને વેર, બહુચરપુર લખાવ્યું ગામ, નવખડે તે બહુચર નામ, ઘેર જઈ માંડ્યું ઘરસુત્ર, થયા પાંચ પોતાને પુત્ર. તેવી બત્રા માનવ લખે, પુર થઈ હર પડાવી શીખે; પુરસારથ આપ્યું જેહને, ધ્યાન બહુચરનું તેહને નહીં કાતાર કોઈ કળબુમ વીખે, બીજું નહીં કો બહુચર પખે. પ્રતક્ષ બોલે બહુચર ધ્યાન, શેવક જનને દેતા માન, લાખ કરોડ આરાધી બચ. તેનાં કામ સવાયાં થાય; કુકડે વાહન પોતે નીસરે, પવાઈ પુખ્ત તેની કરે. મોટે તેને તેડી બચો. માનસેરાવરમાં જઈ નાહો, દુખ ગોખ બેતાં તે જશે; નારીવંત છે તે નર થશે. એવું સાંભળ્યું વીકમ વીર, ધરી આપે રૂંદેમાં ધીર, મળ્યો સંઘ માળવાનો રાય; બત્રા શું બુગતેથી બચ; પુખ્ત સામગ્રી લીધી હાથ, તેડ્યો દુખીઓ પોતે સાથ; અનેક બેટ બીજી લાવીયા, મુવાલ તણી ચોકી આવીયા, સુધારથી આવ્યા ત્યાં ઘણા, પામે અંત આવે તેડલા; નાહ્યા સડિ આણીતે નહ, નીરમળ થઈ લોહોની દેહ; નવજેખન થઈ નરેશ, પાછા આવ્યા માળવ દેશ; રૂડા ગામ ભલા જે મુખી, તાંબા પતરે આપી લખી; સુખ પામ્યાં તે નરને નાર, રંગ મોહોલ કીધા તે ઠાર કોટી કલ્યાણ રાજાનું જેહ, તારૂં નામ નવ ખડે થએ; નિત્ય પરમારથ કરએ કામ. અવીચળ પરદુખલ જન નામ.

દોહરા—કહે પુતળી રાય ભોજને, એવો થાય જે રાય; તે સીંહાસન બેસશે ધરી જમણા પાય. ચોપાઈ—પાતક પાંચ જન્મનાં જશે, રૂંદે તેનું સડોમળ થશે; જે સાંભળ વીકમ ચરીત્ર, પાતીક બચ ને થાય પવિત્ર. નીરધન તો પામે ઘરસુત્ર, વંઝા નારી પામે પુત્ર; એવું સાંભળી કરશે, દાન, તેને શ્રી લક્ષ્મીનું માન. ચાર અગ્નિના બચ નહીં થાય, દંડી શકે નહીં કો રાય; નવે ગ્રહ ચીડા નવ કરે, ભંડાર નીત ખુટેલા ભરે. સડિ થકી મોટો છે ધરમ, પુન્ય થકી નહિ મોટું કરમ; કળીયુગમાં મોટી છે શાખ, આપે એક તો પામે લાખ.

દોહરા—કવિ કહે ભાઈ સાંભળો, પુજન મોટું હોય, જેને પુન્ય છે પ્રેમનું, માંજી શકે નહીં કોય. રાજનગરપુર રાજમાં, રહેલું મુંદર ગામ; વીરેશ્વર સુત વીનવે, શામળજી ભટ્ટ શુભ નામ, શ્રીગોડ બ્રાહ્મણ માળવી, કપીઓ કરો દાસ; કીરપા કીધી સરસ્વતી, અંબાએ પુરી આરા. વિક્રમ ચરીત્ર શુભ વરણનું સંક્ષેપ મુબલુ; દીધી બુધ જેમ સારદા. રસનાએ આપી વાણ. એવા જે દાતા થશે, કરશે રૂડાં કામ; તેહ સીંહાસન બેસશે, દેવ તણો એ ઠામ. એમ કહીને ઉત્પત્તી, આપે મઠ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ શામળદાસ. શ્રેતા વક્તા સમજતા, કહે કવિતા કરએડ; શામળ ભટ્ટ કહે બોલએ જે જે શ્રી રણકોડ.

વારતા સોળમી સમાપ્ત.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો.

પુસ્તકો	રૂ. આ.	કેલેન્ડર માનસચિવર	૨-૮
દુખર્તું વહાણ	૪-૦	પંચસરનો જયશીખરી ભા. ૧	૩-૦
આસામપર હલ્લો	૧-૪	" "	૨ ભે ૩-૦
મહાત્માજીના ખાતરી પત્રો	૦-૬	એકનના નિર્ણય	૦-૬
પારસમણી (પરસસંગ્રહ)	૩-૦	શારિરીક માનસિક શિક્ષણ	૦-૬
રણછોડાલાલેનું છાત્રણ ચિત્ર	૩-૦	સંગ્રામ ક્ષેત્ર	૨-૮
સંસાર	૧-૮	ધર્મ બિંદુ	૨-૦
આદર્શ ગ્રંથસ્થ [બાપાનીસ અસુસ]	૨-૪	નાશીક (પંચવટી) યાત્રા	૦ ૧૨
બ્રહ્મ કર્મ	૧-૪	વિચિત્ર એમપંખીલી	૩-૮
દિગ્ગમ	૦-૧૨	ગુલસાના	૧-૮
વેદાના સમુચ્ચય	૨-૮	ગુલામી મેષકર બાજ ૧ લો	૨-૧૦
સદાચાર સમુચ્ચય	૨-૮	" "	૨ ભે ૨-૮
સ્તોત્ર સમુચ્ચય	૦-૬	અચિત્ર બીજાવેલી ભા. ૧ લો	૦-૧૦
અચિત્ર અભિકાન્ત ભાટું	૪-૦	" "	૨ ભે ૦-૧૦
અમર અચિત્ર ચાર ભાગ		અચિત્ર રાજ કઠીયારો	
દરેક ભાગના	૩-૮	બે ભાગ ભોગ	૧-૪
આપણો ધર્મ	૪-૦	અચિત્ર સતિ પેપરી નોવલો	
નાહીય ગીત	૧-૦	ભાગ ૧ લો	૦-૧૦
મહારો દેશ	૨-૮	" "	૨ ભે ૦-૧૦
રાટ્ર કીર્તન	૦-૩	અચિત્ર ખીસાઈ ભા. ૧ લો	૦-૧૦
સ્વયં ગીત	૦-૧૨	" "	૨ ભે ૦-૧૦
પ્રભુચંદ્ર	૨-૮	અચિત્ર મહાકાવ્ય	૦-૧૦
સાન ચિંતામણી	૨-૮	અચિત્ર ડાકુની કીકરી	૦-૮
બદુર્લ જ્ઞાનસ	૦-૮	અપંચી પતિવ્રત માને	
સુવાસીની સરલા	૦-૧૨	ભોવો બરથાર	૦-૪
ઈન્દુ કુમારી	૧-૮	લક્ષ્મી કે દીવાનો	૦-૩
સુલક સુંદરી	૨-૦	અચિત્ર મહા સતિ હમયતી	૦-૬
બાપારાવ	૨-૮	શ્રી સતિ સુલતા અચિત્ર	૦-૪
રામકૃષ્ણ પરમહંસ	૪-૦	નુ જીવસુરત કીનોમાઝ બાયનો	
		બાર ભાગ	૦-૪

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ

ચીચીરાડ-અમદાવાદ.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો.

વિવેકાનંદ જીવનચરિત્ર	૩-૪	બાદશાહ બીરબલ પાકું પુકું	૧-૮
દક્ષિણના વાસ	૩-૦	લાલ દીવા	૦-૮
જીવાનોએ બાબુવાની અને પરણે-		ખુદત ઇબ્રાહીમ	૦-૧૨
લાઓને પાળવાની બાબતો	૦-૩	એકાદશીનીકથા પાના ચોપડી	૦-૧૨
ખુબસુરત બકા	૦-૧૪	ગરૂડ પુરાણ (શુભરાત્રીમાં)	૦-૧૨
સાચા સત્યવાન સાવિત્રી ને		અઘાધવાયી રૂઢી સતીક	૦-૧૨
સિંહ રાજ અને જસમાઓડણ	૦-૫	પૈસા કેમ કમાવા ?-ચોડી	
બચકર જીતાવલીના ગેળી		મુડીમાંથી લક્ષાધિપતિ કેમ	
ચમત્કાર	૦-૮	થવાથ તેની સંપૂર્ણ સમ-	૧-૮
સચિત્ર સત્સંગ ભજનાવલી		જણ આ પુસ્તકમાં છે.	
બ્લેક કામળ પાકું પુકું	૧-૮	નઝીર	૧-૦
ફોનરી બાઈન્ડીંગ		હુજર પ્રકાશ	૨-૦
ઓખાદરણ મોટું	૧-૬	સ્વામી દયાનંદ સંસ્કૃતિ	૨-૦
સચિત્ર રામલીલા ભાગ ૧ લો	૦-૧૦	૨૦૦ વર્ષનું પંચાગ-	
" "	૨ જો	બાપારી અને ધંધાદારીએ ને	
બે ભાગ બેગા	૧-૪	અતિ ઉપયોગી છે કાચુ પુકું	૨-૦
સચિત્ર મોટું તુલસીકૃત		પાકું પુકું	૩-૮
રામાયણ	૬-૦	ભારતીય સાહિત્ય	૨-૮
ગીરધર કૃત રામાયણ	૪-૦	અમૃતાનંદ બાંજરસમી બરપુર	
શુદ્ધકાવ્ય દોહન ૧-૫ ભાગ	૧-૮	આખ્યાનનો સંગ્રહ	૩-૦
સુડા બહોતરી	૨-૦	મનુસ્મૃતિ	૩-૮
શુભરાત્રી ભાવાનું પંચીકરણ	૧-૮	સાંસ્કૃત દર્શન	૧-૧૨
શાબના યાને સુધામય સંસાર	૦-૬	સમાજ	૧-૦
સચિત્ર પિશાચ પ્રતિમા યાને		પ્રભાત	૧-૮
બલક કે રક્ષક ?	૧-૮	બાદશાહી કથાકુંજ	૧-૮
મસીક ધોળ પદ	૧-૦	વિગાર સાગર	૫-૦
ચંડીપાઠ સંગ્રહ	૧-૮	સધરેલી સીતા	૨-૮
પંચરાત્ર ગીતા	૧-૧૨	રાજપૂત કથાકુંજ	૧-૮
સચિત્ર સત્યનારાયણની કથા		શાંતિ નિકેતન	૨-૪
(બે ઇત્રો સાથે)	૦-૬	શુભ લક્ષ્મી	૧-૦
પ્રિતમની વાણી	૦-૧૨		

બુકસેલર રણુછેડલાલ મોતીલાલ શાહ

શિવશિવ-અમદાવાદ.

ખુનીની ખોપરી ૦-૮-૦	રાજભાષા (ઇંગ્લેશ સહુલાદથી	
વિષનો વરસાદ ૦-૮-૦	શીખવાનું સાધન કી. ૦-૮-૦	
પાપનું પરીકું ૦-૮-૦	સચિત્ર કોક્ષાન્ત્ર ...	કી. ૧-૮-૦
જગતનો જાદુગર ૦-૮-૦	હુત્તર પ્રકાશ ...	કી. ૨-૦-૦
સવારોની શોધમાં ૦-૮-૦	રસીક ધોળ પદ ...	કી. ૧-૪-૦
ડોક્ટર કે દેવ ૦-૮-૦	મુડા બહોતેરી ...	કી. ૨-૦-૦
કપડસીંહ ૦-૬-૦	શુદ્ધ કાવ્ય દોહન ૧ થી ૫ ભાગ કી. ૨-૦-૦	
ભેદી મુઝદુ ૦-૪-૦	ગીરધર કૃત રામાયણ ...	કી. ૩-૦-૦
સોળ વરસની સતી ૦-૮-૦	તુલસી કૃત રામાયણ ...	કી. ૬-૦-૦
મેના શેઠાણી ૦-૬-૦	પૈસા કેમ કમાવા? (વ્યાપારી	
સતિ તેજબા ૦-૬-૦	તાલીમ શીખવનાર સર્વોત્તમ	
ખરાસ કરતુરી ૦-૮-૦	પુસ્તક) કી. ૧-૮-૦	
ગજરામાર ૦-૮-૦	સ્વામી દયાનંદનું જીવન ચરિત્ર કી. ૨-૦-૦	
સદેવંત અને સાવલોંગા ૦-૮-૦	નઝીર ...	કી. ૧-૦-૦
ગુલશંકાવલી ૦-૮-૦	પંચીકરણ ...	કી. ૨-૦-૦
બત્રીસ પુતળી સંપૂર્ણ ૨-૮-૦	મોટી ગાયનમાળા ખાર ભાગ કી. ૦-૧૨-૦	
સાડાત્રણ ભાઈજીવ ૦-૮-૦	” ” આઠ ભાગ કી. ૦-૮-૦	
કાયંકર જુનાવળા ૦-૬-૦	” ” છ ભાગ કી. ૦-૪-૦	
ડીકટોવ કે દેવ ? ૦-૮-૦	મહાભારત વલ્લભ વ્યાસનું કી. ૬-૦-૦	
ભજનસાગર ૦-૮-૦	વિવેકાનંદનું જીવન ચરિત્ર	
ભજન ભંડાર ૦-૮-૦	સચિત્ર કી. ૩-૪-૦	
કૃષ્ણ મુદ્રામા સચિત્ર ૦-૧૦-૦	સ્વામી રામતીર્થનું જીવન ચરિત્ર ૨-૮-૦	

પુસ્તકો વેચનાર વ્યાપારીઓને મુચના.

હાલમાં અમોએ સારાં, સસ્તાં અને સચિત્ર પુસ્તકો બહાર પાડ્યાં છે. નવાં નવાં સચિત્ર તેજદાર પુસ્તકો બહાર પડતાં જાય છે. આપ આપનું નામ નોંધાવશો તો છપાતાં નવાં પુસ્તકો જણાવતાં રહીશું.

ગામેગામ એજન્ટ જોઈએ છે.

તમે બીજે વ્યાપાર કરતા હો તેની સાથે વીસ પચીસ રૂપીયાના અમારાં સારાં સસ્તાં નં સચિત્ર પુસ્તકો રાખશો તો ટુંકી મુડીમાં ઘણાં સારાં નફા મેળવી શકશો.

ઉપરનાં તમામ પુસ્તકો તથા બીજા દરેક પુસ્તક મળવાનું સ્થળ.

પુસ્તકો રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.

શીશીરો-અમદાવાદ.

वांछी
सचित्र **सती सीता.** श्री. ०-१०-०

સતી સીતા.

31. 0-10-0

❖❖ (वांछो) सयौत्र कोषु यस्ताः? ०-१०-० ❖❖

જુકમેલર રણુછોડલાલ મોતીલાલ, રીચીરોડ—અમદાવાદ.

આ શુક સૂર્ય પ્રકાશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં મુગચંદ ત્રીકમલાને છાપી છે. કાળુપુર ટંકશાળ-અમદાવાદ.

